

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní

Současné trendy vývoje životního pojištění
Bc. Marcel Mochan

Diplomová práce
2010

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Akademický rok: 2009/2010

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Marcel MOCHAN**
Studijní program: **N6209 Systémové inženýrství a informatika**
Studijní obor: **Pojistné inženýrství**
Název tématu: **Současné trendy vývoje životního pojištění**
Zadávající katedra: **Ústav matematiky**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Úloha a význam životního pojištění.
Historie a vývoj životního pojištění.
Současné vývojové trendy životního pojištění ve světě a v České republice.
Vývojové trendy a moderní produkty v životním pojištění.
Řešení životních rizik pojistnými produkty.
Moderní přístup k pojistným výpočtům, testování ziskovosti.
Význam finančního poradenství a propojování finančních služeb pro životní pojišťovny.

Rozsah grafických prací: –
Rozsah pracovní zprávy: cca 30 stran
Forma zpracování diplomové práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

- Cipra, T.: Finanční a pojistné vzorce. Praha: Grada Publishing, 2006, ISBN 80-247-1633-X
Cipra, T.: Pojistná matematika: teorie a praxe. Praha: Ekopress, 2006, ISBN 80-86929-11-6
Čejková, V.: Pojistný trh. Praha: Grada, 2002, ISBN: 80-247-0137-5
Daňhel, J.: Pojistná teorie. Praha: Profesional Publishing, 2005, ISBN 80-86419-84-3
Ducháčková, E.: Principy pojištění a pojišťovnictví. Praha: Ekopress, 2005, ISBN 80-86119-92-0
Kaas, R. Goovaerts, M. Dhaene, J. Denuit, M.: Modern Actuarial Risk Theory. Boston: Kluwer Academic Publishers, 2001, ISBN 1-4020-2952-7
Majtánová, A. ? Daňhel, J. ? Ducháčková, E. ? Kafková, E.: Pojišťovnictví ? teorie a praxe. Praha: Ekopress, 2006, ISBN 80,86929-19-1
Sakálová, K.: Oceňovanie produktov v životnom poistení. Bratislava: Ekonóm, 2000.
Sekerka, B.: Matematické a statistické metody ve financování, cenných papírech a pojištění. Profess Consulting, Praha, 2002.

Vedoucí diplomové práce: doc. RNDr. Bohdan Linda, CSc.
Ústav matematiky

Datum zadání diplomové práce: 30. dubna 2009

Termín odevzdání diplomové práce: 30. dubna 2010

doc. Ing. Renáta Myšková, Ph.D.
děkanka

L.S.

doc. RNDr. Bohdan Linda, CSc.
vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 5. října 2009

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracoval samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využil, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byl jsem seznámen s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložil, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 26. 6. 2010

Marcel Mochan

Poděkování:

Chtěl bych poděkovat svému vedoucímu práce panu doc. RNDr. Bohdanu Lindovi, CSc. za vedení mé diplomové práce a také paní prof. RNDr. Vieri Pacákové, Ph.D za podnětné rady a připomínky k mému tématu.

SOUHRN

Diplomová práce na téma „Současné trendy vývoje životního pojištění“ popisuje stručnou teorii životního pojištění, jeho historii, základní produkty a některá další aktuální témata týkající se této oblasti pojištění. Hlavním bodem práce je charakteristika současného stavu životního pojištění v České republice s výhledem do budoucna na základě statistických dat a vlastních výpočtů. Zjištěné výsledky jsou dále porovnány s jinými evropskými státy a světovým trendem.

KLÍČOVÁ SLOVA

Životní pojištění, předepsané pojistné, komparace pojistných trhů, pojistné produkty, průzkum veřejnosti, testování ziskovosti

TITLE

The current trends and development of life insurance

ABSTRACT

The thesis on „Current trends and development of life insurance“ describes a brief theory of life insurance, its story, basic products and some other actual topic of this sphere. The main point of this work is the characteristic of the current status of life insurance in the Czech Republic with a view to the future. Described facts is based on statistical data and own calculations. Observed results are then compared with other European countries and with the world trend.

KEYWORDS

Life insurance, premiums, comparison of insurance markets, insurance products, public survey, profit testing

OBSAH

ÚVOD	9
1 ÚLOHA, VÝZNAM A PRINCIP ŽIVOTNÍHO POJIŠTĚNÍ	11
1.1 KOMU JE ŽIVOTNÍ POJIŠTĚNÍ URČENO	11
1.1.1 <i>Formy životního pojištění</i>	12
1.1.2 <i>Riziková pojištění</i>	12
1.1.3 <i>Rezervotvorná pojištění</i>	12
1.1.4 <i>Pojistné u životního pojištění</i>	13
1.1.5 <i>Struktura ceny pojistného</i>	13
1.1.6 <i>Technická úroková míra</i>	14
1.1.7 <i>Podíl na zisku životní pojišťovny</i>	14
1.1.8 <i>Ohodnocení rizika</i>	15
2 HISTORIE A VÝVOJ ŽIVOTNÍHO POJIŠTĚNÍ	16
2.1 VÝVOJ POJIŠTĚNÍ	16
2.2 HISTORIE ŽIVOTNÍHO POJIŠTĚNÍ	16
2.2.1 <i>Pojištění na vědeckém základě</i>	17
2.2.2 <i>Počátky životního pojištění v českých zemích</i>	18
3 ŘEŠENÍ ŽIVOTNÍCH RIZIK POJISTNÝMI PRODUKTY	20
3.1 POJIŠTĚNÍ PRO PŘÍPAD ÚMRTÍ	20
3.1.1 <i>Dočasné pojištění pro případ úmrtí</i>	20
3.1.2 <i>Časově neomezené pojištění pro případ úmrtí</i>	20
3.2 POJIŠTĚNÍ PRO PŘÍPAD DOŽITÍ	21
3.2.1 <i>Důchodové pojištění</i>	21
3.2.2 <i>Věnové pojištění</i>	21
3.2.3 <i>Vkladové pojištění</i>	22
3.3 POJIŠTĚNÍ PRO PŘÍPAD SMRTI NEBO DOŽITÍ	22
3.4 POJIŠTĚNÍ VÍCE ŽIVOTŮ A SKUPINOVÉ POJIŠTĚNÍ	23
3.5 ODVOZENÉ PODOBY SMÍŠENÉHO ŽIVOTNÍHO POJIŠTĚNÍ	23
3.5.1 <i>Univerzální životní pojištění</i>	23
3.5.2 <i>Investiční životní pojištění</i>	24
3.5.3 <i>Moderní investiční životní pojištění</i>	26
3.6 PŘIPOJIŠTĚNÍ K ŽIVOTNÍMU POJIŠTĚNÍ	26
3.7 POROVNÁNÍ VLASTNOSTÍ POJISTNÝCH PRODUKTŮ	27
4 MODERNÍ PŘÍSTUP K POJISTNÝM VÝPOČTŮM – TESTOVÁNÍ ZISKOVOSTI	29
4.1 PROFIT TESTING	29
4.2 EMBEDDED VALUE	30
4.3 FAIR VALUE	32
5 SLUŽBY FINANČNÍHO PORADENSTVÍ A JEJICH VÝZNAM	33
5.1 POJIŠŤOVACÍ ZPROSTŘEDKOVATELÉ	33
5.1.1 <i>Pojišťovací agent</i>	34
5.1.2 <i>Pojišťovací makléř</i>	34
5.2 PROPOJOVÁNÍ FINANČNÍCH SLUŽEB	34
5.2.1 <i>Assurfinance</i>	35
5.2.2 <i>Bankopojištění</i>	35
5.2.3 <i>Allfinance</i>	36
5.3 PRINCIP A VÝZNAM FINANČNÍHO PORADENSTVÍ	37
5.3.1 <i>Struktura finančního poradenství</i>	38
5.3.2 <i>Postup při poradenství</i>	39
6 VÝVOJOVÉ TRENDY ŽIVOTNÍHO POJIŠTĚNÍ V ČR A VE SVĚTĚ	40
6.1 POJISTNÝ TRH ČESKÉ REPUBLIKY	40
6.1.1 <i>Předepsané pojistné</i>	40
6.1.2 <i>Předepsané pojistné na jednoho obyvatele (per capita)</i>	44

6.1.3	<i>Podíl životního pojištění na HDP</i>	45
6.1.4	<i>Struktura pojišťoven</i>	46
6.2	POJISTNÝ TRH EVROPY	50
6.2.1	<i>Předepsané pojistné</i>	50
6.2.2	<i>Předepsané pojistné na jednoho obyvatele</i>	55
6.2.3	<i>Podíl životního pojištění na HDP</i>	57
6.2.4	<i>Asociace CEA</i>	57
6.3	POJISTNÝ TRH SVĚTA	58
6.3.1	<i>Předepsané pojistné</i>	58
6.3.2	<i>Předepsané pojistné na jednoho obyvatele</i>	61
6.3.3	<i>Podíl životního pojištění na HDP</i>	61
6.4	SROVNÁNÍ DYNAMIKY POJISTNÝCH TRHŮ	62
7	AKTUÁLNÍ HODNOTY V ŽIVOTNÍM POJIŠTĚNÍ	64
7.1	PRŮZKUM VEŘEJNOSTI.....	64
7.2	AKTUÁLNÍ HODNOTY VYBRANÝCH PRODUKTŮ ŽIVOTNÍHO POJIŠTĚNÍ.....	69
7.2.1	<i>Životní pojištění celkem</i>	69
7.2.2	<i>Pojištění pro případ smrti, dožití a obdobné</i>	70
7.2.3	<i>Pojištění spojená s investičním fondem</i>	71
7.3	FINANČNÍ UMÍSTĚNÍ REZERV V ŽIVOTNÍM POJIŠTĚNÍ.....	73
7.4	DAŇOVÁ UZNATELNOST	74
7.5	PROGNÓZA BUDOUCÍHO VÝVOJE	75
	ZÁVĚR	78
	LITERATURA	81
	SEZNAM OBRÁZKŮ	83
	SEZNAM TABULEK	84
	SEZNAM PŘÍLOH	85

Úvod

V současné době, která představuje stále větší množství nejistot a neočekávaných situací, hraje důležitou roli pojištění. Avšak nejen dnes, ale i v minulosti plnilo životní a neživotní pojištění významnou funkci. Obě základní formy pojištění mají svoji dlouholetou tradici. Lidé si postupně začali uvědomovat jeho přínos, jež spočívá především v zabezpečení pojištěné osoby před životními nepříznivými situacemi. Nastalé životní situace mohou být jak životního tak i neživotního charakteru. Mezi neživotní rizika patří například úraz, věcné škody na majetku, finanční ztráty, odpovědnostní rizika apod. Základem životního pojištění je krytí rizik ohrožujících životy lidí a finanční zajištění příslušné osoby či skupiny osob. Stav hospodářské situace dané země a jiné ekonomické vlivy domácí či světové úrovně působí více na oblast životního pojištění. V době celosvětové finanční krize, která před časem výrazně ovlivnila ekonomiku na celém světě, životní pojištění postupně nabývá na významu. Daná práce bude tak zaměřena na tuto oblast pojištění.

Cílem práce je zhodnotit současný stav životního pojištění v České republice a porovnat jej s ostatními evropskými státy. Pro porovnání bude však pracováno i s některými údaji z oblasti neživotního pojištění, které pro svůj vliv na životní oblast pojištění nelze opomenout. Vývoj jednotlivých ukazatelů pojištění bude sledován za období let 2000 – 2009, avšak je nutné podotknout, že převážná většina ukazatelů pro evropské státy vykazuje hodnoty do roku 2008 (včetně). Aktuální data za rok 2009 nebyla v době tvorby této práce zveřejněna žádnou příslušnou institucí.

Mezi dílčí cíle patří hodnocení, kde na základě aktuálních hodnot a statistických údajů v oblasti životního pojištění bude zkoumán postoj obyvatel České republiky k životnímu pojištění a jeho produktům. Dále bude pomocí vybrané statistické metody předpovězen budoucí vývoj jednoho z ukazatelů popisujícího stav životního pojištění. Na základě těchto a výše uvedených zjištěných skutečností bude na konci práce stanoven závěr.

Práce se skládá z teoretické a praktické části. V teoretické části práce je definován pojem a princip životního pojištění, jsou zde popsány základní pojmy, složky a struktura ceny životního pojištění. Kapitola není zaměřena na podrobný výpočet pojistného, jako jsou např. úmrtnostní tabulky apod. Další část popisuje historii životního pojištění zaměřenou převážně na rozvíjející se období a počátky životního pojištění v českých zemích. Následující kapitola uvádí podrobný přehled a popis jednotlivých forem a produktů životního pojištění se závěrečných shrnutím, kde jsou uvedeny obecné výhody a nevýhody produktů. V pořadí pátá kapitola se zabývá testováním ziskovosti z pohledu pojišťoven pomocí moderních přístupů k pojistným výpočtům, které ovlivňují

účetnictví a efektivní řízení pojišťoven. Poslední kapitola teoretické části se týká problematiky služeb finančního poradenství a jeho významu.

Obsáhlejší praktická část je „základním stavebním kamenem“ pro splnění výše určených cílů a stanovení závěru. Celá šestá kapitola je věnována podrobnému popisu životního pojištění na základě jednotlivých ukazatelů, kde hlavním faktorem v příslušném vývoji je předepsané pojistné. Kapitola je rozdělena na český pojistný trh, evropský pojistný trh a na světový pojistný trh. Zdrojem většiny dat pro evropské i světové země byly publikace švýcarské zajišťovny Swiss Re. Pro český pojistný trh byly použity statistické hodnoty zejména z veřejné databáze České národní banky a České asociace pojišťoven. Pomocí těchto dat byly na základě vlastního zpracování a výpočtů sestaveny tabulky a příslušná grafická znázornění. U většiny vlastních tabulek a grafů je udán nejen popis dané situace, ale i pravděpodobné příčiny těchto skutečností. Na konci této kapitoly je pro vzájemné porovnání všech pojistných trhů vypočítána dynamika růstu za osmileté období. Poslední kapitola je zaměřena pouze na český pojistný trh, kde jsou uvedeny konkrétnější hodnoty týkající se zejména životního pojištění za rok 2009. Prvním bodem je určení postoje obyvatel České republiky k životnímu pojištění pomocí ankety z prosince roku 2009 uskutečněnou Českou asociací pojišťoven, která mně poskytla rozsáhlý statistický soubor dat. Díky tomuto souboru bylo možné zpracovat příslušné grafy z vybraných hodnot a poté popsat jednotlivé skutečnosti, které by měly významně přispět ke stanovení závěru. Dalším bodem hodnocení stavu životního pojištění je počet uzavřených smluv vybraných produktů za sledované období a posledním bodem této závěrečné kapitoly bude již zmiňovaná prognóza budoucího vývoje životního pojištění.

Daná práce není zaměřena na cenu a aktuální nabídku nových variabilních produktů životního pojištění jednotlivých pojišťoven. Dále se práce nezabývá podrobnými prvky pojistné smlouvy ani žádnou simulací a výpočty pojistných plnění, pojistného apod.

1 Úloha, význam a princip životního pojištění

Obecně smyslem životního pojištění je pojistná ochrana pojištěné osoby. Což znamená, že životní pojištění zahrnuje krytí rizik ohrožujících životy lidí a představuje pro pojištěného člověka i pro jeho blízké finanční jistotu. Každý z nás má tak možnost zvolit si podobu či druh životního pojištění u vybrané instituce. Takovou institucí se rozumí pojišťovna, kterých je v naší republice několik. Pojišťovny přicházejí na trh s různými produkty týkající se životního pojištění a také rozdílnou cenou pojištění.

Rozdíl oproti neživotnímu pojištění je ten, že výše pojistných plnění není dána v případě životních pojištění velikostí škody, neboť škodu lze v těchto pojištěních jen velice obtížně ohodnotit. Jejich výše je tedy dána velikostí pojistné částky¹, kterou pojistník² sjednal, a tato výše pojistné částky má podle jeho představ a možností příslušné riziko pokrýt.

V životním pojištění jsou kryta dvě základní rizika, a to riziko úmrtí a riziko dožití. V současné době životní pojištění různými způsoby kombinuje tato dvě rizika, přičemž bývají do krytí v rámci produktů životního pojištění často zahrnuta ještě další rizika neživotního charakteru (invalidita, úraz, vážné nemoci apod.).

1.1 Komu je životní pojištění určeno

Životní pojištění je určeno především těm, kteří mají nějaké závazky vůči třetím osobám, chtějí finančně zabezpečit sebe nebo svoje blízké.

Příkladem může být člověk, který má rodinu a v dnešní době oblíbenou hypotéku na dům či byt. Rozumným řešením v takovémto případě by mělo být uzavření životního pojištění, nejčastěji rizikového (viz kapitola 1.1.2), i když ho po něm banka nechce. Důvodem proč se pojistit je, že pokud by došlo k úmrtí živitele rodiny a pozůstalí by nebyli schopni splácet úvěr, banka by dům či byt prodala a pozůstalí by se ocitli "na dlažbě". Pokud by měl živel uzavřeno životní pojištění na plnou výši úvěru, z pojistného plnění by byl splacen úvěr a pozůstalí by nemuseli tento úvěr dál platit, přitom by dál bydleli ve svém.

Dalším důvodem uzavření životního pojištění může být kombinace zhodnocení peněz a pojistné ochrany, potom se jedná o kapitálové nebo investiční pojištění (viz kapitola 3), nejčastěji jsou sjednávány smlouvy kombinací obojího.

¹ V pojistné smlouvě dohodnutá částka nejvyššího možného plnění v případě pojistné události.

² Pojistníkem je osoba, která s pojišťovnou uzavřela pojistnou smlouvu (zákon o pojišťovnictví 363/1999).

1.1.1 Formy životního pojištění

Životní pojištění lze rozdělit do dvou základních forem, a to na pojištění rizikové a rezervotvorné (neboli kapitálové). Základní rozdíly jsou vysvětleny v následující části kapitoly.

1.1.2 Riziková pojištění

U rizikových pojištění je typické, že není jisté, zda k pojistnému plnění vůbec dojde. Patří mezi ně tedy dočasná pojištění pouze pro případ smrti (viz kapitola 3.1). Neobsahuje žádnou spořicí složku a veškeré zaplacené pojistné je spotřebováno na krytí pojistné ochrany a poplatky pojišťovny, tj. „propadá“ pojišťovně. V případě ukončení pojistné smlouvy není vyplaceno žádné plnění. K výplatě sjednané pojistné částky dochází v případě, že dojde k úmrtí klienta nebo v případě sjednání připojištění je pojistné plnění vyplaceno podle sjednaných podmínek. [23]

1.1.3 Rezervotvorná pojištění

Tato forma pojištění obsahuje spořicí složku, tzv. smíšené životní pojištění - pojištění pro případ smrti nebo dožití (kapitola 3.3). Pojistná částka může být pro obě rizika stejná nebo si klient může zvolit zvlášť pojistnou částku pro případ smrti a zvlášť pojistnou částku pro případ dožití. Rezervotvorné pojištění obsahuje garantované zhodnocení, tzv. technickou úrokovou míru (kapitola 1.1.6), jejíž maximální výši určuje Ministerstvo financí ČR³. Klient nemá možnost určovat míru a rizikovost zhodnocování jeho spořicí složky. Vše jde na vrub pojišťovny. Dnes existují i moderní druhy kapitálových životních pojištění, které jsou variabilní a umožňují přizpůsobovat pojištění aktuálním potřebám bez nutnosti smlouvu zrušit a uzavřít novou.

Základním principem tohoto druhu pojištění je, že ze zaplaceného pojistného jsou odečteny náklady na krytí pojistné ochrany a poplatky. Zbývající část pojistného slouží k tvorbě rezervy pojištění. V případě úmrtí klienta pojišťovna vyplatí obmyšlené osobě⁴ sjednanou pojistnou částku. V případě dožití bude pojištěnému vyplacena sjednaná pojistná částka včetně podílů na výnosech.

Kapitálové pojištění můžeme považovat za dlouhodobý produkt, pro maximalizaci zhodnocení se doporučená doba trvání pojištění pohybuje od 10 let výše. [27,23]

³ V současné době maximální výše technické úrokové míry činí 2,4 % (vyhláška č. 458/2006 Sb.)

⁴ Osoba uvedená v pojistné smlouvě pojistníkem.

1.1.4 Pojistné u životního pojištění

Pojistné u životního pojištění lze podle způsobu použití přijatého pojistného k zabezpečení pojistného plnění pojistitele rozdělit na dvě složky [10]:

- ***rizikové pojistné*** – tvoří tu část netto pojistného (viz níže), kde se hodnota pravděpodobnosti pojistné události po dobu trvání pojištění v čase výrazně nemění, kolísání kolem průměru není v čase příliš významné. Tato část netto pojistného se spotřebovává v průběhu pojistného období a není z něho tvořena dlouhodobá rezerva;
- ***pojistné rezervotvorné*** – je ta část netto pojistného, kde hodnota pravděpodobnosti pojistné události v čase roste a kdy se podstatná část pojistného ukládá do rezervy na závazky budoucích let.

1.1.5 Struktura ceny pojistného

Dále lze pojistné klasifikovat dle ceny v životním pojištění [5]:

- ***jednorázové pojistné*** – je stanoveno na celou dobu, na kterou bylo pojištění sjednáno, tj. zaplatí se najednou při uzavření smlouvy;
- ***běžné pojistné*** – je stanoveno za pojistné období, tj. platí se opakovaně ve splátkách (obvykle na začátku jednotlivých pojistných období splátkami stejné výše, a to buď měsíčně, čtvrtletně, pololetně nebo ročně);
- ***netto (ryzí) pojistné*** – je vypočteno tak, aby v průměru pojišťovně pokrylo vyplacená pojistná plnění. Jeho velikost je dána:
 - *velikostí sjednané pojistné částky* – velikost částky určuje pojistník v závislosti na finančních možnostech a záměrech,
 - *úrovni technické úrokové míry* – (kapitola 1.1.6),
 - *ohodnocením rizika* – (kapitola 1.1.8);
- ***brutto pojistné*** – (neboli hrubé pojistné či pojistná sazba) jedná se o netto pojistné rozšířené o složky na pokrytí správních nákladů pojistitele a případných nepříznivých škodních výchylek formou bezpečnostní přírážky. Rozdělení správních nákladů zahrnuje:
 - *počáteční jednorázové náklady* – např. na provize zprostředkovatelům životního pojištění, na lékařskou prohlídku apod.,
 - *běžné správní náklady* - vynakládané během trvání pojištění (např. korespondence s pojištěným, náklady na administrativu atd.),
 - *inkasní náklady* – spojené s inkasem běžného pojistného,
 - *náklady při výplatě důchodu* – jsou spojeny s výplatami důchodů;

- **valorizované pojistné** – jedná se o pojistné navyšované se souhlasem pojistníka vzhledem k vývoji inflace;
- **předepsané pojistné** - konečná částka pojistného po přírážkách a slevách, kterou má uhradit klient pojišťovně. Částka vyplývá z předem uzavřených pojistných smluv. U pojišťovny pak předepsané pojistné představuje souhrn plateb předepsaných klientům za určité období. Naproti tomu pojem přijaté pojistné znamená skutečně inkasované pojistné v daném kalendářním roce, které je obvykle menší než předepsané pojistné o různé nedoplatky, a dále se dělí na:
 - *zasloužené pojistné* – pojistné příslušné danému roku jako účetnímu období,
 - *nezasloužené pojistné* – pojistné příslušné budoucím rokům jako účetním období.

Pro názornost je na následujícím obrázku 1 zakresleno schéma struktury ceny pojistného v životním pojištění.

brutto (celkové) pojistné		
netto (ryzí) pojistné		správní náklady
rezervotvorná (spořivá) složka	riziková složka	

Obrázek 1 - Struktura pojistného (Zdroj: [10])

1.1.6 Technická úroková míra

Technická úroková míra (TÚM) představuje v konstrukci životního pojištění cenotvorný faktor a současně znamená zaručené minimální zhodnocení prostředků vkládaných do životního pojištění (zejména jeho rezervotvorné složky). TÚM také ovlivňuje velikost netto pojistného (čím vyšší TÚM, tím nižší pojistné a naopak).

Vzhledem k tomu, že u životních pojištění existuje dosti dlouhý časový rozdíl mezi počátkem a koncem pojištění a výnosnost rezerv na dlouhou dobu se velmi obtížně predikuje, mají státní dozory tendenci držet TÚM na poměrně nízké úrovni. Podstatný rozdíl mezi technickou úrokovou mírou a tržní úrokovou mírou (výnosností) většinou pojišťovny kompenzují pojištěným několika způsoby, které jsou uvedeny v následující podkapitole. [10, 5]

1.1.7 Podíl na zisku životní pojišťovny

Zisk v životním pojištění dosáhne pojišťovna tím, že skutečné výnosy z investování na kapitálovém trhu budou vyšší než kalkulovaná technická úroková míra uvedená v pojistných smlouvách. Zisk plyne tedy zejména z:

- vyšších výnosů z investování,
- příznivého škodního přebytku (např. je-li skutečná úmrtnost nižší než kalkulovaná),

- přebytků ve správních nákladech (skutečné správní náklady jsou nižší než kalkulované).

V pojistných smlouvách bývá ujednání o velikosti zisku (přebytku) připisovaného pojištěným. Zisk dosahovaný v životních pojištěních je tedy z větší části (až z 90 %) rozdělován mezi pojištěné a jiné účastníky životního pojištění v různých formách (např. pomocí premií k vypláceným pojistným plněním, zkrácením doby placení pojistného, snížením placeného pojistného v průběhu pojistné doby, prostřednictvím spoření pro pojištěného apod.) [10, 5]

1.1.8 Ohodnocení rizika

Při ohodnocování rizika se vychází z faktorů ovlivňujících pravděpodobnost úmrtí. K těmto faktorům patří:

- vstupní věk pojištěného,
- pohlaví pojištěného⁵,
- zdravotní stav pojištěného,
- délka pojistné doby,
- způsob života pojištěného apod.

⁵ Dle dlouhodobého vývoje úmrtnosti ve vyspělých zemích se ukazují rozdíly mezi muži a ženami, kdy úmrtnost žen se v průměru vyvíjí příznivěji. Z toho pro ženy plyne nižší netto pojistné.

2 Historie a vývoj životního pojištění

Následující kapitola se zaměřuje na historii a vývoj životního pojištění z pohledu celého světa a také v rámci tehdejšího českého území. Jsou zde stručně popsány zejména počátky životního pojištění a podněty k jeho existenci a prvotnímu fungování. Kapitola je tedy zaměřena na rozvíjející se období a nezabývá se vývojem ve 20. století. O Současném stavu a vývoji moderního životního pojištění ve 21. století pojednává zejména kapitola 6, která je základem dané práce.

2.1 Vývoj pojištění

Nahodilé události, jako živelné katastrofy, osobní neštěstí, úrazy či ztráta živitele, vedly odedávna k úvahám o různých způsobech vyrovnání se s těmito událostmi ovlivňujícími životy lidí.

První úvahy o pojištění se objevují již kolem roku 2000 před n. l. a byly spojeny především se vzájemným krytím ztrát (označuje se jako vzájemnostní pojištění), hlavně v souvislosti s krytím výdajů na pohřby a také v souvislosti s přepravou zboží pomocí karavan (krytí ztrát mezi majiteli karavan při plánované cestě). Často je těžké odlišit v tomto období pojišťovací činnost od činnosti podpůrné a charitativní. Hlavními rysy těchto prvních pojištění bylo například soustředění pojištění v uzavřených kruzích, týkalo se především druhořadé vrstvy obyvatelstva (řemeslníci, zemědělci apod.), při pojištění nebyl důsledně oddělen pojistitel a pojistník, pojištění mělo převážně vzájemnostní charakter apod. [10]

2.2 Historie životního pojištění

První zmínka o životním pojištění se váže k 16. století na území Anglie, kdy byla zaznamenána první životní pojistka uzavřená 18. června 1853. Tehdy pan Richard Martin uzavřel smlouvu na život Williama Gybbonse. Smlouva byla uzavřená na 12 měsíců, na pojistnou částku 382,6 liber a pojistné plnění mělo být uhrazené v případě, že W. Gybbons v této pojistné době zemře. Jmenovaný zemřel 8. května 1584 a po drobném sporu, kdy se řešilo, zda 12 měsíců představuje 12 x 28 dní nebo 12 kalendářních měsíců, byly peníze vyplaceny pozůstalým.

Krátkodobá pojistná smlouva W. Gybbonse byla typickou formou pojištění v tomto raném období. Pro následující období bylo příznačné neměnné obstarávání životního pojištění. Podobalo se návrhu starodávné pohřební společnosti, kde členové přispívali do společného fondu, ze kterého se vyplácelo v případě smrti jejich členů.

V roce 1705 byla založena v Londýně Přátelská společnost pro nepřetržité pojištění – Amicable Society for a Perpetual Assurance Office. Společnost pokračovala v tradicích, ale v roce udělala odvážný krok – „ručení minimální sumy splatné v případě smrti“. [15, 12]

„Tato jednoduchá smluvní forma pokračovala až do 18. století, kdy byly v Anglii zavedeny dva zákony k systematictějšímu základům životního pojištění. Až do té doby mohli jednotlivci uzavírat životní pojistku na kohokoliv, např. na vojáky odcházející do války s nadějí, že osoba zemře a majitel pojistky rychle zbohatne. Roku 1708 bylo zakázáno sázet na válku a roku 1774 byl zaveden pojistný zájem. Majitel pojistky musel napříště prokázat, že smrtí pojištěného finančně trápí. Posledním krokem k dotvoření základů životního pojištění byly vědecké základy výpočtu pojistného.“[citováno z 28]

2.2.1 Pojištění na vědeckém základě

Průmyslová revoluce v 18. století, která podminila prudký rozvoj manufakturní výroby, světového obchodu a bankovníctví, měnila způsob a životní styl obyvatelů. Finanční zajištění rodiny pro případ neštěstí a nahodilých událostí si vyžadovalo nový způsob pojištění. Stalo se jím životní pojištění na komerčním základě.

Přechodem mezi vzájemnostním a komerčním pojištěním byly tzv. *tontiny*, které se staly významnou institucí v 17. a 18. století. Jejich původcem byl italský lékař Lorenzo Tonti, který navrhl kardinálovi Mazarinovi, aby byla vypsaná státní půjčka a upisovatelé měli být rozděleni do deseti skupin podle věku. Úrok měl být vyplacený žijícím věřitelům. První *tontina* byla vypsaná v Holandsku roku 1670. [14]

Avšak hlavním problémem na cestě ke komerčnímu (obchodnímu) životnímu pojištění se stal problém pravděpodobnosti lidského života a úmrtí. Při dobových matematických vědomostech a statistiky bylo těžké vytvořit pro věkové skupiny obyvatelů stupeň pravděpodobnosti úmrtí na určitý počet obyvatelů, tzv. úmrtnostní tabulky. Z teoretického hlediska přispěl k řešení tohoto problému holandský státník a vědec Johan de Witte. První úmrtnostní tabulky vypracoval anglický vědec Edmond Halley na základě práce matematika Jamese Dodsona, který vytvořil svůj vlastní plán, kde bral v úvahu věk každého člena při vstupu do projektu a délku času, po který v něm zůstával. Dodson studoval všechny dostupné údaje o průměrné délce života, náhrobky, knihy narození, atd. a výsledkem jeho snah bylo vytvoření tabulek prémiových sazeb, které byly základem toho, že každý by mohl nechat pojistit svůj život za určitou částku peněz na určitý počet roků. Vše, co musel klient udělat, bylo zaplatit paušální roční pojistné vypočítané podle věku a pojistného období smlouvy. Dodson rozprostřel riziko na celou skupinu a riziko klienta na období smlouvy. Vysoké náklady pojištění „staršího klienta“ se vyrovnaly nižšími náklady, když šlo o „klienta mladšího“.

První komerční životní pojišťovnou založenou roku 1699 v Anglii na částečně vědeckých základech byla „Společnost pro pojištění vdov a sirotky“ (Assurance of Widows and Orphans). Od 18. století vznikalo mnoho komerčních pojišťoven hlavně v Anglii, ale také i v ostatních evropských zemích, kde parlamenty přijímaly osobité zákony o životním pojištění. Prudce rostl počet lidí, kteří využívali nabídku životního pojištění. Například v Německu v roce 1913 bylo pojištěných 15,5 % osob, v USA 33,3 % a v Anglii až 68,5 %.

Zavedením počítačů se po 2.světové válce mimořádně zefektivnila pojistně-technická praxe a zjednodušila se organizace pojištění. V západoevropských zemích službu životního pojištění začala využívat celá populace. Podle statistik zde v současnosti populace vkládá do životního pojištění 5 – 20 % z příjmu produktivního člověka. [14, 2]

2.2.2 Počátky životního pojištění v českých zemích

„Nejvýznamnější z prvních novodobých životních pojišťoven v Habsburské monarchii byl Všeobecný zaopatřovací ústav pro poddané rakouského císařského státu, který vznikl 1.března 1823. Do této první fáze zakládání „domácích“ pojišťoven spadá i založení První české vzájemné pojišťovny (1827) v Praze a Moravskoslezské vzájemné pojišťovny Brno (1830).

Hospodářsky sílící česká buržoazie pocítovala stále naléhavěji potřebu vlastní pojišťovny specializované na životní pojištění. Oblast životního pojištění dosud plně ovládaly vídeňské, terstské a částečně i budapeštské pojišťovny. Roku 1869 vznikly v Praze dvě české pojišťovny: pojišťovna Slavia a pojišťovna Praha.

Pojišťovna Slavia se prezentovala jako česká vlastenecká pojišťovna. Zahájila svou činnost jako ryzí životní pojišťovna a původně byla zaměřena na tři oblasti, z nichž první se zabývala pojištěním na dožití, druhá pojištěním na úmrtí a třetí zahrnovala tzv. spolky pro vzájemné dědění. Dále Slavia začala rozšiřovat teritoriální hranice svého působení. Již v roce 1869 působila Slavia i mimo Čechy. Vedle Moravy a Slezska se vedoucí představitelé pojišťovny zaměřili i na slovanský jihovýchod Evropy, na Srbsko a Rusko.

Pojišťovna Praha zůstala až do konce své existence ryzí životní pojišťovnou. Protože se zaměřila na vybraný okruh osob, kterým nabízela životní pojištění, udržovala si poměrně stabilní okruh pojistníků. Nárůst jejího obchodu se nezvyšoval tak rychle jako u pojišťovny Slavia, která se zaměřovala na širokou veřejnost.

Až do konce 19.století české pojišťovny Slavia, Praha a německá Concordia hrály na pojistném trhu životního pojištění v Rakousku - Uhersku jen nepatrnou roli (2,5 – 3 %). Převážnou část životních pojištění v Čechách, na Moravě a ve Slezsku provozovaly i nadále vídeňské, terstské

a budapešťské pojišťovny a zahraniční pojišťovací ústavy. Na první místo (co do počtu pojistných smluv i přijatého pojistného) se propracovaly pojišťovny Německé říše.

Od přelomu 19. a 20. století bylo životní pojištění nejvýznamnějším druhem pojištění v Rakousku - Uhersku. Předstihlo i požární pojištění, pokládané do té doby za nejdůležitější. Hlavní roli hrálo pojištění pro případ úmrtí, menší úlohu pak pojištění na dožití a s ještě větším odstupem následovalo pojištění důchodové. Stále více se prosazovalo sdružené pojištění pro případ smrti nebo dožití.“ [Citováno z 3]

3 Řešení životních rizik pojistnými produkty

V této kapitole budou charakterizovány základní podoby životního pojištění a dále podrobněji popsány jednotlivé druhy, a to od tradičních produktů až po současné moderní produkty. Za tradiční produkty lze považovat zejména pojištění pro případ smrti, pojištění pro případ dožití nebo pojištění pro případ smrti nebo dožití (smíšené životní pojištění). Dále sem patří svatební pojištění nebo pojištění prostředků na výživu dětí a nakonec důchodové pojištění. V následujících podkapitolách budou tyto jednotlivé druhy definovány a následně rozšířeny o modernější způsoby pojištění.

3.1 Pojištění pro případ úmrtí

Dané pojištění kryje pouze riziko úmrtí. Na základě prokázání pojistné události vyplatí pojistitel obmyšlenému pojistné plnění. Účelem výplaty pojistného plnění je obvykle zabezpečení pozůstalých pojištěné osoby, úhrada závazků pojištěného, úhrada pohřbu pojištěného apod. Pojištění pro případ úmrtí bývá také označováno jako rizikové životní pojištění. Cena tohoto pojištění patří k nejnižším mezi tradičními životními pojištěními, neboť zde netto pojistné zohledňuje pouze pravděpodobnost (riziko) úmrtí, která je zejména pro nízké věky velmi malá. Další výhodou pojištění pro případ úmrtí je garantovaná pojistná částka v okamžiku pojistné události nebo možnost rozšíření rozsahu pojistné ochrany formou různých připojištění. Základní rozdělení pojištění pro případ úmrtí je členění podle způsobu sjednání pojistné doby, a to na dočasné pojištění a časově neomezené pojištění. [10, 6, 9]

3.1.1 Dočasné pojištění pro případ úmrtí

Zde je pojistné plnění vyplaceno pouze v případě, že k pojistné události dojde v průběhu pojistné doby. Pokud však v tomto období ke smrti pojištěného nedojde, pojistné plnění vyplaceno není. Zaplacené pojistné je tedy zcela spotřebováno na krytí pojistné ochrany a poplatky. Tento typ životního pojištění je často využíván v souvislosti s čerpáním úvěrů, půjček apod., kdy se velikost pojistné částky odvíjí od velikosti dlužné částky. [10, 6]

3.1.2 Časově neomezené pojištění pro případ úmrtí

U daného pojištění je vždy vyplaceno pojistné plnění, pouze není známo, ve kterém okamžiku. V praxi bývá konstrukce tohoto pojištění upravena v tom smyslu, že je stanoven maximální horní věk jako možný termín pro výplatu pojistného plnění (například 85 let) a současně je placení pojistného omezeno maximálně do určitého věku (například 65 let). [10]

3.2 Pojištění pro případ dožití

U pojištění pro případ dožití může nastat pouze jedna pojistná událost, a tou je dožití se pojištěného sjednaného věku (pojistné doby). V případě vzniku pojistné události vyplácí pojišťovna pojistné plnění. Jedná se spíše o tvorbu úspor pojistníkem. Hlavní nevýhodou je skutečnost, že pokud pojistná událost nenastane, pojištění zaniká bez náhrady. Zánik bez náhrady lze zatraktivnit doplněním o připojištění výhrady vrácení pojistného v případě smrti pojištěného.

Pojištění pro případ dožití je prodáváno spíše v upravených podobách, a to v podobě důchodového pojištění, věnového pojištění či vkladového pojištění.

3.2.1 Důchodové pojištění

Důchodové pojištění zahrnuje pojištění pro případ dožití, kdy se pojistné plnění vyplácí ve formě doživotního důchodu, důchodu vypláceného po stanovenou dobu nebo ve formě jednorázového plnění. Sjednaná pojistná částka je včetně garantovaného zhodnocení (TÚM). Pojištění je vhodné pro klienty, kteří chtějí zabezpečit propad příjmů v důchodovém věku nebo chtějí dlouhodobě a pravidelně zhodnocovat finanční prostředky.

Základní podoba důchodového pojištění (tedy krytí rizika dožití) bývá často doplněna krytím i dalších rizik, například rizikem úmrtí či invalidity. V tomto případě by se však dané důchodové pojištění mělo řadit do pojištění smíšeného (kapitola 3.3).

Uplatňují se i další varianty zahrnutí dalších rizik do důchodového pojištění, například sjednání vrácení zaplaceného pojistného v případě úmrtí pojištěného buď v době placení pojistného, nebo v období pobírání základního důchodu pojištěným, či zproštění od placení pojistného v případě invalidity pojištěného. [10, 6]

3.2.2 Věnové pojištění

Jde o pojištění na dožití, které se sjednává na dožití se finančně závislé osoby (dítěte). Pojištění sjednává jeden z rodičů (pojistník), případně oba ve prospěch svého dítěte (pojištěného). Věnové pojištění bývá v pojistně technické praxi nazýváno pojištěním s pevnou dobou výplaty a klientům je prodáváno pod názvy jako stipendijní, studijní, svatební pojištění, pojištění prostředků na výživu dětí apod. Názvy souvisejí pouze s marketingovými zájmy prodejců a v žádném případě není pojistné plnění vázáno podmínkou, že pojištěný musí začít studovat či vstoupit do manželství.

Pojištění je tedy určeno pro finanční zabezpečení dětí při různých událostech, a tak bývá rozšířeno o další připojištění, která zvyšují kvalitu pojistné ochrany dítěte. Nejčastěji je věnové pojištění doplněno o riziko úmrtí rodiče nebo dokonce obou rodičů. [10, 9]

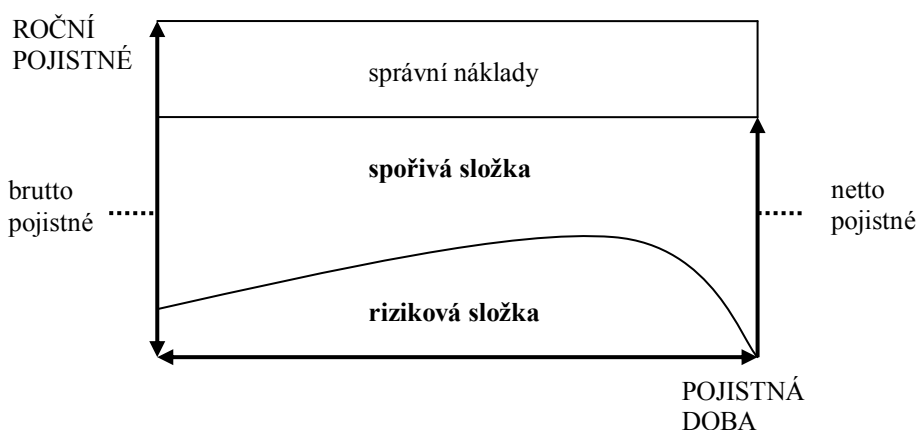
3.2.3 Vkladové pojištění

U vkladového pojištění pojistník na počátku pojistné doby vloží jednorázově vklad, z jehož úroků je hrazeno pojistné pro sjednané riziko. Vkladové životní pojištění tedy zahrnuje pojištění pro případ dožití za návratný vklad⁶. Atraktivnost vkladového pojištění pro klienty je kriticky závislá na aktuální situaci v ekonomice. V období nízkých úrokových sazeb je vypláceno na konci pojistné doby pojistné plnění, které se velmi blíží výši investovaného vkladu, což klienty odrazuje. Naopak v období vysokých úrokových sazeb v ekonomice může pojistitel snáze dosáhnout přebytků pojistného, a tím i navýšit pojistné plnění. [10, 9]

3.3 Pojištění pro případ smrti nebo dožití

Pojištění pro případ smrti nebo dožití je nazýváno též jako smíšené životní pojištění. Při uplatnění klasického smíšeného životního pojištění se pojišťovna zavazuje vyplatit sjednanou pojistnou částku ve sjednaný den v případě, že se pojistník tohoto dne dožije, a v případě, že se pojistník tohoto dne nedožije, pak jde o pojistné plnění ve stejné výši před koncem sjednané pojistné doby ve prospěch osoby, kterou pojistník sám určí (obmyšleného). Smíšené životní pojištění bývá také označováno jako kapitálové životní pojištění. Ve smíšeném pojištění může být kladen větší důraz na riziko smrti nebo na riziko dožití. Podle toho může být i zvlášť nastavena pojistná částka pro případ smrti a zvlášť pro případ dožití. Strukturu pojistného znázorňuje obrázek 2. Sjednaná pojistná částka pro případ dožití je včetně garantovaného zhodnocení (TÚM).

Pojištění je vhodné pro klienty, kteří chtějí zabezpečit své blízké pro případ smrti, chtějí mít garantovanou částku pro případ dožití a chtějí dlouhodobě a pravidelně zhodnocovat finanční prostředky. [10, 9, 6]

Obrázek 2 - Struktura pojistného v průběhu pojistné doby – smíšené životní pojištění (Zdroj: [10])

⁶ Návratný vklad - najednou vložené pojistné na začátku pojištění. Pravidelné pojistné se platí samo z výnosů. Celý vklad zvýšený o úrok a podíly na výnosech je na konci pojištění vrácen zpátky.

3.4 Pojištění více životů a skupinové pojištění

U skupinového pojištění je hlavní charakteristikou to, že jednou pojistnou smlouvou je pojištěna skupina osob. Pojištěnou skupinou osob mohou být kolektivy zaměstnanců nebo členové různých skupin. Nejčastějším typem kolektivního životního pojištění je případ, kdy zaměstnavatel sjedná pro své zaměstnance životní pojištění na kolektivní bázi jako součást zaměstnaneckých výhod, kdy je smlouva sjednána mezi zaměstnavatelem a pojišťovnou. Mezi hlavní výhody tohoto pojištění patří nižší cena oproti individuálnímu pojištění, která je odvozena od nižších jednotkových nákladů na uzavření smlouvy, nižších administrativních nákladů, nižších provizí vyplácených zprostředkovatelům apod.

3.5 Odvozené podoby smíšeného životního pojištění

S rozvíjejícím se trhem životního pojištění a růstem konkurence pojistitelů postupně vznikala tendence zvýšit a zatraktivnit nabídku pojistných produktů, které by zvýšily poptávku potenciálních klientů. Životní pojišťovny tedy vytvářeli snahu zvýšit počet smluv ve svých pojistných kmenech. Jedna z cest vedla k možnosti najít dosud nepojistitelná rizika, která by bylo možné nabídnout současným klientům. Postupně se vyvinulo tzv. univerzální životní pojištění, které umožňuje uplatnění variantnosti ve své konstrukci, a dále formy životního pojištění spojené s investováním.

3.5.1 Univerzální životní pojištění

Univerzální životní pojištění vychází ze smíšeného pojištění, ale umožňuje více flexibility jako třeba možnost placení proměnlivé výše pojistného. Jde tedy o pružné pojištění, pomocí kterého lze různými způsoby přizpůsobovat rozsah pojistné ochrany pojištěného na základě jeho momentálních finančních možností. Standardem pojištění je dále možnost kdykoli změnit poměr finančních prostředků mezi pojistnou ochranou a zhodnocením finančních prostředků v závislosti na volbě výše pojistné částky a výše pojistného. Pojistník může v každém okamžiku dočasně zastavit placení pojistného, opět ho obnovit, zaplatit pojistné dodatečně jednorázově a může si také vypůjčit z tzv. spořivé složky, z již zaplaceného pojistného, přitom ale nesmí překročit určitý limit zajišťující základní pojistné krytí. [10, 6, 9]

Univerzální životní pojištění se skládá ze dvou základních složek (viz také obrázek 2):

- Spořicí složka – výplata pojistné částky při dožití se daného věku,
- Riziková složka – výplaty pojistných plnění (sjednaných pojistných částek) v případě smrti, úrazu, invalidity, vážné nemoci apod.

3.5.2 Investiční životní pojištění

Investiční životní pojištění je smíšené pojištění pro případ smrti nebo dožití s jednorázovým nebo běžným pojistným, kde výše pojistného plnění závisí na výnosech z investování rezerv pojistného, přitom investiční riziko nese pojistník. Zhodnocení je závislé na zvolené investiční strategii. Investiční životní pojištění přináší zpravidla vyšší zhodnocení finančních prostředků, které ale nebývá garantováno. Pojistné plnění závisí na vývoji cen podílových jednotek podílového fondu, do kterého klient investoval část nebo celé pojistné.

Investiční fondy jsou rozděleny na podílové jednotky, kde každá tato jednotka představuje nárok na předepsaný podíl příslušného investičního fondu. Klient má v pojišťovně otevřen korunový účet, na který plyne jeho pojistné, je z něho strháváno případné rizikové pojistné a strhávány správní náklady pojišťovny. Dále klient vlastní podílový účet, na kterém jsou prostředky ve formě podílových jednotek.

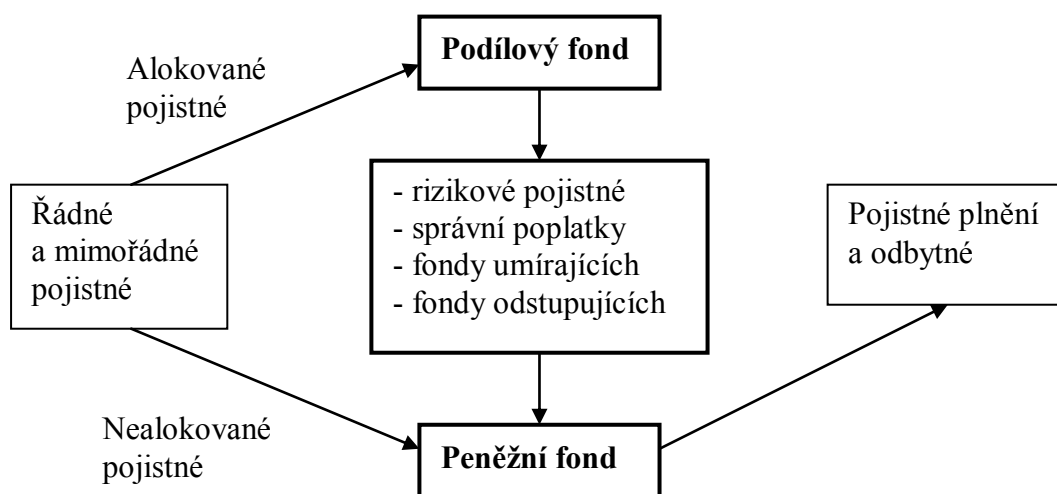
Kam může být pojistné (uložené ve fondu) investováno, je obecně definováno v obchodním plánu produktu. Konkrétní alokaci v povolených mezích pak definuje sám pojistník. Pojistník má většinou na výběr mezi několika strategiemi, zohledňujícími minimálně klientův sklon k riziku. Rozložení finančních prostředků mezi vybrané fondy (alokační poměr) lze tedy v průběhu doby trvání pojištění měnit. Zkušenějším investorům je umožněno samostatně volit konkrétní investiční instrumenty.

Mezi základní fondy obvykle patří:

- akciový fond – obvykle akcie zavedených podniků,
- fond obligací – státní, municipální, bankovní a podnikové dluhopisy,
- peněžní fond – krátkodobé cenné papíry typu pokladničních poukázek,
- fond státních cenných papírů,
- fond cizích měn,
- různé smíšené fondy – kombinují jednotlivé finanční instrumenty.

Pojišťovna se přenesením investičního rizika na pojištěného sice zbavuje závazku vyplácet minimální garantovaný výnos, ovšem zároveň přichází i o možnost vytvářet zisk v případě, že by dosáhla vyššího zhodnocení rezerv, než jaký výnos připisuje klientům. Pak je pojišťovna nucena vytvářet zisk z jiných zdrojů, především z poplatků za správu pojištění a za správu fondů, transakčních poplatků apod. U správy jednotlivých fondů je poměrně běžné, že tyto fondy neobhospodařuje přímo pojišťovna, ale jiná soukromá instituce. [9,10,6]

Základní strukturu investičního životního pojištění definuje obrázek 3, ze kterého je zřejmé, že základem tohoto produktu je podílový a peněžní fond.

Obrázek 3 – Struktura investičního životního pojištění (Zdroj: [9])

Podílovým fondem se rozumí účet klienta, který vzniká nákupem podílových jednotek. Hodnota podílového fondu se odvíjí od aktuální ceny podílových jednotek v daný okamžik a od jejich počtu. Z podílového fondu pojišťovatel strhává rizikové pojistné na pojistné krytí a poplatky.

Peněžní fond je podílový fond pojišťovny, který zobrazuje peněžní toky pojišťovny. Mezi položky, které zvyšují hodnotu podílového fondu, patří zejména nealokované pojistné, poplatky sražené z podílového fondu klienta, fondy umírajících a odstupujících a úroky. Mezi položky, které snižují hodnotu podílového fondu, patří pojistné plnění, provize pojišťovacích zprostředkovatelů a náklady spojené s provozem.

Řádné a mimořádné pojistné je vybrané pojistné, které pojišťovna rozděluje na dvě části, a to na alokované a nealokované. Nealokované pojistné je taková část pojistného placená pojištětelem, které je přiděleno do peněžního fondu (v prvních letech může být značně vysoké). Vybrané alokované pojistné slouží na nákup podílových jednotek.

U pojistného plnění v případě smrti je vyplacena smluvně stanovená pojistná částka plus aktuální hodnota podílového fondu, nebo vyšší z obou částek. V případě dožití se konce pojistné doby je klientovi vyplacena hodnota podílového fondu v době splatnosti, resp. není zde zaručena žádná hodnota, výše pojistného plnění je determinována pouze hodnotou podílového fondu. V případě předčasného odkupu, je klientovi vyplacena aktuální hodnota podílového fondu v době odkupu. [9]

3.5.3 Moderní investiční životní pojištění

Moderní investiční životní pojištění představuje investiční životní pojištění s garantovaným budoucím minimálním pojistným plněním. Představuje inovovanou podobu investičního životního pojištění s jednorázovým či běžným pojistným, kde výše pojistného plnění sice závisí na vývoji cen podílových jednotek, ale navíc pojistitel garantuje, že jak v případě smrti, tak v případě dožití vyplatí oprávněné osobě nominálně definovanou minimální pojistnou částku (tzv. garantované pojistné plnění). Tento produkt je určen zejména klientům, kteří nemají významný sklon k riziku a zaměřují se na dlouhodobý horizont spoření a poskytování pojistné ochrany. [9]

Moderní možnosti investování jsou spojeny s nabídkou několika strategií v závislosti na povaze a možnostech pojistníka, např. od konzervativních až po agresivní strategie, dále pak s možností širokého výběru fondů (fondy peněžního trhu, smíšené, dluhopisové a akciové fondy) či možnost investování do libovolného běžně obchodovatelného domácího či zahraničního cenného papíru.

3.6 Připojištění k životnímu pojištění

Pro životní pojištění je obvyklé, že krytí rizika dožití a úmrtí bývá doplněno o krytí neživotních rizik. Účelem připojištění je rozšířit pojistnou ochranu a umožnit klientům, aby si pojištění sestavili podle svých potřeb. Připojištění nemusí být uzavřeno na stejně dlouhou dobu jako hlavní pojištění. Tedy ke všem dosud popisovaným produktům životního pojištění může být sjednáno připojištění neživotního charakteru, k němuž patří zejména [10]:

- úrazové pojištění – nejrozšířenější připojištění, nízká cena pojistného vzhledem k nízké pravděpodobnosti vzniku pojistné události,
- invalidní pojištění – v podobě výplaty důchodu, jednorázového pojistného plnění či zproštění od placení pojistného,
- pojištění vážných chorob – pojistnou událostí je diagnóza závažného onemocnění, kde k základním rizikům patří infarkt, mozková mrtvice, rakovina a totální selhání ledvin,
- pojištění pro případ nemoci – připojištění denní dávky při pracovní neschopnosti, připojištění denní podpory při pobytu v nemocnici, připojištění stomatologických výkonů, připojištění nadstandardního vybavení při pobytu v nemocnici, popř. nadstandardní zdravotní péče apod.,
- výhrada vrácení pojistného v případě smrti pojištěného – vrácení celé nebo předem definované části pojistného, zpravidla nezúročeného.

3.7 Porovnání vlastností pojistných produktů

V následující části kapitoly budou shrnuty vlastnosti jednotlivých základních pojistných produktů v životním pojištění a dále popsány jejich výhody, případně nevýhody. V níže uvedené tabulce 1 je dáno pět základních produktů (druhů) životního pojištění a k nim přiřazeny jejich příslušející vlastnosti. Z daného porovnání se jako nejzajímavější produkt jeví univerzální a investiční životní pojištění, které zahrnují většinu uvedených vlastností. Oba druhy těchto pojištění jsou v dnešní době velice populární. Význam a konkrétní čísla aktuálních produktů na českém pojistném trhu budou podrobněji popsány v kapitole 7.2.

Tabulka 1 – Vlastnosti základních druhů životního pojištění

Vlastnosti	Druh životního pojištění				
	Rizikové životní a úrazové	Kapitálové životní	Univerzální životní	Investiční životní	Důchodové
Krytí rizika (smrti)	X	X	X	X	
Tvůrba kapitál. hodnoty		X	X	X	X
Aktivní ovlivňov. výnosu				X	
Garantované zhodnocení		X	X		X
Flexibilita			X	X	
Daňová uznatelnost		X	X	X	X

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z webu www.cap.cz

Před uzavřením životního pojištění by si měl pojistník (klient) promyslet, co od něj očekává, na jakou částku chce být pojištěn nebo jaké měsíční splátky je ochoten platit. Pojišťovna dále podle sazebníku propočítá pojistnou částku a pravidelné splátky (pojistné). Stanovení výše pojistného závisí na věku pojištěného, výši pojistné částky, pojistné době, zdravotním stavu pojištěného a u úrazového pojištění také na druhu zaměstnání či provozovaného sportu. Doporučená doba trvání pojištění je 10 let a více. Při delším trvání pojištění lze dosáhnout vyššího zhodnocení vložených finančních prostředků. Pokud se pojistník rozhodne pro kombinovanou životní pojistku, která umožňuje zároveň spořit, je velmi důležité nastavit optimální poměr mezi spořením a pojistnou ochranou. V současné době má řada obyvatel České republiky tento poměr nastavený chybně. Podle zjištění ČAP si čeští občané zpravidla dávají na spoření přibližně 75 procent pojistného a na pojistnou ochranu jen 25 procent.

V další tabulce 2 jsou podrobněji popsány výhody a nevýhody vybraných druhů pojištění. Každý pojistník si tak sám může zvolit libovolný druh či produkt životního pojištění podle toho, co daný produkt nabízí, co je jeho předností, a naopak, kdy pro něj tento druh pojištění není vhodný.

Tabulka 2 – Výhody a nevýhody vybraných druhů životního pojištění

	Výhody	Nevýhody
Rizikové ŽP	<ul style="list-style-type: none"> - garantovaná pojistná částka pro případ smrti - rozšíření formou různých připojištění - sjednání pevné nebo klesající pojistné částky - sjednání pojištění již na dobu 1 roku 	<ul style="list-style-type: none"> - neobsahuje spořicí složku
Kapitálové ŽP	<ul style="list-style-type: none"> - garantovaná pojistná částka pro případ smrti - garantovaná pojistná částka pro případ dožití - garantované minimální zhodnocení (TÚM) - rozšíření formou různých připojištění - daňová uznatelnost zaplaceného pojistného 	<ul style="list-style-type: none"> - nelze libovolně měnit nastavení pojištění - nelze aktivně ovlivň. tvorbu kapitál. hodnoty
Univerzální ŽP	<ul style="list-style-type: none"> - garantovaná pojistná částka pro případ smrti - garantované minimální zhodnocení (TÚM) - rozšíření formou různých připojištění - kdykoli měnit nastavení pojištění a rozsah poj. ochrany - daňová uznatelnost zaplaceného pojistného - vkládat a čerpat fin. prostředky i během trvání pojištění 	<ul style="list-style-type: none"> - nelze aktivně ovlivň. tvorbu kapitál. hodnoty - není garant. výše vyplácené částky při dožití
Investiční ŽP	<ul style="list-style-type: none"> - rozšíření formou různých připojištění - kdykoli měnit nastavení pojištění a rozsah poj. ochrany - aktivně měnit investiční strategii během trvání pojištění - průběžně sledovat zhodnocení spořicí složky pojištění - vkládat a čerpat fin. prostředky i během trvání pojištění - daňová uznatelnost zaplaceného pojistného 	<ul style="list-style-type: none"> - není garantována výše zhodnocení - není garantována pojistná částka při dožití
Důchodové ŽP	<ul style="list-style-type: none"> - garantovaná výplata sjednané pojistné částky - garantované minimální zhodnocení (TÚM) - rozšíření formou různých připojištění - daňová uznatelnost zaplaceného pojistného 	<ul style="list-style-type: none"> - nelze libovolně měnit nastavení pojištění - nelze aktivně ovlivň. tvorbu kapitál. hodnoty

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat webu www.cap.cz

4 Moderní přístup k pojistným výpočtům – testování ziskovosti

V dané kapitole bude uvedeno několik přístupů (metod), které jsou v současnosti využívány řadou pojišťoven z hlediska efektivního řízení, moderních účetních postupů, oceňování závazků, zisku budoucích období apod. Moderní přístupy k pojistným výpočtům začínají ovlivňovat tradiční výkazy a účetnictví pojišťoven v řadě zemí a jednotlivé pojistné smlouvy se zde uvažují jako systémy finančních toků. Řečeno zjednodušeně, na činnost pojišťovny se pohlíží jako na jednu z investičních alternativ akcionářů pojišťovny, kterou si potenciální investoři vybrali. Jednotlivé moderní nástroje a postupy jsou níže popsány.

4.1 Profit testing

Přístup Profit testing využívá testování ziskovosti investice do jedné průměrné pojistné smlouvy uvažovaného typu pojištění s motivací udržovat ziskovost v přijatelných mezích. K výhodám takového přístupu patří [5]:

- efektivní způsob měření ziskovosti společnosti (uvažuje skutečnost, že i přes momentální ztráty může být prodej daného pojistného produktu v budoucnu ziskový),
- realistické analýzy, které využívají skutečných výpočetních podkladů,
- flexibilita při kalkulaci pojistného a technických rezerv umožňující např. zvýraznit roli momentálních priorit pojišťovny,
- efektivnější využití výpočetní techniky, např. při simulacích a testování citlivosti.

K určení počáteční hodnoty budoucích finančních toků se v rámci tohoto přístupu používá tzv. *riziková diskontní míra* (risk discount rate). Důvod použití a hlavní přínos spočívá v tom, že finanční prostředky investované ekonomickým subjektem (pojišťovnou) do nových kontraktů jsou v období prvních let převážně ztrátové, čili na zhodnocení svých investic si musí pojišťovna pár let počkat, z čehož vyplývá důležitost existence úrokové míry návratnosti finančních prostředků investovaných pojišťovnou - riziková diskontní míra.

Riziková diskontní míra odráží cenu investičního kapitálu a riziko spojené s jeho investováním. O návratnosti finančních prostředků nerozhoduje pojišťovna, ale trh. Každá investice může být zatížena jiným faktorem rizikovosti a může slibovat různé výnosy. Jestliže pojišťovna investuje s vysokým rizikem, bude vyžadovat vyšší zhodnocení finančních prostředků (vyšší očekávanou míru návratnosti investic). [5, 26]

Riziková diskontní míra se skládá ze dvou částí [26]:

1. Očekávaný výnos neboli úroková míra z aktiv, u kterých neexistuje riziko ztráty, např. státní dluhopisy.
2. Přímé riziko, které na sebe automaticky přebírá investor (náklady na získání investičního kapitálu, přírážka za riziko daného trhu a druhu podnikání, jiné přírážky jako např. za rizikovost země v místě podnikání).

Vzorec pro výpočet rizikové diskontní míry:

$$rdr = rfr + (r_M - rfr) \times \beta \quad [26],$$

kde značíme: rfr - bezriziková úroková míra
 r_M - tržní výnos
 β - koeficient beta (odráží tržní riziko pojišťovny)
 $(r_M - rfr) \times \beta$ - představuje prémii za riziko

4.2 Embedded value

Ukazatel Embedded Value (implicitní hodnota EV - určená podle mezinárodních směrnic) představuje hodnotu kmene pojišťovacích smluv. Podle mezinárodních směrnic jej tvoří čisté jmění za životní, zdravotní a majetkové/úrazové pojištění spolu s aktuální hodnotou budoucích výnosů z existujícího pojistného kmene životního a zdravotního pojištění.

Je to tedy moderní finanční nástroj pro oceňování závazků a následné efektivní řízení pojišťovny. Jeho přínos je analogický jako při profit testing, neboť EV spočívá v globální analýze ziskovosti pro celé pojistné portfolio. Charakteristické rysy pro EV jsou:

- projekce budoucích zisků se provádí pro celé pojistné kmeny,
- dané projekce jsou založeny na „nejlepších odhadech“ potřebných výpočetních podkladů, a to včetně odhadu investičních výnosů,
- přírážka na riziko je zahrnuta do rizikové diskontní míry rdr (risk discount rate, viz výše).

Embedded value lze vyjádřit jako $EV = NAV + PVFP$, kde [26]:

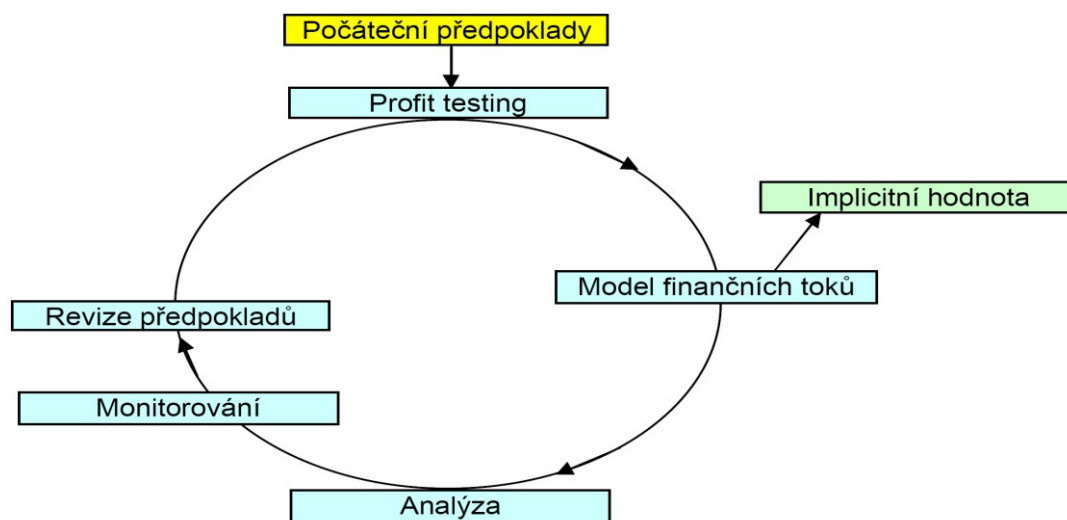
- NAV – hodnota volných zdrojů (net asset value),
- PVFP – současná hodnota budoucích zisků (present value of future profits).

Volnými zdroji pojišťovny se rozumí ta část aktiv, kterou může akcionář volně disponovat, a aktiva, která slouží na krytí požadované míry solventnosti pojišťovny. Volným kapitálem pojišťovny lze také rozumět prostředky pojišťovny, které nejsou vázány k žádnému obchodu pojišťovny. Aby byla zjištěna hodnota volných zdrojů, vychází se z účetních výkazů. Jejich hodnota se rovná rozdílu celkových aktiv a celkových pasiv pojišťovny. Aktiva a pasiva se ohodnocují tržními hodnotami.

Současná hodnota budoucích zisků vyjadřuje hodnotu, která bude vytvořena současným pojistným kmenem a náleží akcionáři. Tato hodnota je očištěná o daň a započítává se jako náklady spojené s držením požadované míry solventnosti a časovou hodnotou finančních opcí a garancí.

EV zahrnuje jen pojistné smlouvy, které jsou uzavřené v čase ohodnocení a nezapočítává se do něho hodnota budoucí nové produkce (goodwill). [16, 5, 26]

Kvalita použitého modelu nezáleží jen na přesnosti určení současné hodnoty budoucích zisků, ale také na kvalitě použitých předpokladů. Změna implicitní hodnoty je důležitým ukazatelem nejen pro management, ale i pro akcionáře pojišťovny. Vypovídá o úspěšnosti aktivit pojišťovny během roku. Na obrázku 4 je naznačen kontrolní cyklus založený na implicitní hodnotě životní pojišťovny.

Obrázek 4 - Kontrolní cyklus založený na EV (Zdroj: [5])

Pojišťovna realizuje kontrolní cyklus založený na implicitní hodnotě v několika krocích:

- počáteční předpoklady – přijetí nových předpokladů a cílů pro následující období,
- profit testing – za platnosti nově přijatých předpokladů,
- model finančních toků - sestavení a využití k výpočtu EV dané pojišťovny,

- analýza – stávajících výsledků včetně nově vypočtené implicitní hodnoty,
- monitorování – nepřetržité sledování vytyčených cílů a odchylek od reality,
- revize předpokladů – detailní kontrola předpokladů pro následující období.

4.3 Fair value

Fair value (FV - reálná hodnota) je alternativa k EV, která se začíná prosazovat v rámci moderních účetních postupů nejen v pojišťovnictví (International Accounting Standards - IAS a International Financial Reporting Standards - IFRS). FV představuje teoretickou cenu futures⁷, která vyjadřuje, jak odhadují obchodníci na trhu s futures hodnotu příslušného podkladového aktiva. Hodnota *fair value* se mimo jiné využívá při odhadech, jakým směrem otevřou akciové indexy.

Reálná hodnota je obecně definována jako částka, za kterou by mohlo být v transakci mezi znalými a ochotnými stranami za obvyklých podmínek směřeno aktivum nebo vyrovnán závazek. Oceňování závazků pojišťovny pomocí FV rezerv je jako v případě EV rezerv důležité pro akcionáře a management pojišťovny. [1, 5]

Charakteristické pro FV je [5]:

- projekce budoucích finančních toků se provádí pro celé pojistné kmeny,
- dané projekce jsou založeny na „nejlepších odhadech“, ale upravených o riziko a neurčitost MVM⁸ (market value margin)
- diskontování finančních toků pro výpočet jejich počáteční hodnoty se provádí pomocí bezrizikové úrokové míry *r_{fr}*,
- FV je schopna zohlednit (na rozdíl od EV) hodnotu opcí⁹ a garancí v pojistných smlouvách.

Zákon o účetnictví vymezuje „reálnou hodnotu“ jako:

- tržní hodnotu,
- ocenění kvalifikovaným odhadem nebo posudkem znalce, není-li tržní hodnota k dispozici,
- ocenění stanovené podle zvláštních právních předpisů, nelze-li postupovat podle předchozích dvou bodů.

⁷ Futures je speciální typ forwardového kontraktu. Forwardový kontrakt je smlouva uzavřená v jednom časovém okamžiku o dodání zboží k určitému budoucímu datu za cenu stanovenou v době uzavření smlouvy. [1]

⁸ MVM je definována jako náklad na krytí současné hodnoty (v čase nula) budoucího kapitálového rizika, které bude muset být podstoupeno na vyrovnání odtoku portfolia aktiv a závazků (dluhů) za 1 rok.

⁹ Prostředek spekulace nebo zajištění proti riziku. Opce dává jejímu majiteli právo koupit či prodat cenný papír. [1]

5 Služby finančního poradenství a jejich význam

Obsah této kapitoly charakterizuje význam a podstatu poradenství zaměřeného na životní pojišťovny. Finanční poradenství v sobě zahrnuje služby související s poskytováním rad týkajících se investic do soukromých a veřejných subjektů za cílem splnění klientových budoucích požadavků a přání. Základem takového poradenství je rozbor současné finanční situace klienta včetně budoucích záměrů, které napoví, jak ve finančním poradenství postupovat dál. V dnešní době existuje mnoho poradenských firem zaměřených nejen na oblast pojištění, ale také na poradenství v oblasti zhodnocování volných finančních prostředků klienta.

V následující části kapitoly budou nejprve definovány základní pojmy z oblasti finančního poradenství a zprostředkování pojištění, a poté vysvětlen význam a současný stav poradenství.

5.1 Pojišťovací zprostředkovatelé

Úlohou pojišťovacích zprostředkovatelů na pojistném trhu je zkontaktovat kupce a prodejce pojišťovací služby s výhledem na uzavření pojistné smlouvy. Pojišťovací zprostředkovatelé jsou samostatnými podnikatelskými subjekty. Představují mezičlánek, který usnadňuje styk klienta s pojišťovnou a hledá optimálního pojistitele pro daného zákazníka. Důvody k využívání služeb pojišťovacích zprostředkovatelů jsou následující [10]:

- zprostředkovatel rozumí trhu a může sladit zákaznickovy potřeby s pojistnými produkty, které jsou na pojistném trhu nabízeny,
- pro zprostředkovatele je jednodušší prozkoumat trh, než pro neznalého klienta,
- z výše uvedených důvodů také vyplývá, že zprostředkovatel může dosáhnout i nižších nákladů pro zákazníka, které jsou přiměřeny kvalitě služeb.

Obsah zprostředkovatelské činnosti vymezuje Zákon o pojišťovacích zprostředkovatelích a samostatných likvidátorech pojistných událostí (Zákon 38/2004 Sb., změna: 278/2009 Sb.), který je i volně dostupný na internetu. Tento zákon určuje mimo jiné kategorie pojišťovacích zprostředkovatelů:

- vázaný pojišťovací zprostředkovatel,
- podřízený pojišťovací zprostředkovatel,
- pojišťovací agent,
- výhradní pojišťovací agent

- pojišťovací makléř,
- pojišťovací zprostředkovatel, jehož domovským členským státem není Česká republika.

Jednotlivé kategorie pojišťovacích zprostředkovatelů jsou podrobněji popsány ve výše uvedeném zákoně. Dále budou blíže popsány jen kategorie pojišťovacího agenta a pojišťovacího makléře (citováno ze zákona), které patří mezi základní kategorie a budou důležité pro následující výklad.

5.1.1 Pojišťovací agent

Pojišťovací agent vykonává zprostředkovatelskou činnost v pojišťovnictví na základě písemné smlouvy, jménem a na účet jedné nebo více pojišťoven. V případě nabídky pojistných produktů více pojišťoven mohou být tyto produkty vzájemně konkurenční.

Pojišťovací agent je ve své činnosti vázán vnitřními předpisy pojišťovny, jejímž jménem a na jejíž účet jedná, bylo-li tak dohodnuto, je oprávněn přijímat pojistné nebo zprostředkovávat plnění z pojistných smluv. Pojišťovací agent je odměňován pojišťovnou, jejímž jménem a na jejíž účet jedná.

Spolupracuje-li pojišťovací agent pouze s jednou pojišťovnou, jde o „výhradního pojišťovacího agenta“, který, pokud má svolení pojišťovny, může inkasovat pojistné.

5.1.2 Pojišťovací makléř

Pojišťovací makléř je ve své činnosti vázán obsahem smlouvy uzavřené se zájemcem o pojištění nebo zajištění. V závislosti na obsahu smlouvy s klientem pojišťovací makléř zpracovává komplexní analýzy pojistných rizik, návrhy pojistných nebo zajišťovacích programů, poskytuje konzultační a poradenskou činnost, provádí správu uzavřených pojistných nebo zajišťovacích smluv, sleduje lhůty k jejich revizi, spolupracuje při likvidaci pojistných událostí. Pojišťovací makléř je odměňován pojišťovnou nebo zajišťovnou, nebylo-li s příslušnou pojišťovnou a pojistníkem dohodnuto jinak.

5.2 Propojování finančních služeb

Vedle klasického finančního poradenství v oblasti pojištění či investic je důležité i propojení pojišťoven a bank. Činnost bank a pojišťoven se vzájemně prolíná. Pro vzájemné vazby bank a pojišťoven lze vymezit tři základní modely [10]:

1. **Separátní model** – vedle sebe existují dvě samostatná nezávislá odvětví, v nichž se finanční instituce věnují pouze své hlavní činnosti.

2. **Kooperativní model** – obě strany si zachovávají suverenitu svých produktů
3. **Koncernové řešení** – tzv. podílový model, kdy jsou zakládány vlastní dceřiné společnosti nebo je zakoupen většinový podíl již existující společnosti. V tomto případě se jedná o převahu jednoho partnera, suverenita produktu není zajištěna.

Integrace bank a pojišťoven vyplývá ze shodných rysů bankovních a pojišťovacích produktů. Banky a pojišťovny jsou partnery v mnoha oblastech. Pojišťovny využívají bank k inkasu pojistného a výplatě pojistných plnění, ukládají volené finanční zdroje na termínovaných vkladech nebo zadávají bankám provedení investičních operací. Přibližování mezi bankovníctvím a pojišťovnictvím má několik stupňů. Nejdříve byly rozvinuty koncepty bankopojištění a assurfinance. Jedná se o spolupráci v distribuční oblasti.

5.2.1 Assurfinance

Koncept assurfinance představuje prodej bankovních produktů prostřednictvím pojistitelů. Tento způsob představuje zejména prodej jednoduchých bankovních produktů. Jedná se teprve o rozvíjející se možnost propojení bankovních a pojistných operací, které nejsou na českém trhu tak rozšířeny jako koncept bankopojištění.

Jako jediným představitelem konceptu assurfinance v podmínkách českého finančního trhu je spolupráce eBanky s Českou pojišťovnou, kde Česká pojišťovna představuje pomyslnou hlavu této finanční skupiny. [10, 22]

5.2.2 Bankopojištění

Pod pojmem bankopojištění se rozumí prodej pojistných produktů na přepážkách bank. Vstup bank do pojišťovacího obchodu byl podle údajů úspěšný především v životním pojištění. Úspěch bankopojištění je vysvětlován těmito důvody [10]:

- banky disponují dostatečnou prodejní sítí, pomocí které mohou prodávat pojistné produkty,
- banky jsou v častém kontaktu se svými klienty,
- banky disponují detailními informacemi o svých klientech, proto jim mohou nabídnout produkty, které vyhovují jejich potřebám,
- prodej pojistných produktů na přepážkách bank je méně nákladný než pomocí pojišťovacích zprostředkovatelů.

U bankopojištění je třeba vytvářet takové kombinace produktů, které vyhovují určitým skupinám klientů. Někdy si klient ani neuvědomuje, že se jedná o produkt bankopojištění.

Příkladem takového produktu je např. mezinárodní platební karta, s jejímž pořízením klient získává cestovní, popřípadě zdravotní pojištění.

Vývoj a zavádění bankopojištění lze rozdělit do několika fází. První a nejjednodušší fází je pouhý prodej některých vybraných produktů pojišťovny prostřednictvím sítě poboček banky. Banka nabízí klientům nejen své produkty, ale i produkty pojišťovny. Příkladem může být cestovní pojištění. Pokud klient přijde do směnárny, dá se předpokládat, že se chystá do zahraničí, a proto mu pracovník nabídne možnost sjednání cestovního pojištění. Obdobně lze nabízet i další druhy pojištění.

Další fází je potom vytváření vzájemně propojených balíčků produktů. Dochází tak k propojení produktů, které již na sebe vzájemně navazují a doplňují se. Nejde již o izolovaný prodej produktů. Příkladem takového specifického balíčku je například poskytnutí hypotečního úvěru společně s pojištěním nemovitosti, případně i životní pojistky a jejich vinkulací ve prospěch banky. Tento balíček je již přesně určen pro skupinu klientů, kteří financují nemovitost hypotečním úvěrem.

Následující fáze znamenají zdokonalování a propojování a v nejdokonalejší fázi jsou produkty do sebe integrovány funkčně, marketingově i klientsky a jsou propojeny i v oblasti informačních technologií. [11]

5.2.3 Allfinance

Allfinance znamená nabídku plně integrovaných finančních řešení klientům ze strany bank. Tento přístup předpokládá aktivní průzkum potřeb klienta. Nejedná se tedy pouze o souhrn produktů, ale o dlouhodobý vztah s klientem. Tyto služby mohou zahrnovat:[10]

- běžný účet a platební styk,
- spořicí a investiční instrumenty,
- různé typy půjček a úvěrů,
- všechny typy životního a neživotního pojištění,
- nástroje řízení rizika,
- právní a poradenské služby.

5.3 Princip a význam finančního poradenství

V současné společnosti mají peníze, finance a zajištění stále vyšší význam. Jsou nedílnou součástí života každého člověka. Na trhu existuje nepřehledné množství finančních institucí a produktů, v němž se běžný občan jen těžko orientuje. Díky tomu poptávka po různých finančních službách v současnosti roste neuvěřitelným tempem. V souvislosti s tím roste i celý sektor finančního poradenství, který tak nabírá na stále větším významu. A to zvláště v dnešní době, kdy oblast financí prochází řadou významných otřesů a změn.

O finančních poradcích, tak jak je chápeme nyní lze hovořit od 80. let minulého století. Do té doby bylo možné hovořit o různých bankovních poradcích, ekonomických poradcích, investičních poradcích (makléřích) atd. Ve vyspělých zemích se totiž časově střetly dva velmi důležité ekonomicko-sociální faktory, které vedly k růstu poptávky po nových finančních produktech. Jsou to především tyto dva: [11, 19]

1. demografický vývoj,
2. nemanuálně pracující střední třída.

Co se týče demografie, zcela nejdůležitější změnou je ve vyspělém světě klesající porodnost. Většina vyspělých zemí nedosahuje porodnosti, která by stačila pouze na prostou reprodukci obyvatel. Nejhuře je na tom Evropa a Japonsko. Lze dokonce říci, že Japonsko a Jižní Evropa spějí s blízkým se rokem 2100 k národní sebevraždě. Z toho plyne několik, ne příliš příznivých závěrů, že v nejbližších dvaceti (třiceti letech) budou demografické faktory diktovat politiku všech vyspělých zemí, což může vést k neschopnosti vlád řešit dlouhodobě, koncepčně a smysluplně penzijní systém. Tyto problémy se začínají projevovat již dnes.

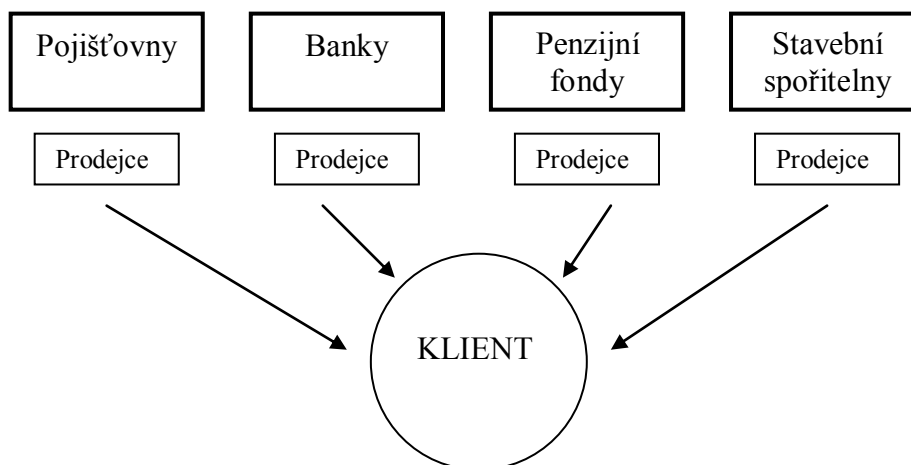
Další důležitou změnou je situace, kdy se do důchodového věku blíží poprvé v dějinách obrovská masa střední třídy, která se nikdy neživila manuální prací. Jsou relativně svěží a zcela jistě se v průměru dožijí vysokého věku. Budou chtít zcela jistě, zůstat „mladí“. Mají relativně vysoké příjmy, což samozřejmě znamená, že i jejich výdaje jsou vysoké. Začínají si uvědomovat, že jejich životní náklady státní starobní důchod rozhodně nepokryje. [citováno z 11]

Z výše uvedeného na závěr vyplývá značný růst poptávky po finančních (pojistných) službách. Novým investorům už nejde prvotně o to, aby udělali dobrý obchod a tím zázračně vydělali, ale chtějí si především uchovat peníze, které plánovali použít jako pojistku na důchodová léta. Popřípadě by pro ně bylo dobré peníze určitým způsobem dlouhodobě zhodnotit či uzavřít životní pojistku. Instituce, které danou situaci pochopily (finanční poradci, penzijní fondy,

investiční fondy nebo některé poradenské a makléřské společnosti), mají na trhu obrovský úspěch. Takovéto finanční služby ve světě financí nikdy neexistovaly a jedná se o jednu ze zásadních změn v historii ekonomiky.

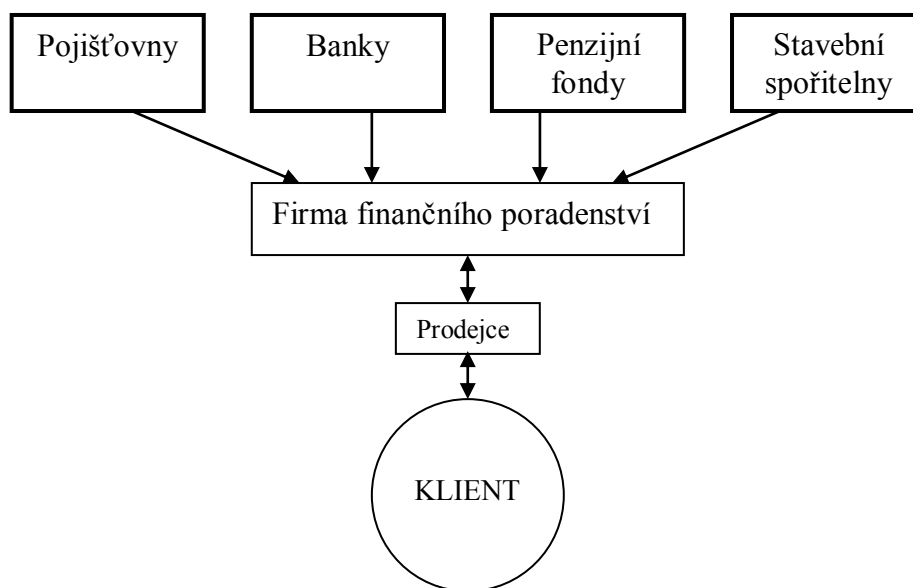
5.3.1 Struktura finančního poradenství

V této části budou vysvětleny dvě základní podoby struktury finančního poradenství. Na obrázku 5 je znázorněn systém poradenství jednotlivých subjektů, který odpovídá situaci výhradního pojišťovacího agenta (vysvětleno výše). Finanční instituce hledají klienta pro svůj produkt, který chtějí klientovi prosadit (v mnoha případech i na úkor užítku a efektivity pro klienta). Tento model má zpravidla několik nevýhod, a to především závislost klienta na jednotlivých institucích, produkty těchto institucí jsou bez vzájemné provázanosti, pro prodejce je prioritou „jen prodat“ před prospěchem produktu pro klienta a také bývá pro klienta omezena následná péče. [18]

Obrázek 5 - Struktura finančního poradenství - výhradní agent (Zdroj: vlastní)

Jiný způsob vyjádření struktury finančního poradenství, který je v dnešní době populárnější a zejména nejlepší variantou pro klienta s více variabilními požadavky, znázorňuje obrázek 6. Daný systém poradenství hledá vhodný produkt pro klienta na základě jeho cílů, potřeb a finančních možností. Smlouvy, které si dosud platí, dá daný finanční poradce (instituce) do souladu s těmito cíli a potřebami v nové smlouvě. Tato struktura odpovídá pojmu makléř (Zákon 38/2004 Sb.). Prodejce je placen na základě provizí od příslušného subjektu, u kterého klient uzavřel smlouvu. Poradce za své smlouvy ručí, běžná doba je dva roky. Když klient smlouvu během nich vypoví, poradce musí vrátit provizi, která mu byla vyplacena. Aby to případně nebyla pro poradce velká finanční rána, firma mu už předem strhává část provizí do takzvaného stornofondu. Některé firmy toto pravidlo neuplatňují plošně.

Obrázek 6 - Struktura finančního poradenství – makléř (Zdroj: vlastní)

5.3.2 Postup při poradenství

Kvalitní poradenská firma by se měla klientovi velmi důkladně a pečlivě věnovat. Běžný poradenský cyklus obsahuje následující kroky [18]:

1. Analýza potřeb, cílů, současného stavu a finančních možností.

Nejprve se konzultují cíle, priority a potřeby, které chce klient řešit podle jednotlivých oblastí, počínaje zdravotními riziky, důchodem, bydlením, dětmi, investicemi, budoucností apod.

2. Prezentace návrhu řešení a korektury.

Následuje představení klientova osobního finančního konceptu, který se může dále upravovat. Finanční plán se musí líbit především klientovi.

3. Administrativa a optimalizace požadavků.

Dohodnuté řešení se poté aplikuje – veškeré „papírování“ je součástí práce firmy.

4. Aplikace a předání podkladů + šanon pro klienta.

Předání servisní složky – klientovy smlouvy budou seřazeny tak, aby se v nich vyznal. Následuje kontrola správného nastavení na institucích a přehled vkladů.

5. Dohoda o následné péči.

Finanční plán by se měl v průběhu měsíců, let přizpůsobovat aktuální situaci - následná dlouhodobá péče.

6 Vývojové trendy životního pojištění v ČR a ve světě

V následující kapitole bude popsán vývoj životního pojištění posledních několika let v České republice, Evropě a některých zemích světa. Každý pojistný trh těchto oblastí bude charakterizován na základě jednotlivých ukazatelů, které určují úroveň daného trhu. Důraz bude kladen převážně na oblast životního pojištění, avšak pro porovnání je nutné uvést také neživotní sféru pojištění. Základními ukazateli klasifikace pojistného trhu bude zejména hodnota celkového předepsaného pojistného, předepsané pojistné na jednoho obyvatele a podíl předepsaného pojistného na hrubém domácím produktu dané země či lokality.

Každá země či kontinent mají odlišné vývojové trendy, které závisí na mnoha vnějších a vnitřních faktorech, kterými mohou být zejména ekonomická situace země, její sociální problematika či tradice, nezaměstnanost, vývoj inflace, počet obyvatel apod. Z těchto i jiných důvodů, lze nalézt ve světových pojistných trzích značné rozdíly, které následující kapitola charakterizuje.

6.1 Pojistný trh České republiky

Vývoj moderního pojišťovnictví v České republice začíná rokem 1991, kdy byl přijat zákon č. 185/1991 Sb., o pojišťovnictví. Tímto okamžikem byl zrušen monopol jediné pojišťovny působící na našem území a mohlo vzniknout konkurenční prostředí na pojistném trhu České republiky. Samotný zákon o pojišťovnictví byl dále několikrát pozměněn a znovu vydán. Jeho poslední změnu udává Zákon č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví a Zákon č. 278/2009 Sb., o změně zákonů v souvislosti s přijetím zákona o pojišťovnictví.¹⁰

Pojistný trh ČR v průběhu devadesátých let byl charakteristický postupným zvyšováním významu pojištění v ekonomice. Skutečnost vytvoření pojistného trhu byla podpořena přístupem státu, a to především zřízením orgánu státního dozoru nad pojišťovnictvím a postupnou změnou v podobě regulace pojišťovnictví.

6.1.1 Předepsané pojistné

Jedná se o ukazatel popisující množství pojistného, které je předepsáno za daný kalendářní rok. Tento ukazatel hodnotí celkovou obchodní produkci daného pojistného trhu a tím i jeho výkonnost (předepsané pojistné je blíže specifikováno v kapitole 1.1.5). Aby bylo možné začít vyhodnocovat daný ukazatel, je zapotřebí si nejdříve uvést data. V následující tabulce 3

¹⁰ Pro oba zákony platí účinnost od 1.1.2010

budou uvedeny hodnoty celkového předepsaného pojistného rozděleného na oblast životního a neživotního pojištění pro příslušné roky.

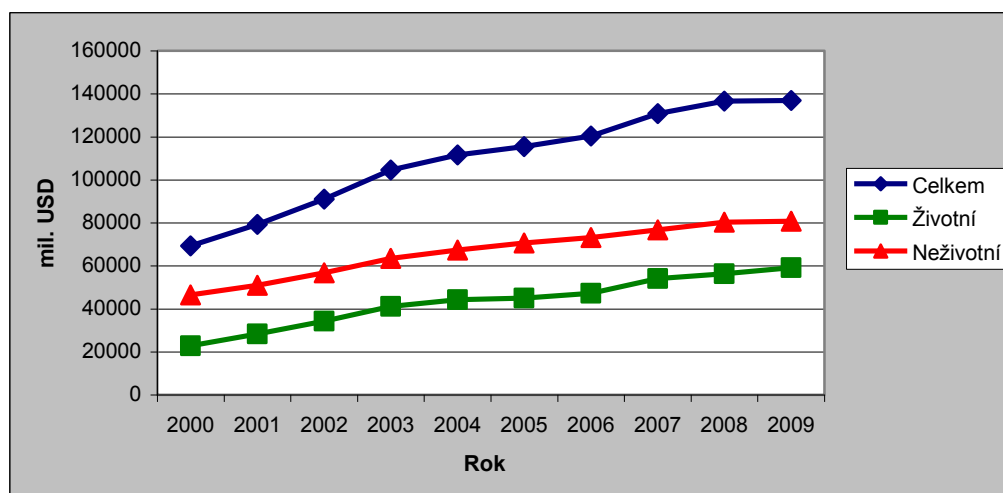
Na základě zaznamenaných dat v tabulce 3 je pomocí příslušných výpočtů zkonstruována tabulka 5 udávající meziroční tempo růstu předepsaného pojistného, dále tabulka 6, která pro lepší názornost ukazuje procentuální poměr životní a neživotní oblasti.

Tabulka 3 - Celkové předepsané pojistné v ČR pro roky 2000-2009 v mil. Kč

Rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Celkem	69 284	79 197	91 072	104 635	111 585	115 527	120 411	130 780	136 574	139 915
Životní	22 770	28 282	34 275	41 123	44 201	44 917	47 232	54 121	56 285	59 154
Neživotní	46 514	50 915	56 797	63 512	67 384	70 609	73 179	76 659	80 288	80 761

Zdroj: výroční zpráva ČAP¹¹ pro roky 2000-2009

Z hodnot celkového předepsaného pojistného pro dané roky je zřejmé, že ani vlivem světové finanční krize v období roku 2009 nikdy nedošlo meziročně k poklesu. To samé lze konstatovat jednotlivě pro oblast životního a neživotního pojištění. I zde docházelo k neustálému růstu předepsaného pojistného, avšak díky již zmiňované krizi se tempo růstu celkového předepsaného pojistného v roce 2009 mírně snížilo, viz tabulka 5. Na obrázku 7 lze vidět grafické vyjádření celkového předepsaného pojistného rozděleného na oblast životní a neživotní, které názorněji ukazuje současný trend vývoje obou oblastí pojištění. Z obrázku je patrná převaha neživotního pojištění nad životním.

Obrázek 7 - Předepsané pojistné v ČR v období 2000 – 2009 (Zdroj: vl.zprac na základě [6])

Předepsané pojistné u životního pojištění lze dále rozdělit na jednorázově placené pojistné a běžně placené pojistné (1.1.5.). Poměr těchto dvou způsobů placení pojistného za posledních 5 let zaznamenává tabulka 4.

¹¹ Česká asociace pojišťoven

Tabulka 4 - Jednorázové a běžně placené pojistné u životního pojištění v mil. Kč

	2005	2006	2007	2008	2009
Jednorázově placené	12 375	12 507	16 996	16 506	18 309
Běžně placené	32 511	34 564	36 866	39 779	40 844
Poměr Jednoráz./Běžně	27,6 : 72,4	26,6 : 73,4	31,6 : 68,4	29,3 : 70,7	31 : 69

Zdroj: vlastní zpracování na základě výročních zpráv ČAP pro roky 2005-2009

Z výše uvedené tabulky 4 je patrné, že poměr jednorázově a běžně placeného pojistného u životního pojištění se pohybuje okolo 30:70. Co se týče příslušného poměru, za posledních 5 let je výraznější růst jednorázově placeného pojistného, především v roce 2007, kde se jednorázové pojistné zvýšilo o necelých 4,5 mld. Kč. V následujícím roce se sice mírně snížilo, ale v roce 2009 je opět zaznamenán růst, a to i v celkovém poměru k běžně placenému pojistnému.

Meziroční tempo růstu blíže specifikuje tabulka 5, kde lze názorněji rozpoznat jednotlivé změny v přijatém pojistném oproti předcházejícím letům. Tabulka je zkonstruovaná pro roky 2004 – 2009, jednotlivé hodnoty udávají procentuální tempo růstu.

Tabulka 5 - Meziroční tempo růstu předepsaného pojistného v ČR v letech 2004 – 2009 (v %)

Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Celkem	6,64	3,87	3,89	8,61	4,43	2,45
Životní	7,48	1,70	5,07	14,59	3,99	5,09
Neživotní	6,10	5,29	3,14	4,76	4,73	0,59

Zdroj: vlastní (na základě dat ČAP)

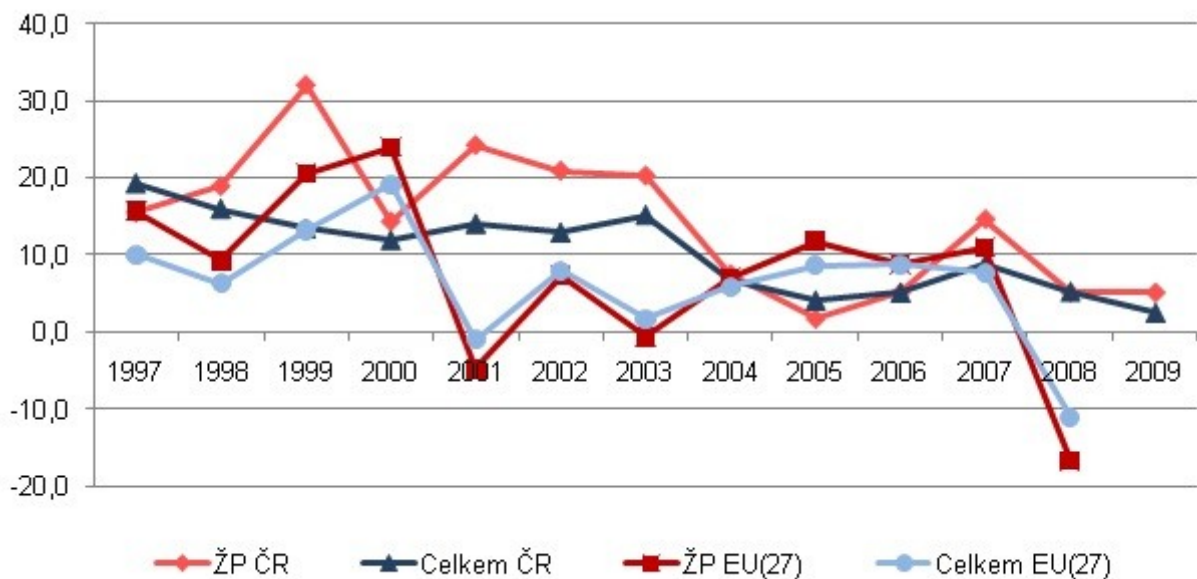
Počátkem roku 2004 až 2006 došlo k výraznému poklesu v růstu celkového předepsaného pojistného. Rok 2007, ve kterém došlo k více než zdvojnásobení meziročního růstu celkového předepsaného pojistného, se mohl zdát jako pozitivní impuls do budoucích let, avšak v následujícím roce tento růst klesl opět skoro o polovinu. Celkový vývoj meziročního růstu předepsaného pojistného v roce 2005 byl ovlivněn situací na trhu životního i neživotního pojištění. U životního pojištění byly příčinou zejména výrazný pokles jednorázově placeného pojistného a vyčerpání prostoru daňové motivace soukromého životního pojištění. Neživotní pojištění bylo negativně ovlivněno především stagnací pojištění majetku.

Nejvíce proměnlivá hodnota meziročního růstu je zaznamenána u oblasti životního pojištění, oproti neživotnímu. U neživotní oblasti pojištění se procentuální hodnota do roku 2008 pohybuje přibližně v rozmezí 3 až 6 %, zatímco hodnota tempa růstu životního pojištění kolísá výrazněji. Příčinou tohoto jevu jsou pravděpodobně neustále měnící se finanční prostředky obyvatel, jejich životní priority, ekonomická situace země či vliv nabídky pojistných produktů, kde člověk, jako pojistník, může i nemusí podle svých možností uzavřít libovolný druh životní pojistky. Příčinnou poklesu v oblasti životního pojištění je s velkou pravděpodobností i snížení technické

úrokové míry v roce 2005. Co se týče neživotního pojištění, jeho stabilita je důkazem toho, že člověk preferuje jistotu, která spočívá například v pojištění domácnosti, povinného ručení, havarijního pojištění, pojištění odpovědnosti, úrazové pojištění atd. Tedy například finanční prostředky jednotlivce či rodiny nemá v uzavírání těchto neživotních pojistek takový vliv oproti pojištění životnímu. Avšak velký propad nastal v roce 2009, kdy hodnota meziročního tempa růstu činila 0,59 %. Tedy předepsané pojistné neživotního pojištění se oproti roku 2008 výrazně nezměnilo.

Největší popularitu životního pojištění vykazuje rok 2007, kde hodnota meziročního růstu stoupla z 5,07 % až na 14,59 %, v následujícím roce naopak prudce klesla. Rok 2009, který je poznamenaný celosvětovou finanční krizí, se odrazil na snížení tempa růstu celkového předepsaného pojistného, avšak pozitivní skutečností je zde zvýšení tempa růstu u předepsaného pojistného životních pojistek.

Pro názornost tohoto ukazatele slouží obrázek 8, kde lze vidět průběh meziročního tempa už od roku 1997. Daný graf je zaměřen pouze na předepsané pojistné životního pojištění a porovnává stav ČR a Evropské unie.

Obrázek 8 - Meziroční růst předepsaného pojistného v životním pojištění v % (Zdroj: [21])

Na základě tabulky 3 lze soudit, že předepsané pojistné pro oblast životního pojištění v letech 2000 - 2003 je charakteristické poměrně velkým růstem. Za tím vším stojí hlavně daňová stimulace soukromého životního pojištění, která vešla legislativně v platnost 1. 1. 2001. V této souvislosti došlo k velmi výraznému nárůstu objemu předepsaného pojistného pro oblast životního pojištění, a to zejména díky velkému množství uzavření smluv s jednorázově placeným pojistným.

Tabulka 6 - Poměr předepsaného pojistného na životní a neživotní pojištění v období let 2000 – 2009 (v %)

Rok	2000	2001	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Životní	32,9	35,7	39,3	39,6	38,8	39,2	41,4	41,2	42,28
Neživotní	67,1	64,3	60,7	60,4	61,2	60,8	58,6	58,8	57,72

Zdroj: vlastní výpočet na základě dat ČAP

V dané práci nás však bude zajímat spíše období od roku 2004, kdy vstoupila Česká republika do Evropské unie. Pokud budeme porovnávat poměr předepsaného pojistného životního pojištění k neživotnímu v letech 2004 – 2009 (tabulka 6), všimneme si, že se tento poměr pohybuje průměrně v rozmezí 40:60. Tento poměr se postupně začíná měnit ve prospěch životního pojištění, což lze považovat za velmi pozitivní skutečnost. Nastává zde pravděpodobně trend blížící se vyspělým zemím Evropy, kde je tento poměr opačný.

6.1.2 Předepsané pojistné na jednoho obyvatele (per capita)

Tento ukazatel odráží, kolik průměrný občan vynaloží ze svých peněžních prostředků na pojistné za daný rok (tabulka 7). V západních zemích je pro svoji vypovídací schopnost velmi rozšířen. Je také jedním z neadekvátnějších ukazatelů ve srovnání pojištěnosti různých zemí. Čím rozsáhlejší území a větší počet obyvatel daná země má, tím větší je obvykle objem předepsaného pojistného této země, avšak v průměru její obyvatelé mohou vynakládat své finanční prostředky na pojištění i několikanásobně méně než lidé žijící v malém státě.

Tabulka 7 - Předepsané pojistné na jednoho obyvatele v ČR pro roky 2006-2009 (v Kč)¹²

Rok	2000	2001	2003	2004	2006	2007	2008	2009
Celkem	6 741	7 713	10 255	10 926	11 746	12 713	13 259	13 518
Životní	2 215	2 754	4 030	4 328	4 607	5 261	5 464	5 715
Neživotní	4 526	4 959	6 225	6 598	7 139	7 452	7 795	7 810

Zdroj: vlastní výpočet na základě dat ČAP a publikace Sigma [25]

Daný ukazatel je vypočítán na základě předepsaného pojistného a počtem obyvatel, který se za příslušné roky měnil jen minimálně. Bylo počítáno s hodnotou počtu obyvatel od 10,2 miliónu do 10,4 miliónu. Výsledky v tabulce 5 převážně kopírují hodnoty výše uvedených tabulek, avšak v jiné souvislosti.

Tabulka dále potvrzuje, že celkové předepsané pojistné na jednoho obyvatele se od roku 2000 do roku 2009 téměř zdvojnásobilo. Hlavně oblast životního pojištění v tomto devítiletém vývoji zaznamenala růst ve vynaložených prostředcích obyvatel na tento druh pojištění. Předepsané

¹² Hodnoty uvedené v tabulce jsou orientační, uvažovaná odchylka se pohybuje v rozmezí 0,5 – 1 %

pojistné u neživotního pojištění se od roku 2006 do současnosti pohybuje průměrně mezi 7 až 8 tisíci Kč na obyvatele.

6.1.3 Podíl životního pojištění na HDP

Dle poměru k HDP se Češi na život pojišťují čtyřikrát méně než ostatní Evropané. Přestože český trh životního pojištění v roce 2008 vzrostl o necelé 4,5 procenta a předepsané pojistné přesáhlo 56 miliard korun, jeho podíl na hrubém domácím produktu země se snížil.

V běžných cenách totiž HDP podle předběžných údajů Českého statistického úřadu v loňském roce stoupl o 4,9 procenta, a podíl životního pojištění na HDP tak mírně klesl na 1,52 procenta (tabulka 8). V celé Evropě je tento podíl v průměru téměř čtyřikrát vyšší. [17]

Člen představenstva a ředitel divize životního pojištění ČSOB Pojišťovny Wim Guilliams je zastáncem názoru: „Češi se ještě ve větší míře nenaučili využívat životní pojištění jako nástroj pro zajištění na stáří a spoléhají spíše na státní systém, možná mají trochu i tendenci podceňovat rizika“.

O zlepšení by se podle Guilliamse paradoxně mohla postarat současná ekonomická situace, kdy ekonomika zpomaluje či klesá. Lidé jsou opatrnější a více zvažují rizika, to ale neznamena, že přestávají šetřit. Klienti si nyní více uvědomují výhody životního pojištění především ve smyslu pokrytí možných rizik, ale i zajištění prostředků na dobu, kdy odejdou do důchodu. Tento názor potvrzuje tabulka 3 a 6, kde v období krize (rok 2009) nastal nárůst v oblasti životního pojištění.

Tabulka 8 ukazuje kromě vývoje podílu předepsaného pojistného životního pojištění na HDP v letech 2004 – 2008 i dvě základní složky placení pojistného. Jejich vzájemnostní poměr přibližně odpovídá poměru v tabulce 4. Dále potvrzuje i výše uvedenou skutečnost, že jednorázové pojistné v roce 2005 výrazně kleslo. Celkový trend podílu životní oblasti pojištění na HDP se v posledních letech pohybuje okolo hodnoty 1,5 %. Hodnota u běžně placeného pojistného kolísá jen minimálně. Jednorázově placené životní pojištění si získalo největší oblibu v roce 2007, což potvrzují i výsledné statistiky České asociace pojišťoven za rok 2007.

Tabulka 8 - Podíl životního pojištění na HDP v %

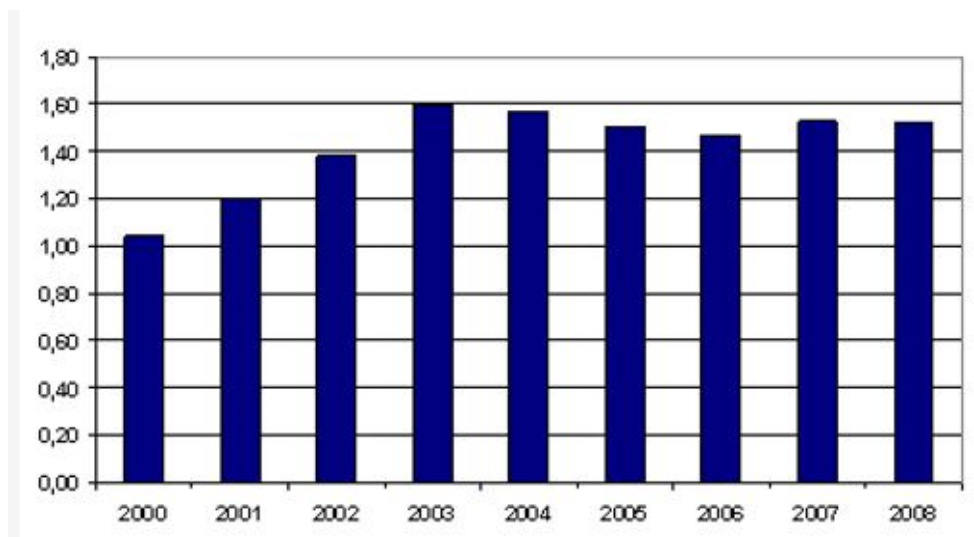
	2004	2005	2006	2007	2008
Jednorázově	0,51	0,41	0,39	0,48	0,45
Běžně	1,06	1,09	1,08	1,05	1,07
CELKEM	1,57	1,50	1,47	1,53	1,52

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat ČSÚ¹³

¹³ Český statistický úřad

Obrázek 9 představuje trend podílu životního pojištění na HDP v ČR od roku 2000 do roku 2008¹⁴, kde lze vidět výrazný vzestup zejména v letech 2000 – 2003. Během následujících tří let je patrný více jak 10% propad.

Srovnání podílu předepsaného pojistného životního pojištění na HDP České republiky s ostatními zeměmi Evropy definuje kapitola 6.2.3.

Obrázek 9 - Podíl životního pojištění na HDP v ČR v %. (Zdroj:[<http://zpravy.kurzy.cz>])

6.1.4 Struktura pojišťoven

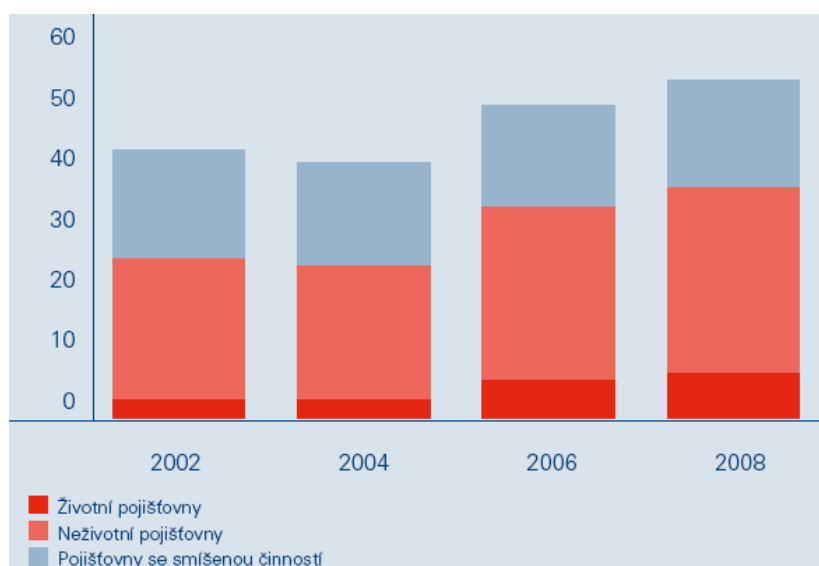
V České republice existuje několik komerčních pojišťoven, jejichž počet se průběžně mění. Některé pojišťovny na náš pojistný trh vstupují a jiné odtud odcházejí. Zájmovým sdružením komerčních pojišťoven na území České republiky je Česká asociace pojišťoven. Svoji činnost zahájila 1. ledna 1994 a od roku 1998 je řádným členem Evropské pojišťovací a zajišťovací federace CEA (viz kapitola 6.2.4). Podíl členských pojišťoven ČAP na celkovém předepsaném pojistném v ČR činí 98 %. Jejím posláním je zastupovat, hájit a prosazovat zájmy členských pojišťoven a jejich klientů ve vztahu k orgánům státní správy, legislativě a dalším subjektům. Dále podporuje zájmy českého pojistného trhu vůči EU, spolupracuje se zahraničními asociacemi a institucemi a podporuje rozvoj pojišťovnictví a pojistného trhu v České republice. [citováno z 6]

Snahou většiny velkých pojistitelů je také rozšířit své trhy o zahraničí, a to nejen z důvodů obchodních, ale též pojistně-technických. Rozšířením územní působnosti totiž v důsledku znamená i větší rozptyl rizik. Postupem času tak vzniká jednotný pojišťovací trh Evropské unie, jehož základem je jednotný evropský pas. Principem tohoto pasu je, že pokud pojišťovna získá povolení

¹⁴ Za rok 2009 nebyla v době tvorby této práce aktuální data zveřejněna žádnou příslušnou institucí

k provozování pojišťovací činnosti v jedné z členských zemí, je oprávněna provozovat tuto činnost i ve všech ostatních. Volný pohyb se v oblasti pojišťovnictví realizuje prostřednictvím práva zřizování poboček a práva dočasného poskytování služeb. Znamená to tedy, že pro pojišťovnictví neexistují státní hranice - pouze s výjimkou bariér jazykových. Pojišťovna registrovaná v jedné členské zemi může poskytovat stejné služby i v dalších členských zemích. Stejně volnosti mohou využít i pojišťovací zprostředkovatelé. Jedná se o jakýsi systém „uznání licencí“. [citováno z 17]

Následující obrázky 10 a 11 graficky naznačují počet a stručný vývoj pojišťoven na českém trhu v období let 2002 – 2008.

Obrázek 10 – Počet pojišťoven dle zaměření v období let 2002 – 2008 (Zdroj: [7])

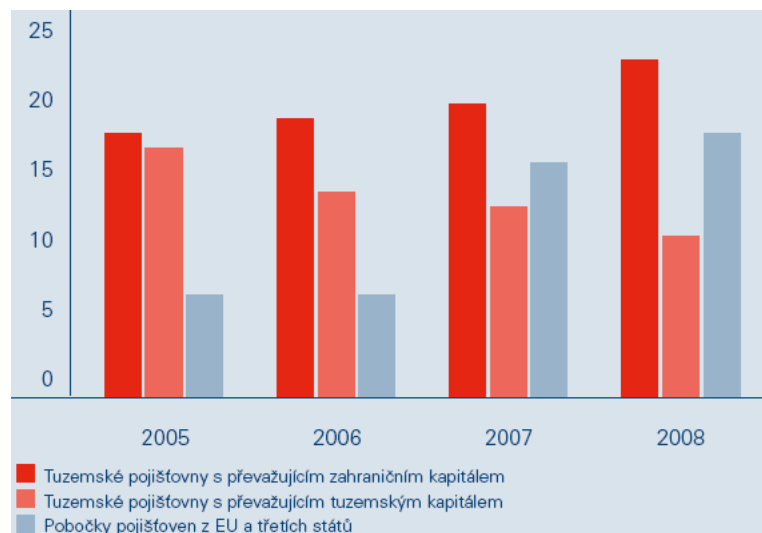
Dle obrázku 10 je možné vypočítat, že od roku 2004 počet životních i neživotních pojišťoven stoupá, převážně tedy neživotních pojišťoven. Počet pojišťoven se smíšenou činností¹⁵ se od roku 2002 po současnost pohyboval v rozmezí 16 – 18.

Od roku 2004 do roku 2008 přibylo 13 nových pojišťoven a jejich celkový počet v roce 2008 byl 53. V roce 2006 se ve srovnání s rokem 2004 zdvojnásobil počet životních pojišťoven na počet 6. U neživotních pojišťoven došlo od roku 2004 do 2008 k nárůstu o 8 nových pojišťovacích institucí. Celkem jich tak na pojistném trhu České republiky působilo již 29.

Celkově se počet pojišťoven za sledované období navýšil z počtu 41 pojišťovacích institucí na 52. Nominálně došlo k největšímu nárůstu u pojišťoven neživotních. Jejich počet se od roku 2000 do 2008 zvýšil o devět. Množství životních pojišťoven se za sledované období zvedlo o tři. V roce 2008 bylo oproti roku 2000 o jednu univerzální pojišťovnu méně.

¹⁵ tzv. univerzální pojišťovny, které poskytují produkty životního i neživotního pojištění

Obrázek 11 znázorňuje počet pojišťoven podle kapitálu, kde velmi zajímavým zjištěním je postupný nárůst tuzemských pojišťoven s převažujícím zahraničním kapitálem a naopak ve stejném období je zaznamenán pokles tuzemských pojišťoven s převažujícím tuzemským kapitálem. Počet poboček pojišťoven z EU a třetích států je v současnosti oproti roku 2006 více než dvojnásobný.

Obrázek 11 - Počet pojišťoven dle kapitálu (Zdroj: [6])

Podrobnější strukturu počtu pojišťoven v roce 2009 pak vyznačuje tabulka 9.

Tabulka 9 - Počet a struktura pojišťoven

Pojišťovny celkem ke dni 30.9 2009		52
Struktura pojišťoven podle vlastnictví		
Pojišťovny s rozhodující českou účastí	CELKEM	11
	Poj. se státní účastí	1
	Poj. s rozhodující státní účastí	10
Pojišťovny s rozhodující zahraniční účastí	CELKEM	24
	z EU	23
	z třetích zemí	1
Pobočky zahraničních pojišťoven	CELKEM	17
	z EU	16
	z třetích zemí	1
Struktura pojišťoven podle typu		
Životní	CELKEM	7
	Tuzemské pojišťovny	3
	Pobočky zahran. pojišťoven	4
Neživotní	CELKEM	29
	Tuzemské pojišťovny	17
	Pobočky zahran. pojišťoven	12
Smíšené	CELKEM	16
	Tuzemské pojišťovny	15
	Pobočky zahran. pojišťoven	1

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z www.cnb.cz

Na závěr kapitoly o struktuře pojišťoven je vhodné uvést podíl jednotlivých pojišťoven, které poskytují produkty životního pojištění na základě objemu předepsaného pojistného. Následující tabulka 10 udává dané pořadí a procentuální podíl pojišťoven na životním pojistném trhu České republiky.

Tabulka 10 - Podíl předepsaného pojistného v životním pojištění jednotlivých institucí

	Pojišťovna	Celkem (tis. Kč)	Podíl (%)
1	ČP	13 600 470	23,0
2	KOOP	7 696 131	13,0
3	PČS	6 855 813	11,6
4	ING	6 145 090	10,4
5	ČSOBP	5 564 376	9,4
6	KP	4 558 373	7,7
7	ALLIANZ	2 986 402	5,0
8	GP	2 584 117	4,4
9	AXA - ŽP	2 090 581	3,5
10	AMCICO	1 853 251	3,1
11	ČPP	1 678 077	2,8
12	UNIQA	1 196 515	2,0
13	AVIVA	797 246	1,3
14	AEGON	671 362	1,1
15	VICTORIA	324 887	0,5
16	WÜST - ŽP	291 440	0,5
17	CARDIF	247 103	0,4
18	HVP	11 846	0,0
19	MAXIMA	928	0,0
	CELKEM	59 154 008	100,0

Zdroj: statistické údaje ČAP za rok 2009

Z výše uvedené tabulky lze vidět jednoznačně největší podíl České pojišťovny, která zaujímá 23 % podíl na předepsaném pojistném životního pojištění. Na dalších čtyřech místech se postupně umístila Kooperativa pojišťovna, Pojišťovna České spořitelny, ING Pojišťovna a ČSOB Pojišťovna.

Česká pojišťovna obsazuje první příčku v oblasti životního pojištění již několik let, avšak její podíl stále klesá. Například v roce 2004 byl její podíl až 36%. Vedoucí pětice pojistitelů obhospodařuje přibližně dvě třetiny trhu.

6.2 Pojistný trh Evropy

Evropská unie z hlediska hodnot ukazatelů pojištěnosti představuje v současné době, a stejně tak představovala před svým rozšířením v roce 2004, rozhodující část pojistného trhu celé Evropy. V Evropské unii je struktura produktů mezi jednotlivými zeměmi odlišná. V některých zemích, jako např. Nizozemsku, převažuje neživotní pojištění, ve Francii a Velké Británii výrazně převažují produkty životního pojištění.

V posledním období se mění struktura pojistných trhů, mění se podoba pojišťovnictví a přístup státu k regulaci pojišťovnictví. K těmto změnám dochází v návaznosti na mnoho strukturálních změn, ke kterým patří především změny v obecných ekonomických podmínkách, měnící se požadavky na pojišťovací služby ze strany klientů, změny technických a technologických přístupů, živelní katastrofy apod.

Současná doba také přináší posun v chápání významu životního pojištění především z makroekonomického pohledu, zejména těchto [10]:

- úspory obsažené v technických rezervách životního pojištění slouží jako zdroj pro střednědobé a dlouhodobé investice,
- antiinflační charakter díky odkladu spotřeby prostřednictvím placení pojistného na životní pojištění,
- životní pojištění lze pojímat jako nástroj, který do určité míry nahrazuje (doplňuje) systém státního důchodového pojištění (životní pojištění se stává alternativním nástrojem při krytí potřeb ve stáří),
- díky zdanění výnosů pojišťoven je životní pojištění přínosné pro státní rozpočet.

6.2.1 Předepsané pojistné

Z hlediska pojišťovnictví lze Evropu rozdělit na dvě části. Tou první je západní Evropa a druhou Evropa centrální plus východní. Pokud porovnáme objem předepsaného pojistného pro obě části Evropy zvlášť, zjistíme, že západní Evropa, kde se předepíše 95,6 % veškerého evropského pojistného, zásadně určuje tendence evropského pojistného trhu.

Tato podkapitola bude tedy zaměřena na strukturu předepsaného pojistného. Pro sledované roky 2007 a 2008¹⁶ budou vždy uvedeny hodnoty nejvýznamnějších států se svým podílem na

¹⁶ Za rok 2009 nebyla v době tvorby této práce aktuální data zveřejněna žádnou příslušnou institucí. V dalších podkapitolách je tedy pracováno s daty za rok 2008.

předepsaném pojistném. V následující tabulce 11 lze vidět celkové předepsané pojistné v evropských zemích.

Tabulka 11 - Podíl na celkovém předepsaném pojistném v evropských zemích za roky 2007 a 2008 v USD

Pořadí	2007			Pořadí	2008		
	Země	Přijaté pojistné (v mil. USD)	Podíl v %		Země	Přijaté pojistné (v mil. USD)	Podíl v %
1	Velká Británie	539 469	30,59	1	Velká Británie	450 152	25,68
2	Francie	271 149	15,38	2	Francie	275 880	16,20
3	Německo	223 530	12,68	3	Německo	241 955	14,21
4	Itálie	142 392	8,07	4	Itálie	140 869	8,27
5	Nizozemsko	102 067	5,79	5	Nizozemsko	114 518	6,72
6	Španělsko	74 889	4,25	6	Španělsko	86 792	5,10
7	Irsko	63 092	3,58	7	Irsko	52 613	3,09
8	Belgie	44 918	2,55	8	Švýcarsko	49 147	2,89
9	Švýcarsko	43 313	2,46	9	Belgie	45 172	2,65
10	Švédsko	34 265	1,94	10	Rusko	38 778	2,28
11	Rusko	30 336	1,72	11	Švédsko	36 848	2,16
12	Dánsko	28 435	1,61	12	Dánsko	32 408	1,90
13	Rakousko	21 751	1,23	13	Polsko	24 403	1,43
14	Finsko	20 639	1,17	14	Rakousko	23 848	1,40
15	Norsko	19 653	1,11	15	Finsko	23 544	1,38
16	Portugalsko	19 008	1,08	16	Portugalsko	22 704	1,33
17	Lucembursko	17 038	0,97	17	Norsko	20 475	1,20
18	Polsko	15 534	0,88	18	Lucembursko	19 294	1,13
19	Turecko	8 221	0,47	19	Turecko	8 915	0,52
20	Česká republika	6 549	0,37	20	Česká republika	8 192	0,48
21	Řecko	6 421	0,36	21	Řecko	6 987	0,41
22	Lichtenštejnsko	5 705	0,32	22	Lichtenštejnsko	5 439	0,32
23	Maďarsko	4 924	0,28	23	Maďarsko	5 018	0,29
24	Ukrajina	3 566	0,20	24	Ukrajina	4 558	0,27
25	Rumunsko	2 943	0,17	25	Rumunsko	3 548	0,21
26	Slovinsko	2 596	0,15	26	Slovinsko	2 971	0,17
27	Slovensko	2 323	0,13	27	Slovensko	2 940	0,17
28	Chorvatsko	1 691	0,10	28	Chorvatsko	1 960	0,12
	OSTATNÍ	6 969	0,40		OSTATNÍ	7 581	0,45
	CELKEM	1 763 386	100		CELKEM	1 753 200	100

Zdroj: vlastní zpracování na základě údajů publikace Sigma No. 3/2009 [25]

Z daných podílů jednotlivých států na celkovém evropském předepsaném pojistném vyplývá, že dominantní roli zde hraje Velká Británie. Ta si dlouhodobě drží zhruba čtvrtinový podíl z celkového předepsaného pojistného Evropy. Druhé místo zaujímá v daných letech Francie. V roce 2008 stoupal podíl Francie a Německa a naopak Velká Británie značně ztratila. Čtvrtá až sedmá příčka zůstala nezměněna. Česká republika si z evropských států držela v obou letech stejnou pozici, a to 20. místo. Největším „skokanem“ se stalo Polsko, které postoupilo z 18. na 13. místo v podílu celkového předepsaného pojistného. Nejméně změn v umístění evropských zemí bylo zaznamenáno u států v poslední třetině tabulky. První tři státy zde tvoří více než 50% podíl na

celkovém předepsaném pojistném v Evropě. Dále můžeme sledovat celkové snížení pojistného v roce 2008 oproti roku 2007 o přibližně 10 mil. USD.

Oblast životního pojištění jednotlivých evropských států na základě předepsaného pojistného charakterizuje tabulka 12, kde stejně jako v celkovém předepsaném pojistném dominuje Velká Británie s podílem až 38 % evropského životního předepsaného pojistného v roce 2007. V roce 2008 podíl Velké Británie výrazně klesl, avšak stále si drží první post. Pořadí do 5. místa je stejné jako v roce 2007, u Německa a Francie je zaznamenáno zvýšení podílu. Francie tedy drží necelou pětinou tržního podílu u životního pojištění v Evropě. Česká republika si polepšila oproti roku 2007 o jednu příčku. Zajímavým zjištěním je podíl Ruska na pojistném v životním pojištění, který je zaznamenán až za Slovinskem (není v tab.), zatímco v celkovém předepsaném pojistném zaujímá 10. příčku. Rusko tedy představuje největší rozdíl v umístění na celkovém předepsaném pojistném oproti předepsanému pojistnému na životní pojištění. Na jeho velkou rozlohu a počet obyvatel je však jeho podíl na pojistném velmi malý.

Tabulka 12 - Podíl na předepsaném pojistném v životním pojištění v letech 2007 a 2008

Pořadí	2007			Pořadí	2008		
	Země	Přijaté pojistné (v mil. USD)	Podíl v %		Země	Přijaté pojistné (v mil. USD)	Podíl v %
1	Velká Británie	423 744	38,03	1	Velká Británie	342 759	32,62
2	Francie	188 454	16,91	2	Francie	182 885	18,36
3	Německo	102 084	9,16	3	Německo	110 148	11,06
4	Itálie	88 255	7,92	4	Itálie	82 623	8,30
5	Irsko	52 880	4,75	5	Irsko	41 918	4,21
6	Nizozemsko	36 168	3,25	6	Španělsko	40 147	4,03
7	Španělsko	31 847	2,86	7	Nizozemsko	38 811	3,90
8	Belgie	30 391	2,73	8	Belgie	29 125	2,92
9	Švédsko	23 969	2,15	9	Švýcarsko	27 136	2,72
10	Švýcarsko	23 923	2,15	10	Švédsko	25 903	2,60
11	Dánsko	18 073	1,62	11	Dánsko	21 265	2,14
12	Finsko	16 330	1,47	12	Finsko	18 735	1,88
13	Lucembursko	15 057	1,35	13	Portugalsko	16 282	1,63
14	Portugalsko	12 961	1,16	14	Lucembursko	15 905	1,60
15	Norsko	11 448	1,03	15	Polsko	14 469	1,45
16	Rakousko	9 874	0,89	16	Norsko	11 704	1,18
17	Polsko	7 947	0,71	17	Rakousko	10 828	1,09
18	Lichtenštejnsko	5 512	0,49	18	Lichtenštejnsko	5 137	0,52
19	Řecko	3 427	0,31	19	Řecko	3 642	0,37
20	Maďarsko	2 749	0,25	20	Česká republika	3 334	0,33
21	Česká republika	2 667	0,24	21	Maďarsko	2 667	0,27
22	Slovensko	1 028	0,09	22	Slovensko	1 374	0,14
23	Turecko	1 019	0,09	23	Turecko	1 213	0,12
24	Slovinsko	835	0,07	24	Slovinsko	946	0,09
	OSTATNÍ	3 703	0,33		OSTATNÍ	3 666	0,37
	CELKEM	1 115 147	100		CELKEM	1 050 815	100

Zdroj: vlastní zpracování na základě údajů publikace Sigma No. 3/2009 [25]

Nyní je třeba ukázat nominální hodnocení ukazatelů pojistného trhu Evropy. Budeme vycházet z dat za roky 2000 až 2008. V tabulce 13 lze vidět souhrnné údaje předepsaného pojistného všech evropských států, které je rozdělené na životní a neživotní oblast pojištění. Pro názornost poměru těchto dvou oblastí je vytvořena tabulka 14.

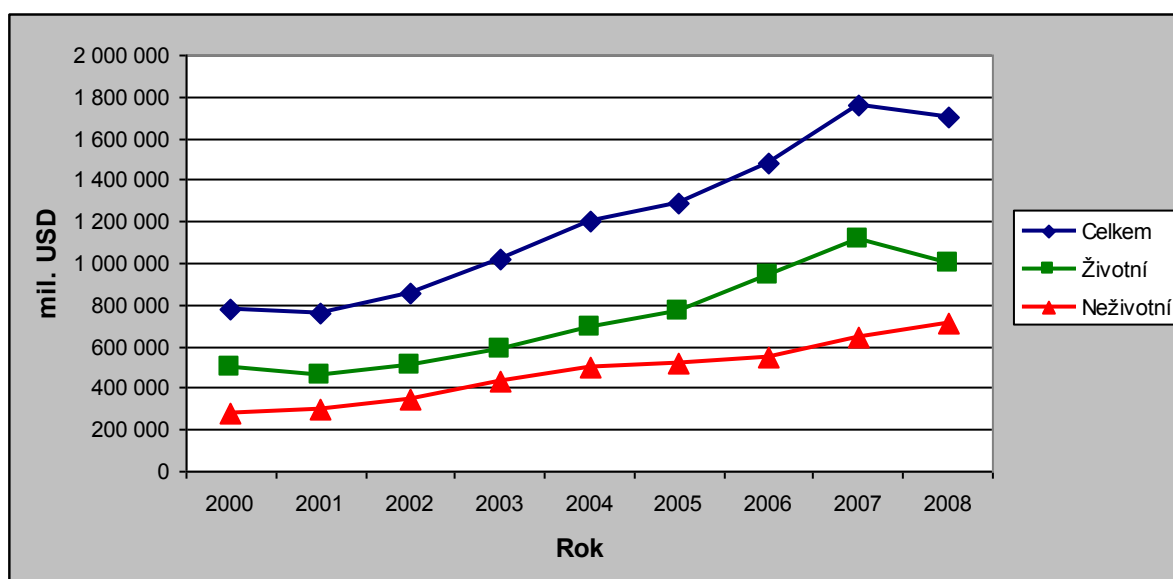
Tabulka 13 - Celkové předepsané pojistné Evropy v období let 2000-2008 (v mil. USD)

Rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Celkem	780 152	762 398	851 802	1 022 158	1 198 184	1 287 920	1 484 881	1 763 386	1 752 200
Životní	499 908	464 357	505 801	584 705	694 563	769 337	940 586	1 114 354	1 050 815
Neživotní	280 245	298 041	346 001	437 452	503 561	518 583	544 295	649 032	702 260

Zdroj: publikace Sigma No. 6/2001, 6/2002, 3/2004, 2/2005, 4/2007, 3/2008, 3/2009 [25]

Za celé sledované období je vidět, že celkové předepsané pojistné se více jak zdvojnásobilo. Podobně je tomu i v oblasti životního a neživotního pojištění. Zajímavý je rok 2001, kdy objem celkového předepsaného pojistného meziročně poklesl. Bylo to především díky životnímu pojištění. Grafické znázornění celého průběhu za sledované roky představuje obrázek 12.

Jak vypovídá tabulka 13, oblast životního pojištění je pro Evropu rozhodující. Předepíše se v ní větší množství pojistného než v oblasti neživotního pojištění.

Obrázek 12 – Předepsané pojistné v Evropě v letech 2000 – 2008 (Zdroj: vlastní)

Z výše uvedeného obrázku je zřejmé, že popularita životního pojištění v Evropě od roku 2001 roste více, než je tomu u pojištění neživotního. Avšak v roce 2008 nastal mírný pokles životní oblasti v důsledku snížení předepsaného pojistného. Opakem je neživotní oblast, která sice roste pomaleji, ale za uvedenou dobu nezaznamenala jediný pokles. Poměr těchto dvou oblastí se v roce 2008 výrazně změnil ve zvýšení neživotního pojištění (tabulka 14).

Tabulka 14 - Poměr předepsaného pojistného živ. a neživ. pojištění v Evropě v let. 2000-2008 (v %)

Rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Životní	64,08	60,91	59,38	57,20	57,97	59,73	63,34	63,19	59,97
Neživotní	35,92	39,09	40,62	42,80	42,03	40,27	36,66	36,81	40,03

Zdroj: publikace *Sigma* No. 6/2001, 6/2002, 8/2003, 3/2004, 2/2005, 5/2006, 4/2007, 3/2008, 3/2009 [25]

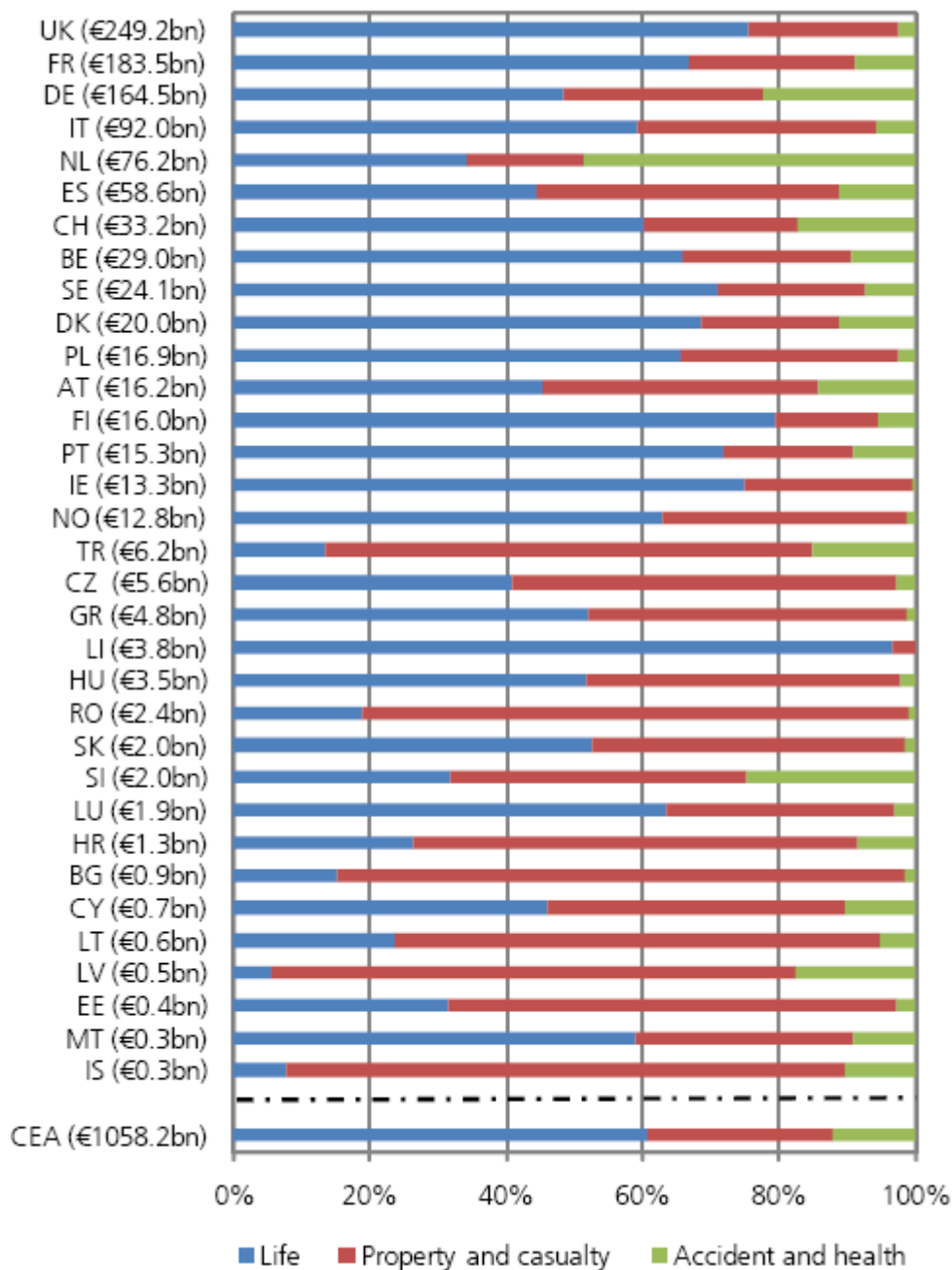
Již z hodnot celkového předepsaného pojistného a obrázku 12 bylo zřejmé, že pro evropský trh má velký význam životní pojištění. To si drží podíl pohybující se kolem 60 % celkového předepsaného pojistného. Oproti tomu neživotní pojištění, které je na celoevropském trhu v menším zastoupení, tvoří přibližně 40 % na celkovém předepsaném pojistném. Výrazná změna nastala v roce 2008, kdy se poměr změnil o více než 3 % ve prospěch neživotního pojištění, což je způsobeno poklesem investic do životního pojištění a nárůstem pojistného u pojištění neživotního jak ukazují nominální hodnoty v tabulce 13.

Obrázek 13 graficky znázorňuje předepsané pojistné v jednotlivých zemích rozdělené na životní pojištění (znázorněné modře) a neživotní pojištění (skládající se z části pojištění majetku – červeně a pojištění úrazové – zeleně). Z daného obrázku je patrné, že nejvíce vkládají své prostředky na životní pojištění obyvatelé Lichtenštejska a zároveň se nejméně zaměřují na neživotní pojištění. Avšak zde je nutné zdůraznit, že ekonomika Lichtenštejska je výrazně ovlivněna investicemi cizinců. Podobně je tomu tak i v Lucembursku. V dalších případech tedy nebude s těmito zeměmi uvažováno, podíl cizinců je na hospodářství země a zaměstnanost příliš velký. Na základě této skutečnosti lze v tomto případě nejvíce vyzdvihnout Velkou Británii a Finsko, kde životní pojištění hraje zásadní roli. Nad 70 % ve prospěch životního pojištění má dále Portugalsko, Irsko a Švédsko. Naopak nejmenší podíl na životním pojištění oproti neživotnímu je zaznamenán u Litvy a Islandu. Pod 30 % také spadá Turecko, Bulharsko, Lotyšsko a Rumunsko.

Obrázek 13 dále odpovídá výše popsané situaci v ČR z kapitoly 6.1.1, kde poměr životního pojištění k neživotnímu v roce 2008 činí 41:59 (%), tedy stejně, jak je tomu na výše uvedeném obrázku, který byl publikován na základě jiného zdroje.

Situace v evropských zemích spadajících do asociace CEA¹⁷ odpovídá poměru životního pojištění k neživotnímu přibližně 61 : 39 (%). Pokud tento procentuální poměr porovnáme se stavem v ČR, zjistíme, že zde je situace téměř opačná.

¹⁷ CEA – Evropská pojišťovací a zajišťovací federace, blíže kapitola na straně 57

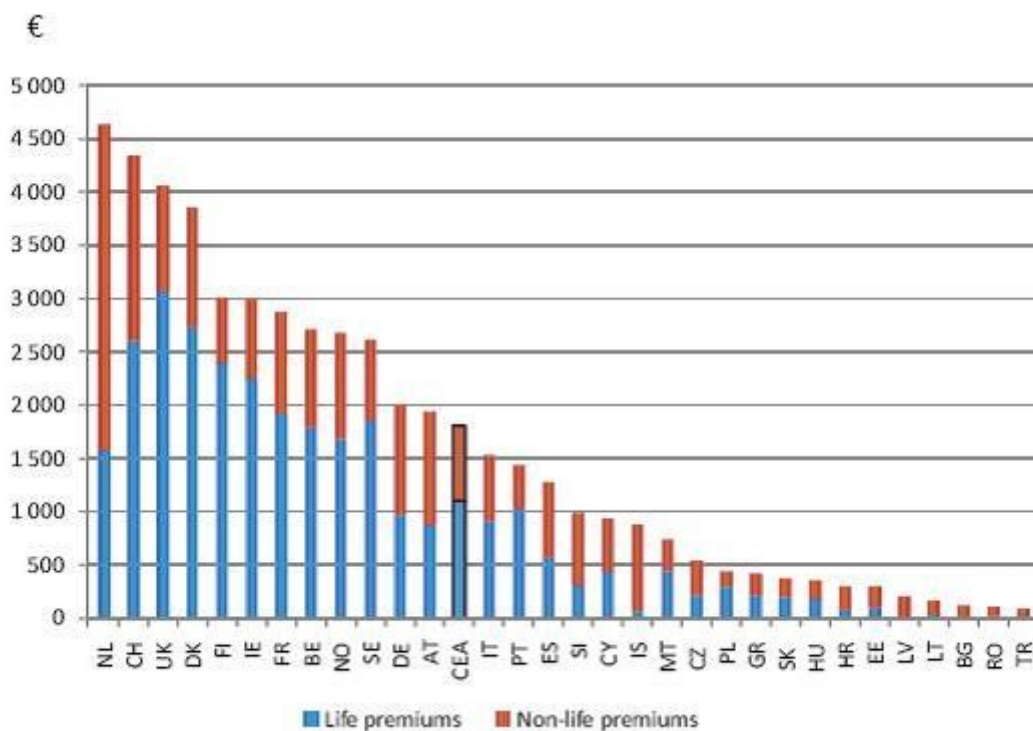
Obrázek 13 - Předepsané pojistné v evropských zemích v živ. i neživotní sféře v roce 2008 (Zdroj:[4])

6.2.2 Předepsané pojistné na jednoho obyvatele

Dalším ukazatelem předepsaného pojistného na evropském trhu je předepsané pojistné na jednoho obyvatele. Danou situaci v roce 2008 představuje obrázek 14 (hodnoty jsou uvedené v měně Euro). Z tohoto obrázku mimo jiné vyplývá, že Česká republika značně zaostává za ostatními evropskými zeměmi, jejichž pojišťovnictví je součástí asociace CEA, pod kterou ostatně spadá i Česká asociace pojišťoven.

Data na obrázku 14 jsou rozdělena na část životního pojištění (modře) a neživotního (červeně). Na prvních třech místech v celkovém objemu pojistného na jednoho obyvatele se postupně usadilo Nizozemsko, Švýcarsko a Velká Británie. Zajímavým zjištěním je především Německo, které v celkovém předepsaném pojistném zaujímá mezi evropskými státy s velkým podílem třetí pozici, avšak při hodnocení na základě ukazatele předepsaného pojistného na jednoho obyvatele se propadá až na 11 pozici, kde značně zaostává i za menšími a ekonomicky méně vyspělými státy. Podobně je na tom i Itálie, kde je zaznamenán ještě větší propad v daném umístění, a také Španělsko. Tato situace tedy dokazuje, že ukazatel celkového předepsaného pojistného není adekvátním prvkem ke stanovení významu pojištění v určité zemi. Na základě těchto výsledků lze tedy tvrdit, že největší důraz na pojištění v evropských zemích je kladen ve výše uvedené trojici států spolu s Dánskem. Tento ukazatel dále potvrzuje, že Velká Británie je evropskou jedničkou v popularitě životního pojištění, jak vypovídají i ostatní obrázky či tabulky (viz předchozí podkapitoly). Naopak Nizozemsko je velmi výrazné ve své prioritě neživotního pojištění, díky které v ukazateli předepsaného pojistného na jednoho obyvatele zaujímá první pozici.

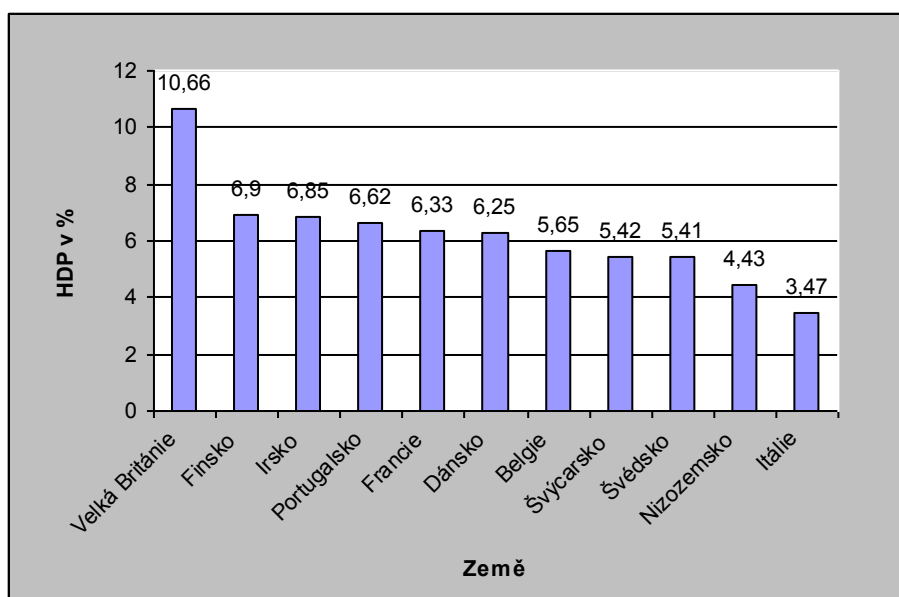
Co se týče České republiky, její hodnota pojistného na jednoho obyvatele v současné době značně zaostává nejen za vyspělými státy, ale ani hodnoty daného ukazatele nedosahují třetiny hodnoty asociace CEA. Jediným pozitivem může být, že ze zemí východní Evropy je na tom Česká republika ještě poměrně dobře.

Obrázek 14 - Předepsané pojistné na jednoho obyvatele v evropských zemích v roce 2008 (Zdroj: [4])

6.2.3 Podíl životního pojištění na HDP

Podíl životního pojištění na HDP v některých zemích Evropy za rok 2008 (v %) znázorňuje obrázek 15. Na tomto obrázku lze vidět, že největší podíl životního pojištění na HDP představuje jednoznačně Velká Británie. Země jako je Finsko, Irsko, Portugalsko, Francie a Dánsko se pohybují v daném podílu mezi 6 až 7 %, což lze považovat také za pozitivní stav, co se týče životního pojištění. Česká republika se svým podílem 1,52 % se řadí daleko za ostatní vyspělé státy.

Obrázek 15 - Podíl životního pojištění na HDP v evropských zemích (Zdroj: vl. zprac.na základě [25])

6.2.4 Asociace CEA

CEA je Evropská pojišťovací a zajišťovací federace (či Evropský pojišťovací výbor). Prostřednictvím svých 33 členských orgánů - národních asociací pojišťoven, CEA představuje všechny druhy pojišťoven a zajišťoven, např. evropských firem, spolků, malých a středních podniků. CEA zastupuje podniky, které představují přibližně 94% celkového evropského pojistného. Pojištění velkou měrou přispívá k hospodářskému růstu a vývoji v Evropě. Evropské pojišťovny generují příjmy z pojistného o 1 100 mld. € a mají přes jeden milion zaměstnanců. [4]

Posláním této asociace je tedy především:

- důraz na problematiku strategického zájmu všech evropských pojistitelů a zajistitelů udržitelným způsobem,
- cíl zvýšit podvědomí o pojistitelích a rolích zajistitelů při poskytování pojistné ochrany a bezpečnosti společnosti, jakož i přispívat k hospodářskému růstu a rozvoji,
- podpora odborníků jako reprezentantů pojišťovnictví, dále podpora otevřených trhů ve prospěch evropských spotřebitelů, potažmo korporátních klientů.

6.3 Pojistný trh světa

Rozhodující část celosvětového předepsaného pojistného je soustředěna v průmyslově vyspělých zemích, resp. ve vyspělých tržních ekonomikách (zemích OECD). Tyto země, do kterých patří i Česká republika, se podílí z téměř 87 procent na celkovém světovém předepsaném pojistném.

6.3.1 Předepsané pojistné

Následující tabulka 15 naznačuje podíl jednotlivých kontinentů na celkovém předepsaném pojistném v roce 2007 a 2008. Zde lze vidět, že nejvýznamnější světové pojistné trhy jsou v Americe a Evropě. Co se týče Ameriky, 93 % z celkového předepsaného pojistného v roce 2008 připadá na Severní Ameriku (v roce 2007 to bylo 94 %). Podobná situace je i v Evropě, kde se 94,5 % z celkového pojistného v roce 2008 předepíše v západní Evropě (v roce 2007 to bylo 96 %).

Jako zajímavost lze uvést, že v roce 2000 světovému pojistnému trhu vládla Amerika s podílem téměř 39 %. Její podíl se však v průběhu 8 let postupně snižoval až na 34 % podíl. Naopak Evropa si za stejné období svoje postavení výrazně zlepšila, a to o necelých 9 procentních bodů, což lze považovat za výrazný nárůst. Starý kontinent s podílem přes 41 % (v roce 2008) na celkovém předepsaném pojistném tak v posledních letech vystřídal Ameriku na prvním místě.

Ostatní kontinenty ve sledovaném období tak výrazné změny nezaznamenaly. V roce 2008 vzrostl podíl v Asii na celkovém pojistném oproti předchozímu roku o 2,2 %. Zde nelze nezdůraznit samostatnou pozici Japonska, které dosahuje téměř 16 % podílu na světovém pojistném trhu v předepsaném pojistném v roce 2008. Poslední příčky obsadily Oceánie a Afrika.

Tabulka 15 - Struktura celkového předepsaného pojistného ve světě

	2007		2008	
	mil. USD	% podíl	mil. USD	% podíl
Amerika	1 428 290	34,6	1 450 749	34,0
Severní Amerika	1 338 648		1 345 816	
Latin. Amerika a Karibik	89 642		104 933	
Evropa	1 764 685	42,8	1 753 200	41,1
Západní Evropa	1 689 566		1 656 281	
Střední a východní Evropa	75 119		96 919	
Asie	812 046	19,7	933 358	21,9
Japonsko ¹⁸	608 007		675 109	
Jižní a východní Asie	180 099		229 036	
Středo-východní a střední Asie	23 940		29 213	
Afrika	53 683	1,3	54 713	1,3
Oceánie	68 882	1,7	77 716	1,8
CELKEM	4 127 586	100,0	4 269 736	100,0

Zdroj: vlastní zpracování a výpočet na základě publikace Sigma No. 3/2009 [25]

¹⁸ K Japonsku jsou zde ještě připočítány nově zprůmyslněné asijské ekonomiky

Pro danou práci zde důležitějším ukazatelem bude předepsané pojistné vztahující se k životnímu pojištění, které představuje tabulka 16. Na základě příslušných údajů a výpočtů v níže uvedené tabulce lze tedy tvrdit, že zásadní podíl na předepsaném pojistném v životním pojištění zaujímá v roce 2008 Evropa, Amerika je pro danou oblast pojištění až na třetí pozici. Její podíl klesl oproti roku 2007 sice jen mírně (o 0,3 %), ale podíl Asie stoupl za jediný rok až o 3,4 %. Naopak tomu je v Evropě, kde podíl klesl o 3,5 %.

Zajímavou skutečností je, jak u Ameriky tak i Evropy, snížení předepsaného pojistného u majoritní části kontinentu a naopak zvýšení pojistného u oblastí jako je Latinská Amerika a země střední a východní Evropy. Ekonomicky bohatší země tedyjevily menší zájem o danou oblast pojištění než ekonomicky slabší státy. Pokud však hodnoty pro Evropu porovnáme s tabulkou 12, můžeme zjistit, že na pokles pojistného v západní Evropě má největší vliv Velká Británie, kde pojistné kleslo o přibližně 80 985 mil. USD, zatímco státy východní a střední Evropy ve většině případů pokračovaly v mírném růstu.

Tabulka 16 - Struktura předepsaného pojistného v životním pojištění ve světě

	2007		2008	
	mil. USD	% podíl	mil. USD	% podíl
Amerika	660 579	27,1	666 954	26,8
Severní Amerika	654 558		626 066	
Latin. Amerika a Karibik	36 021		40 889	
Evropa	1 115 147	45,7	1 050 815	42,2
Západní Evropa	1 097 027		1 025 260	
Střední a východní Evropa	18 120		25 554	
Asie	592 644	24,3	690 951	27,7
Japonsko ¹⁹	459 512		519 046	
Jižní a východní Asie	127 127		164 228	
Středo-východní a střední Asie	6 005		7 677	
Afrika	37 645	1,5	37 866	1,5
Oceánie	35 809	1,5	43 835	1,8
CELKEM	2 441 824	100,0	2 490 421	100,0

Zdroj: vlastní zpracování a výpočet na základě publikace Sigma No. 3/2009 [25]

V další tabulce 17 je postupně seřazeno 7 světových států s největším podílem na předepsaném pojistném v životním pojištění za roky 2000, 2004 a 2008. Lze si všimnout, že dané pojistné postupně rostlo, a to o více než miliardu dolarů od roku 2000.

Za toto osmileté období nedošlo mezi prvními pěti státy k žádným změnám. Na první pozici se dlouhodobě drží USA. Ačkoli její podíl postupně klesá, předepsané pojistné má rostoucí tendenci. V roce 2000 mělo významný podíl i Japonsko, které také postupně od roku 2000 ztrácí nejen na podílu, ale klesá i hodnota předepsaného pojistného. Důvodem může být nedůvěra lidí

¹⁹ K Japonsku je zde připočítána řada nově zprůmyslněných asijských ekonomik, nejedná se tedy o samotné Japonsko

v japonské pojišťovny, které často krachují. V minulosti také recese v Japonsku způsobila problémy se zajištěním garantovaného výnosu, kdy manažeři těchto společností nesprávně investovali a pojišťovny tak zkrachovaly. Velká Británie zaznamenala za poslední čtyři roky téměř dvojnásobnou hodnotu předepsaného pojistného a svoji pozici v životním pojištění si postupně upevňuje. Dalším významným evropským státem v oblasti životního pojištění je zejména Francie, dále Německo a Itálie. V roce 2008 se na šestou pozici dostala i Čína.

To, že popularita životního pojištění ve světě roste, dokazuje i procentuální podíl prvních sedmi států, který v roce 2000 činil 86,46 % a v roce 2008 klesl až na 70,63 %. Tato skutečnost je způsobena tím, že roste podíl i u méně vyspělých zemí, kde si populace postupně uvědomuje důležitost a výhody životního pojištění. Životní pojištění by tedy v budoucnu nemělo být příznačné jen pro ekonomicky vyspělé a bohaté státy.

Tabulka 17 - Top 7 světových států v předepsaném pojistném na životní pojištění

Poř.	2000			2004			2008		
	Země	mil.USD	% podíl	Země	mil.USD	% podíl	Země	mil.USD	% podíl
1	USA	436 378	30,32	USA	494 818	26,77	USA	578 211	23,22
2	Japonsko	400 993	27,86	Japonsko	386 839	20,93	Japonsko	367 112	14,74
3	Velká Brit.	186 580	12,96	Velká Brit.	189 591	10,26	Velká Brit.	342 759	13,76
4	Francie	83 132	5,78	Francie	128 813	6,97	Francie	181 146	7,27
5	Německo	56 257	3,91	Německo	84 535	4,57	Německo	111 278	4,47
6	Jižní Korea	44 237	3,07	Itálie	82 083	4,44	Čína	95 831	3,85
7	Itálie	36 679	2,55	Jižní Korea	48 680	2,63	Itálie	82 623	3,32
Σ		1 244 256	86,46		1 415 359	76,56		1 758 960	70,63

Zdroj: vlastní zpracování a výpočet na základě publikace Sigma No. 3/2009, 3/2005, 3/2001 [25]

Dále bude vypočítán poměr mezi předepsaným pojistným na životní a neživotní pojištění, který naznačuje tabulka 18. Pokud porovnáme dané hodnoty s tabulkou 14, která představuje procentuální poměr evropských zemí, zjistíme určitou podobnost. Poměr mezi životním a neživotním pojištěním se za dané období pohybuje v rozmezí 60 % životního pojištění ku 40 % neživotního pojištění. Největším rozdílem v jednotlivých letech je rok 2000 a 2003, kdy poměr stoupl ve prospěch neživotního pojištění o 5,37 %, resp. o dané procento nastal pokles u životního pojištění. Podobná situace platí i pro evropský průměr. Poslední hodnota ukazuje mírné snížení životního pojištění.

Tabulka 18 - Poměr předepsaného pojistného na živ.a neživ. pojištění ve světě

Rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Životní	62,25	59,85	58,48	56,88	56,99	58,14	59,34	59,16	58,33
Neživotní	37,75	40,15	41,52	43,12	43,01	41,86	40,66	40,84	41,67

Zdroj: vlastní zpracování a výpočet na základě publikace Sigma No. 3/2001 – No .3/2009 [25]

6.3.2 Předepsané pojistné na jednoho obyvatele

Ukazatel předepsaného pojistného per capita zaznamenal v celosvětovém měřítku v období let 2000 až 2008 následující hodnoty (tabulka 19):

Tabulka 19 - Předepsané pojistné na jednoho obyvatele ve světovém měřítku v USD

Rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Celkem	404,9	393,3	422,9	469,6	511,5	518,5	554,8	607,7	633,9
Životní	252,1	235,1	247,3	267,1	291,5	299,5	330,6	358,1	369,7
Neživotní	152,8	158,2	175,6	202,5	220,0	219,0	224,2	249,6	264,2

Zdroj: vlastní zpracování na základě publikace Sigma No. 3/2001 – No. 3/2009 [25]

Výpočtem indexu vývoje za sledované období dostaneme příslušnou dynamiku růstu. Co se týče celkového pojistného na obyvatele, jeho hodnota růstu (vypočítaná pomocí údaje za rok 2008, který je vydělen prvním rokem daného období – rok 2000) činí 1,566, což značí přibližně 56 % nárůst. Oblast životního pojištění zaznamenala nárůst 46% a neživotní pojištění se během stejného období zvýšilo až o 73 %. Dle příslušných hodnot lze tvrdit, že za sledované období v letech 2000 až 2008 má největší dynamiku růstu výše předepsaného pojistného na neživotní pojištění.

6.3.3 Podíl životního pojištění na HDP

Tabulka 20 zobrazuje procentuální podíl životního pojištění na HDP taktéž v rámci celého světa. Můžeme zde vidět, že největší podíl životního pojištění na HDP má Asie s hodnotou 4,44 %. Na dalším místě je Evropa s hodnotou 4,54 %, dále Oceánie s 3,96 %, Amerika s 3,35 % a v Africe tvoří předepsané pojistné na životní pojištění 2,47 % HDP. V porovnání předepsaného pojistného na životní pojištění celého světa k celkové světové produkci byl stanoven podíl 4,13 %.

Tabulka 20 - Podíl předepsaného pojistného na HDP ve světě v roce 2008

	HDP (v %)
Amerika	3,35
Severní Amerika	3,97
Latin. Amerika a Karibik	0,99
Evropa	4,54
Západní Evropa	5,25
Střední a východní Evropa	0,74
Asie	4,42
Japonsko	8,03
Jižní a východní Asie	2,29
Středo-východní a střední Asie	0,38
Afrika	2,47
Oceánie	3,96
CELKEM (celý svět)	4,13

Zdroj: vlastní zpracování na základě publikace Sigma No. 3/2009 [25]

6.4 Srovnání dynamiky pojistných trhů

Tato podkapitola bude věnovaná vzájemnému porovnání pojistného trhu České republiky, Evropy a světa podle ukazatelů předepsaného pojistného, předepsaného pojistného na jednoho obyvatele a podílu životního pojištění na HDP. Veškerá srovnání se budou týkat zejména životního pojištění, a to za období let 2000 až 2008. Proto, že hodnoty níže analyzovaných ukazatelů během tohoto období postupně rostly a oblast pojištění zaznamenává ve většině světových zemí růst, bude základem této komparace výpočet indexu vývoje za dané období, resp. porovnání roku 2008 s prvním rokem sledovaného období. Údaje za rok 2009 pro Evropu a světové země byly v době tvorby práce dosud nezveřejněny. Bude zde tedy uvažováno s daty za poslední rok 2008 i přes to, že aktuální data pro Českou republiku jsou již známa. Přínosem této části práce je tedy ukázka dynamiky trhů před světovou finanční krizí, která během roku 2009 nastala a postupně se rozšiřovala.

V tabulce 21 lze vidět první část srovnání, a to předepsané pojistné na životní pojištění, kde index vývoje představuje hodnotu za rok 2008 vydělenou údajem za rok 2000. Tento princip stanovení dynamiky růstu bude uplatňován i u ostatních ukazatelů níže.

Tabulka 21 - Vývoj předepsaného pojistného na životní pojištění v USD²⁰ – komparace trhů

	2000	2008	index vývoje
ČR	590	3 314	5,617
Evropa	499 908	1 050 815	2,102
Svět	1 521 253	2 490 421	1,637

Zdroj: vlastní zpracování na základě publikace Sigma No. 3/2001, No. 3/2009 [25]

Česká republika vykazuje ze všech tří sledovaných oblastí největší dynamiku. Předepsané pojistné v roce 2008 dosáhlo více než pětinasobku (čili navýšení o cca 562 %) hodnoty oproti roku 2000. To lze při porovnání s Evropou a světem považovat za velmi pozitivní skutečnost. Pokud srovnáme dynamiku vývoje předepsaného pojistného na životní pojištění Evropy a světa, je jasné vidět, že evropský kontinent je oproti celému světu také o něco dynamičtější. Pro Evropu je tedy v daném období charakteristické dvojnásobné navýšení předepsaného pojistného. To lze považovat za dobrý vývoj. Ovšem celosvětově došlo pouze k nárůstu o přibližně 63 %, což je v porovnání s Evropou a především Českou republikou za osmileté období velmi malé procento.

²⁰ Pro přesnější srovnání jsou veškeré údaje v měně USD, kurz Kč/USD se za dané období totiž výrazně měnil. V publikaci Sigma (Swiss Re) jsou měny jednotlivých zemí za dané roky přepočítávány na USD.

Další částí porovnání trhů je ukazatel předepsaného pojistného v oblasti životního pojištění na jednoho obyvatele (per capita), na základě kterého je vypočítán index vývoje v témže období.

Tabulka 22 - Porovnání jednotlivých trhů - per capita v USD

	2000	2008	index vývoje
ČR	57,3	326,4	5,696
Evropa	616,8	1244,1	2,017
Svět	252,1	369,7	1,466

Zdroj: vlastní zpracování na základě publikace Sigma No. 3/2001, No. 3/2009 [25]

Co se týče dynamiky růstu za příslušné osmileté období v tomto ukazateli (tabulka 22), je na tom Česká republika podobně jako u předepsaného pojistného na životní pojištění. Její dynamika oproti Evropě i celkové světové populaci je i zde velmi dobrá. Avšak celkově, porovnáme-li poslední rok období, je pozice České republiky v předepsaném pojistném per capita v oblasti životního pojištění slabá. V celé Evropě spadá na jednoho obyvatele pojistné na životní pojištění v částce 1244,1 USD, zatímco v ČR je to téměř až čtyřikrát méně. Se svoji hodnotou 326,4 USD na obyvatele nedosahuje ani na světovou populaci.

Dále bude porovnána pojištěnost trhů v oblasti životního pojištění, resp. podíl předepsaného pojistného na životní pojištění na HDP daného trhu (tabulka 23). Při pohledu na dané hodnoty v roce 2008 je patrné, že i zde má Česká republika co dohánět vzhledem k úrovni pojištěnosti životní oblasti pojištění Evropy a světa. Podíl životního pojištění na HDP České republiky s hodnotou 1,52 % je oproti evropskému i světovému trhu velmi nízký a nedosahuje ani poloviny úrovně tohoto ukazatele pro Evropu a svět, resp. tento podíl Evropy je až třikrát vyšší. Porovnáme-li Evropu se světem v roce 2009, hodnota 4,5 % pro Evropu je jen o něco málo vyšší než je tomu ve světovém měřítku. Evropa i svět zde mají velmi silnou pozici. Zajímavější pohled pro Českou republiku je na index vývoje, který naznačuje růstovou tendenci pojištěnosti oproti poklesu v Evropě i ve světě. I za takto pozitivního trendu v České republice by ovšem trvalo dlouho, než by se daný podíl životního pojištění na HDP dostal na evropskou a světovou úroveň.

Tabulka 23 - Podíl životního pojištění na HDP jednotlivých trhů (v %)

	2000	2008	index vývoje
ČR	1,04	1,52	1,462
Evropa	5,34	4,50	0,843
Svět	4,88	4,10	0,840

Zdroj: vlastní zpracování na základě publikace Sigma (Swiss Re) No. 3/2001, No.3/2009

7 Aktuální hodnoty v životním pojištění

V následující části práce bude nejprve charakterizován postoj obyvatel České republiky k životnímu pojištění, resp. k pojistným produktům životního pojištění, kterých je v dnešní době celá řada. Základem zjištění vztahu obyvatel k životnímu pojištění a jeho správnému porozumění veřejnosti jsou data České asociace pojišťoven, která budou v následující kapitole graficky zpracována a podrobněji definována.

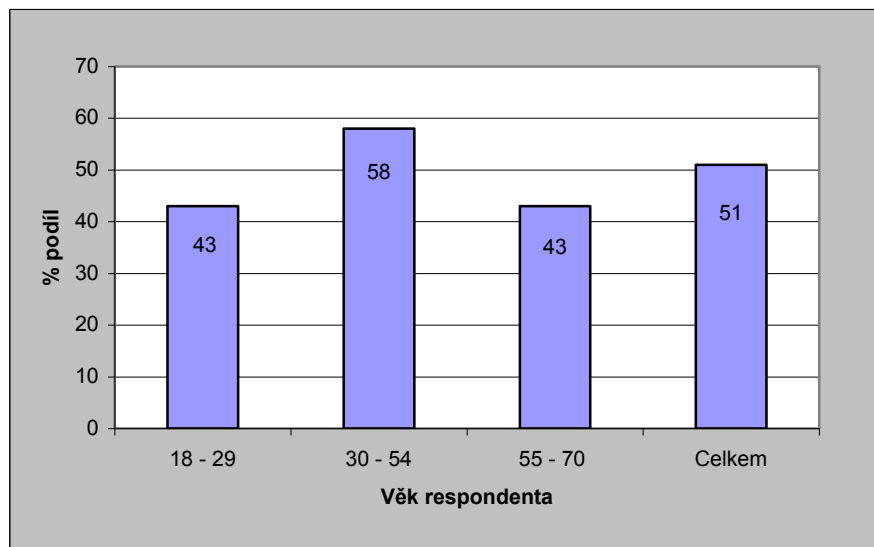
Dále se bude daná kapitola zabývat současným stavem dvou základních pojistných produktů, kde bude u daného produktu (druhu pojištění) sledován počet uzavřených smluv, nahlášených pojistných událostí, počet nevyřízených pojistných událostí apod. Stejným způsobem bude graficky definován stav finančního umístění pojistně technických rezerv za sledované období. Budou zde kromě celkové sumy finančního umístění vyjádřeny i nejdůležitější složky, resp. druhy umístění rezerv, které zaujímají největší podíl. Tato ukázka bude však jen informačního charakteru bez hlubšího zkoumání a podrobného popisu jednotlivých dluhopisů, akcií a jiných složek finančního umístění. Soubor veškerých dat týkajících se jednotlivých složek umístění bude vložen do příloh na konci práce.

Poslední částí této kapitoly bude zpracování předpovědi budoucího vývoje předepsaného pojistného v České republice, a to celkového předepsaného pojistného, předepsaného pojistného v životní a neživotní oblasti pojištění. Předpověď budoucích hodnot resp. prognózování se zabývá předvíáním budoucího vývoje společnosti, ekonomiky, odvětví, životního prostředí apod. Cílem je získat představu o budoucím stavu, která je založená na racionálních způsobech předvíání. Získané předpovědi mají velký význam pro strategické řízení, řízení rizik a plánování. Existuje několik skupin metod prognózování. V dané práci byla pro budoucí odhad vybrána statistická metoda jednoduchého lineárního regresního modelu, jehož podrobné výpočty jsou uvedeny v přílohách.

7.1 Průzkum veřejnosti

Průzkum byl realizován v prosinci roku 2009 Českou asociací pojišťoven. Cílem bylo zmapovat, jakou důležitost občané přikládají životnímu pojištění, jaká je orientace obyvatel v produktech životního pojištění, dále odhalit nedostatky v informovanosti veřejnosti apod. Anketa byla provedena u 1043 respondentů se zohledněním relevance všech sociodemografických kritérií. Otázek a z nich plynoucích výstupů bylo několik, avšak tato podkapitola bude zaměřena pouze na některé z nich. Prvním bodem hodnocení je stav pojištěnosti obyvatel v životní oblasti dle věku, dále délka doby pojištění, hodnota měsíčního pojistného a nakonec kolik respondentů má k životnímu pojištění sjednáno připojištění a jaké.

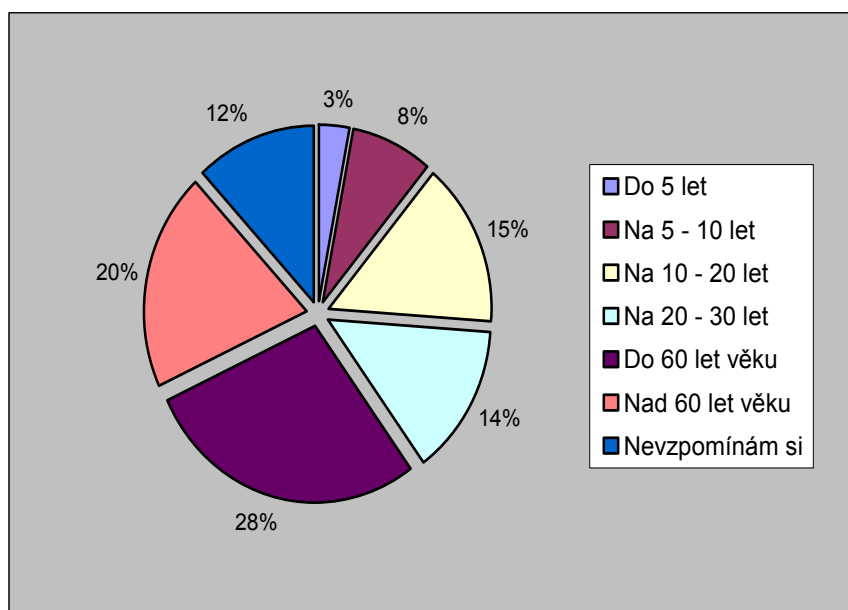
1. Bod – Máte sjednáno životní pojištění?

Obrázek 16 - Podíl na životním pojištění v % (Zdroj: vlastní zpracování)

Z výše uvedeného obrázku 16 je patrné, že životní pojištění je nejvýznamnější pro věkovou skupinu 30 až 54 let, kde životní pojistku má 58 % dotázaných (budeme uvažovat jako přibližnou hodnotu celé české populace v daném rozmezí věku). Nejmenší zájem o dané pojištění je zjištěno u skupiny mladých lidí ve věku 18 až 29 let a také u skupiny 55 – 70 let. Důvodem nízké popularity životního pojištění u nejmladší skupiny jsou nejpravděpodobněji nedostačující finanční prostředky na pojištění, období studia, dosud neujasněné životní priority apod. U skupiny 55 až 70 let, čili u nejstarší zkoumané skupiny, je nejčastějším důvodem opět nedostatek volných finančních prostředků, což může být způsobeno současnými nízkými starobními důchody, které vedou tuto část obyvatelstva zhodnocovat své peníze jiným způsobem. Tito občané mají také pocit, že v jejich věku je životní pojištění již zbytečné. Naopak skupina středního věku má v daném období svého života k dispozici ve většině případů více volných finančních prostředků, pomocí kterých se snaží zabezpečit nejen sebe, ale i své blízké, dále dává větší důraz na dlouhodobé životní pojištění, pomocí kterého lze i kromě příslušné ochrany zhodnotit své finance na stáří. Dalším důvodem sjednání pojistky je určitý způsob zabezpečení hypotéky nebo jiného úvěru. Motivací uzavřít životní pojištění je také příspěvek od zaměstnavatele. Pokud se zaměříme na celkové procento dotázaných (populace), podíl 51 % charakterizuje, že životní pojištění v České republice má sjednáno pouze polovina obyvatel, což je vzhledem ke stoupajícím životním rizikům a hroící krizi důchodového systému malé procento. Pozitivní skutečností je fakt, že životní pojištění v České republice zaznamenává i během světové ekonomické krize spíše růst, který lze očekávat i nadále, avšak díky stoupající nezaměstnanosti a tím i zhoršené ekonomické situaci nemalé části české populace nebude pravděpodobně tento růst v následujících letech tak značný.

2. Bod – Na jak dlouhou dobu máte sjednáno životní pojištění?

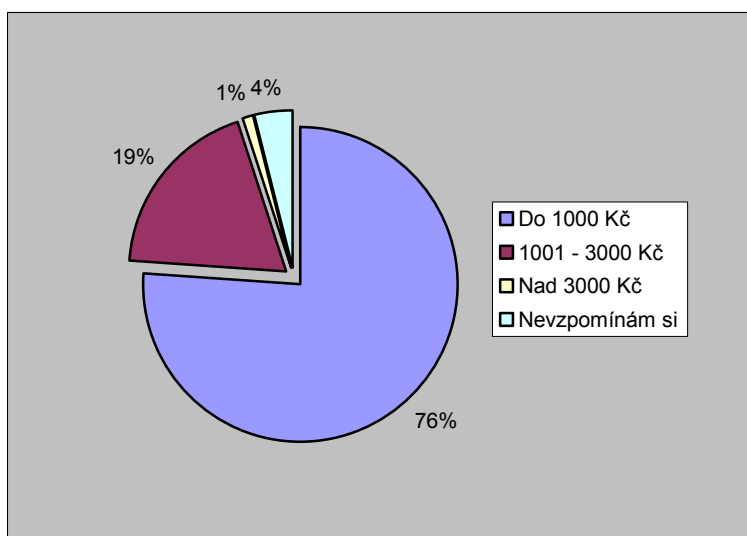
Obrázek 17 - Doba sjednání životního pojištění (Zdroj: vlastní zpracování)

Na obrázku 17 lze vidět, že největší podíl (28 %) patří respondentům, kteří mají sjednáno pojištění do 60 let svého věku. Tito respondenti patří zejména do věkové kategorie 30 až 54 let, ale značná část spadá i do mladší generace ve věku 18 – 29 let. Velkou výhodou pojistit se na život do 60 let svého věku je splnění podmínky pro uplatnění daňového odpočtu, což znamená, že příslušná pojistná částka bude vyšší, respektive zbavená o daňovou složku. Další výhodou je dosažení lepšího zhodnocení kapitálu v souvislosti s vyšší délkou pojistné doby.

Nad 60 let věku se pojišťují převážně klienti kategorie 55 až 70 let, kteří chtějí v pojištění buď pokračovat, pojistit se na jiná rizika vzhledem ke svému věku nebo chtějí vyzkoušet jiné produkty životního pojištění podle svých momentálních možností.

Naopak nejmenší skupinu tvoří respondenti s dobou pojištění do 5 let (pouze 3%). Tato krátká doba pojištění bývá vhodná pouze jako charakter krátkodobé ochrany před riziky jako například neschopnost splácet, k zajištění leasingu, úvěru či jiného typu zabezpečení pomocí různých připojištění. Sjednání životního pojištění (pojistné smlouvy) na dobu 10 let se považuje za minimální délku pojištění vzhledem k zhodnocení prostředků. Je tedy vcelku pozitivní, že smlouvu na dobu kratší než 10 let má sjednáno jen 11 % respondentů (skupina 3 % + 8 % viz obrázek 17). U kategorie pojištění na 10 až 20 let a kategorie 20 až 30 let je situace téměř stejná. Odpověď „nevzpomínám si“ tvoří neobvykle vysoké procento, což se může zdát zarážející. Avšak převážná část respondentů patřila do nejmladší skupiny, což může značit neznalost z důvodu uzavření pojistné smlouvy rodičem respondenta či pouhá zapomnětlivost.

3. Bod – Kolik platíte měsíční pojistné?

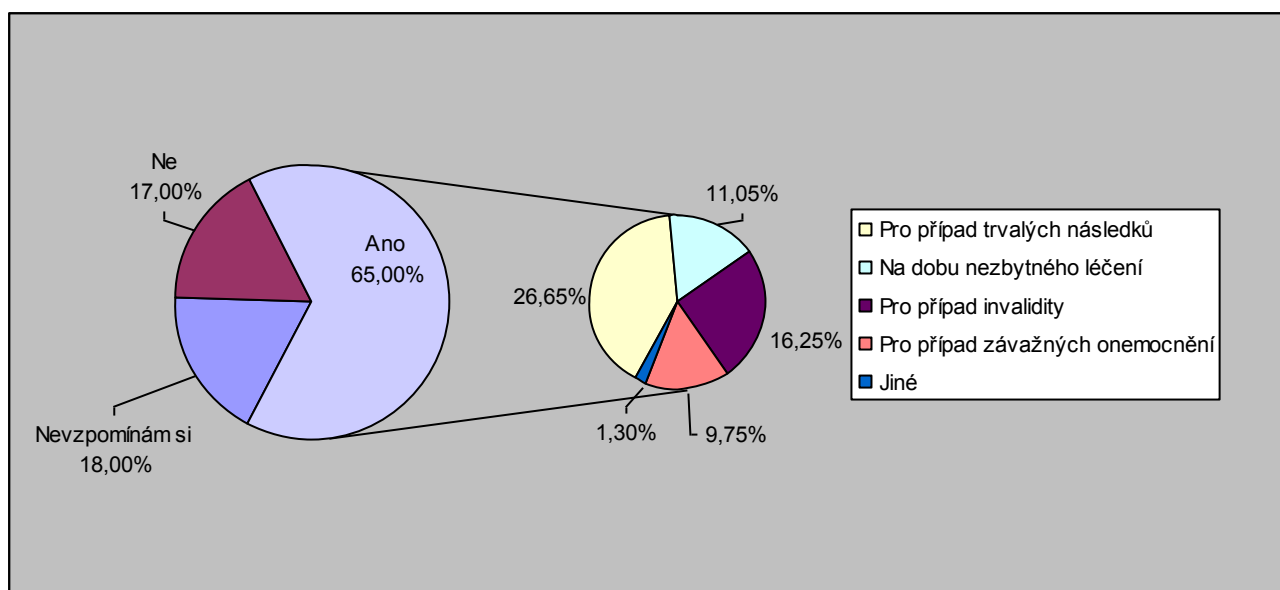

Obrázek 18 - Měsíční pojistné na životní pojištění (Zdroj: vlastní zpracování)

Obrázek 18 zobrazuje výši měsíčního pojistného vydávaného na životní pojištění. Drtivá většina respondentů, resp. tři čtvrtiny populace platí měsíční pojistné do 1000 Kč (včetně spořicí složky). U těchto klientů může nastat situace, že v případě pojistné události nemusí být částka na pokrytí této škody dostatečná, čili klient může být tzv. podpojištěn. Dále si lze všimnout, že pojistné v rozmezí 1001 až 3000 Kč má nezanedbatelný 19 % podíl, oproti pojistnému nad hranici 3000 Kč, kde byl zaznamenán pouhý jednaprocentní podíl.

Hlavním parametrem pro výpočet pojistného je pojistná částka. Ta by měla činit dvou až pětinasobek ročního příjmu pojištěného (klienta), nebo by měla v plné výši krýt případnou půjčku či hypotéku. Výši pojistné částky je proto třeba stanovit tak, aby odpovídala skutečným potřebám klienta. Znehodnocení pojistné částky v důsledku inflace se předchází odpovídající úpravou (aktualizací) pojistného. Aktualizace pojistného se provádí i v případech změny příjmů klienta, v případě pořízení nového bydlení spojeného se splácením hypotéky, nebo kvůli přírůstku do rodiny, kdy je manželka na mateřské dovolené apod. Například při měsíčním výdělku 20 000 Kč by optimální pojistná částka měla představovat 480 000 – 1 200 000 Kč. Často z objektivních příčin není pojistník schopen takové pojistné částky dosáhnout. V tom případě platí, že lepší nějaké pojištění, než žádné. Pokud je však nastavená pojistná částka nízká, bývá pojistné krytí nedostačující. Vždy je však třeba myslet na to, že pojistná částka má odpovídat skutečným potřebám pojištěného a jeho závazkům nebo potřebě na zajištění rodiny, pokud je pojištěný zároveň jejím hlavním živitelem. [21, 17, 20]

4. Bod – Máte v rámci životního pojištění sjednané připojištění?

Obrázek 19 - Stav připojištění v ČR (Zdroj: vlastní zpracování)

Na výše uvedeném obrázku 19 je graficky znázorněn procentuální podíl připojištění v rámci životního pojištění v České republice. Z dané situace je zřejmé, že převážná většina pojistníků (65 % klientů určitého produktu životního pojištění) má sjednáno připojištění, což lze považovat za pozitivní skutečnost, vezmeme-li v úvahu, že mezi dalšími 18 % respondentů, kteří si nevzpomínají na podrobnější fakta pojistné smlouvy, mohou mít také sjednáno určité připojištění. Pouze 17 % klientů žádné připojištění s největší pravděpodobností nemá.

Co se týče jednotlivých druhů připojištění uzavřených spolu s životním pojištěním, největší podíl zaujímá připojištění pro případ trvalých následků úrazu (26,65 % z respondentů, kteří mají sjednáno připojištění) a dále druhé místo s deseti procentním odstupem patří připojištění pro případ invalidity s podílem 16,25 %. Nezanedbatelnou část tvoří také připojištění na dobu nezbytného léčení (11,05 %) a pro případ závažných onemocnění (9,75 %). Tyto čtyři nejzastoupenější typy připojištění patří mezi základní druhy připojištění neživotního charakteru, a proto jiné typy tvoří jen 1,30 % podíl.

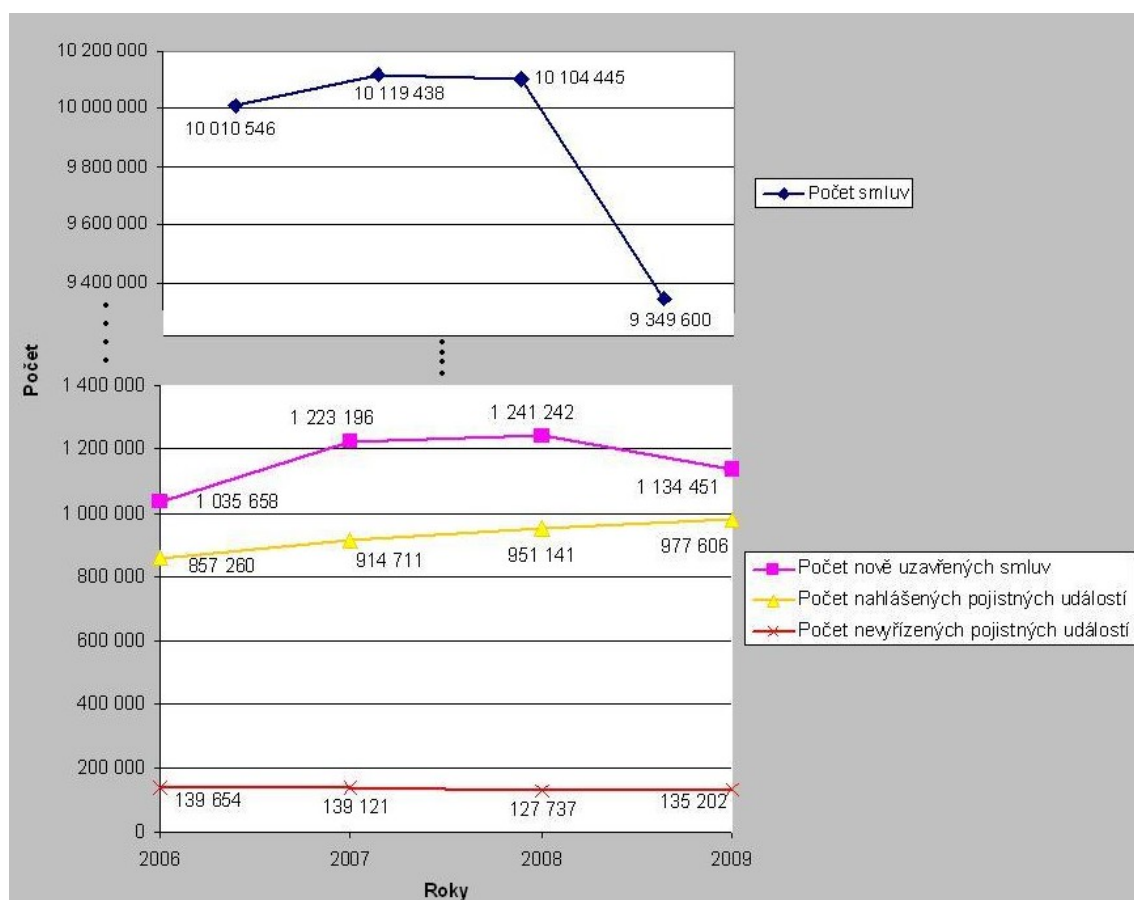
Nejrozumnějším řešením, jak si uzavřít libovolně zvolená připojištění podle svých aktuálních potřeb a možností, je sjednání takového připojištění v rámci životního pojištění. Důvodem je výrazně nižší cena pojistného, než když klient sjedná příslušné připojištění samostatně.

7.2 Aktuální hodnoty vybraných produktů životního pojištění

Následující část kapitoly bude zaměřena na aktuální údaje životního pojištění rozděleného do dvou odlišných druhů produktů (typů pojištění), a to na pojištění pro případ smrti, dožití a obdobné a dále na pojištění spojená s investičním fondem. Příslušné hodnoty jsou udávány za roky 2006, 2007, 2008 a 2009. Zdrojem těchto údajů jsou internetová data České národní banky, která budou podle daných druhů životního pojištění níže zpracována. Tyto i ostatní údaje jiných druhů životního pojištění, jako je důchodové pojištění, pojištění úrazu nebo nemoci a svatební pojištění nebo pojištění prostředků na výživu dětí, jsou uvedeny v příloze 1.

7.2.1 Životní pojištění celkem

Údaje o předepsaném pojistném v životní oblasti pojištění byly popsány již v kapitole 6.1.1. Zde budou tato data dále doplněna o počet aktuálně uzavřených smluv, počet nově uzavřených smluv, počet nahlášených pojistných událostí a počet nevyřízených pojistných událostí. Data jsou graficky znázorněna na obrázku 20.²¹

Obrázek 20 – Celkový počet smluv a nahlášených poj. událostí (Zdroj: vlastní zpracování)

²¹ Veškerá grafická znázornění v této části kapitoly jsou zpracována na základě souhrnných dat ČNB z webu www.cnb.cz, kde jsou uvedeny i jiné ukazatele životního pojištění v ČR, a to pouze v číselné podobě.

Z výše uvedeného obrázku 20 je zřejmé, že celkový počet smluv životního pojištění v roce 2009 výrazně klesl oproti minulým obdobím. Tato skutečnost je způsobena zejména poklesem počtu nově uzavřených smluv ve stejném roce. Lze se domnívat, že nejpravděpodobnější příčinou neuzavírání nových smluv během roku 2009 byla světová finanční krize, avšak je nutné dodat, že předepsané pojistné v životním pojištění v roce 2009 bylo vyšší než v předchozích letech. Důvodem této paradoxní situace mohou být méně bohatší domácnosti, které během krizového roku a díky stoupající nezaměstnanosti nedisponovaly volnými prostředky na životní pojištění. Další příčinu je možné spatřit v obavách domácností z probíhající finanční krize a budoucího stavu ekonomiky, nejistota či pesimistické očekávání domácností a investorů z hlediska poklesu technické úrokové míry apod. Tím klesal i počet nově uzavřených smluv této většinové populace. Mírně zvyšující se laťku předepsaného pojistného v roce 2009 má na svědomí pravděpodobně sféra velkých firem, jejich zaměstnanců a jiných oblastí, kde je i přes špatná ekonomická období kladem důraz na potřebu životního pojištění a stimulaci příspěvků na životní pojištění, nebo výrazné zvýšení smluv s jednorázovým pojistným a pojistkám na vyšší částky. Z obrázku je dále patrný pozvolný růst počtu nahlášených pojistných událostí. Počet nevyřízených pojistných událostí v letech 2006 až 2008 mírně klesal a v roce 2009 se zvýšil o necelých 6 %.

7.2.2 Pojištění pro případ smrti, dožití a obdobné

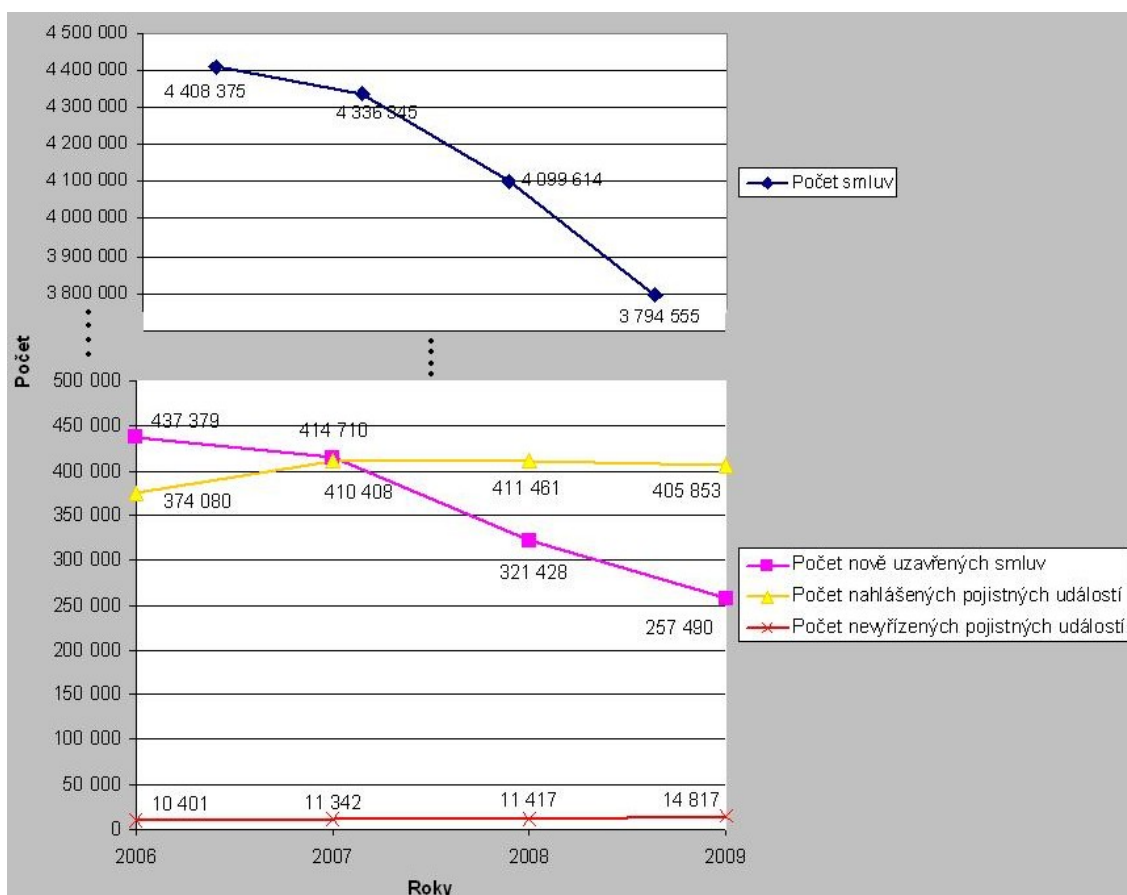
V této části podkapitoly bude stejným způsobem jako v předchozím hodnocení zpracováno grafické vyjádření stavu pojištění pro případ smrti, dožití a obdobných typů pojištění na základě dat uvedených Českou národní bankou (obrázek 21).

Z obrázku 21 lze vypožorovat, že celkový počet smluv od roku 2006 klesá způsobem, který graficky připomíná exponenciální pokles. Rychlost poklesu uzavřených smluv tohoto pojištění je tedy každým rokem vyšší. Za poslední 4 roky se počet stávajících uzavřených smluv snížil o více než 600 tisíc. Podobně tomu je u počtu nově uzavřených smluv, kde se každý rok tento počet sníží přibližně o 90 až 70 tisíc.

Počet nahlášených pojistných událostí si za poslední 4 roky drží stabilní hodnotu mírně přesahující 400 tisíc. Výraznější změna (růst o přibližně 36 tisíc), je zde zaznamenána mezi roky 2006 a 2007. Počet nevyřízených pojistných událostí se také za dané období příliš nemění. Jeho hodnota se pohybuje mezi 10 až 15 tisíci s mírným postupným růstem.

Tato nepříznivá skutečnost pro pojištění pro případ smrti, dožití a obdobná pojištění, kde je zaznamenáván znatelný celkový pokles v uzavírání smluv, by se pravděpodobně měla odrazit ve zvýšení počtu smluv u jiného produktu (druhu) pojištění. Celkově totiž životní pojištění v České republice takto výrazně neklesá, má spíše vzestupnou tendenci. Příčinu lze tedy přisoudit zvyšující

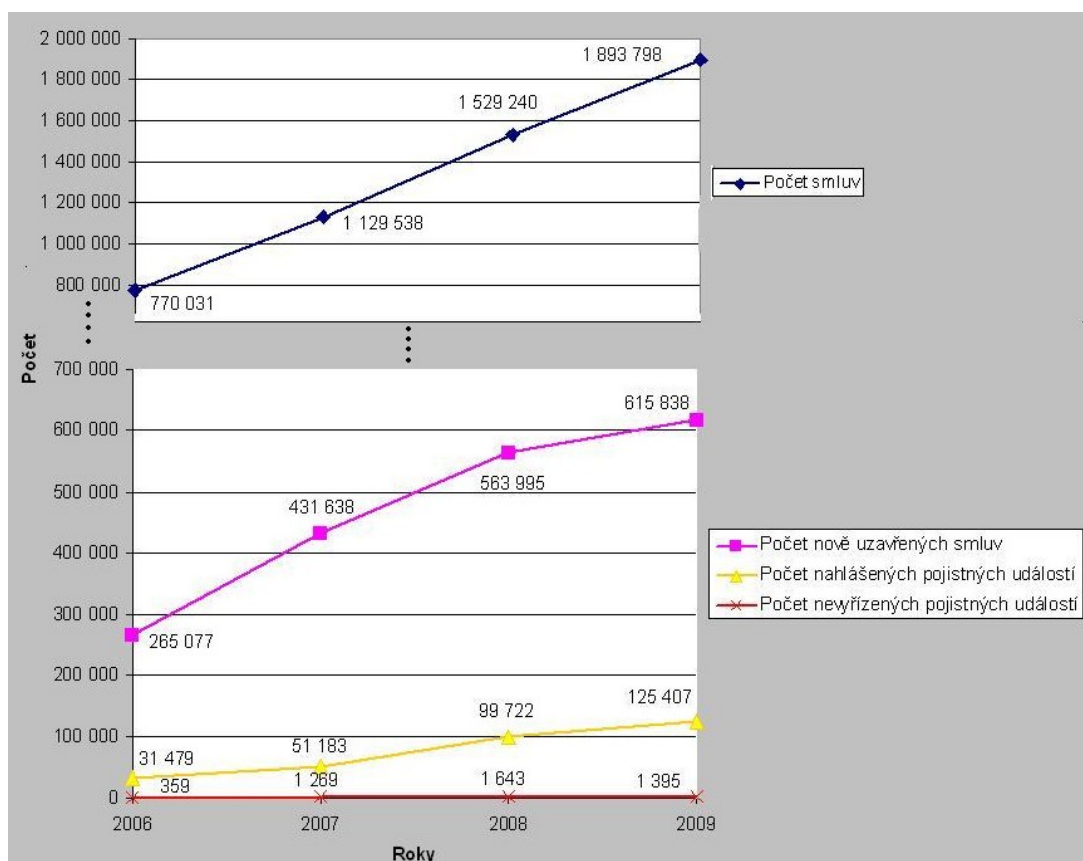
se popularitě jiného produktu životního pojištění. Dle kapitoly 3 již známe mnohé výhody a nevýhody základních druhů životního pojištění. Z daného srovnání je možné udělat si obrázek o jednotlivých životních pojistkách a logicky odvodit, které produkty by v budoucnu mohly zaujímat stále větší skupinu potencionálních klientů. Jedním z těchto druhů pojištění jsou nepochybně pojištění spojená s investičním fondem a její stále se rozvíjející modifikace, kterými si pojišťovací instituce konkurují a snaží se je prostřednictvím reklamy či pojistných makléřů dát na vědomí veřejnosti. Předmětem dalšího srovnání budou tedy moderní pojištění spojená s investováním v následující podkapitole 7.2.3, kde lze výše uvedená tvrzení buď vyvrátit, nebo potvrdit.

Obrázek 21 – Počet smluv a nahlášených poj. událostí u ŽP na smrt a dožití (Zdroj: vlastní zpracování)

7.2.3 Pojištění spojená s investičním fondem

Investiční životní pojištění bylo charakterizováno v kapitole 3.5.2. Pro připomenutí lze uvést, že toto pojištění nabízí výrazně vyšší zhodnocení vložených finančních prostředků, ale také vysoké investiční riziko. Je tedy v rukou klienta, zda v budoucnu vydělá či prodělá část svých investovaných financí. Popularita tohoto druhu životního pojištění však neustále stoupá, a to nejen ve světě ale i v České republice. Situaci v ČR vzhledem k počtu smluv znázorňuje obrázek 22.

Obrázek 22 – Počet smluv u pojištění spojených s investičním fondem (Zdroj: vlastní zpracování)

Porovnáme-li obrázky 21 a 22, resp. dva rozdílné druhy životního pojištění, dojdeme k závěru, že pojištění spojená s investičním fondem vykazují opačnou situaci, co se týče počtu uzavřených smluv, než jak tomu je u pojištění pro případ smrti, dožití a obdobných typů pojištění. Na obrázku 22 si lze všimnout, že počet stávajících uzavřených smluv za poslední 4 roky roste téměř lineárně. U počtu nově uzavřených smluv je každým rokem také zaznamenán výrazný růst.

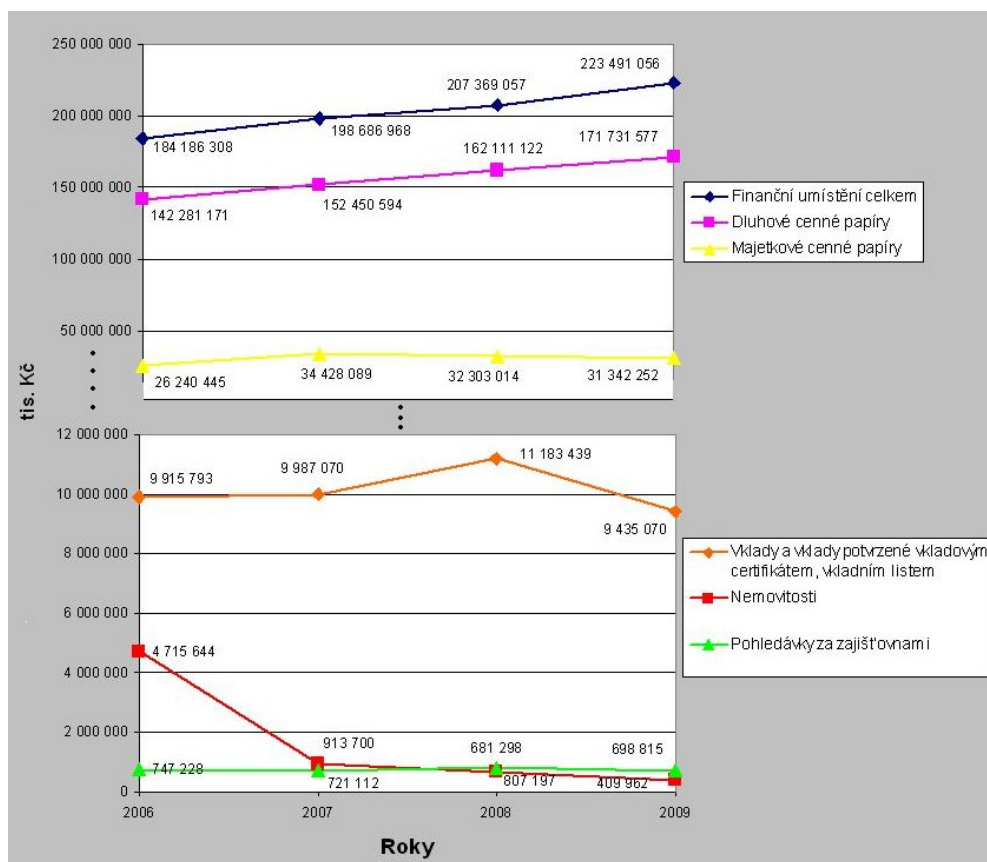
Počet nahlášených pojistných událostí má v daném období vzestupnou tendenci. Dále počet nevyřízených pojistných událostí za poslední 3 roky kolísá kolem hodnoty 1400. Výrazný skok v tomto ukazateli značí rozdíl let 2006 a 2007, kde se počet s hodnotou 359 zvýšil až na 1269 nevyřízených pojistných událostí.

Závěrem lze říci, že investiční pojištění se v současné době pomalu stává nejpopulárnějším druhem životního pojištění, které disponuje řadou výhod a samozřejmě i nevýhod spojených s investičním rizikem, které nese pojistník. Řada pojišťoven však nabízí různé formy tohoto pojištění, kde lze sjednat smlouvu, která zahrnuje i možnost investování s garancí výnosu (v současné době se garantovaný výnos pohybuje v rozmezí 2 – 2,4 % dle nabídky dané pojišťovny). Tedy i konzervativnější klienti tak mohou těchto produktů využít, aniž by se museli obávat o veškeré svoje investované prostředky. Proto začíná tento druh moderního investičního

pojištění pronikat i do jiné sféry potenciálních klientů životního pojištění. Je tedy oblíbené především díky tomu, že část peněz je použito na investování do podílových fondů a druhá část na pokrytí pojištění. Během spoření je také možné investiční strategii upravovat.

7.3 Finanční umístění rezerv v životním pojištění

Nezbytnou součástí hospodaření pojišťovny jsou pojistně technické rezervy, které se tvoří z přijatého pojistného. Tyto rezervy zahrnují peněžní prostředky, které budou pojišťovny potřebovat v následujících obdobích (u životních pojištění je dané období dlouhodobého charakteru) na výplatu pojistných plnění. Zákon stanoví, jaké bude pojišťovna tvořit minimální rezervy a do čeho se budou rezervy ukládat. Aby pojišťovna byla schopna vždy vyplatit příslušná pojistná plnění, musí své prostředky uložit na tzv. finanční umístění. Hlavním důvodem je ochrana klientů a tím splnění závazků pojišťovny (solventnost pojišťovny). Finanční umístění slouží nejen jako krytí pojistně technických rezerv, ale i to co pojišťovna nakoupila z vlastních zdrojů. Tato část kapitoly bude však zaměřena pouze na finanční umístění použité ke krytí technických rezerv životního pojištění. Na obrázku 23 je graficky i číselně znázorněn průběh složek finančního umístění s největším podílem. Všechny složky finančního umístění s příslušnou hodnotou v tisících korunách jsou uvedeny v příloze 2.

Obrázek 23 - Struktura finančního umístění rezerv ŽP období let 2006 – 2009 (Zdroj: vlastní zpracování)

Na výše uvedeném obrázku je patrný růst hodnoty celkového finančního umístění, kde největší část zaujímají dluhové cenné papíry. Podíl těchto dluhových cenných papírů na celkovém finančním umístění v životním pojištění dosahuje téměř 77 %. Na takto vysokém podílu dluhových cenných papírů mají největší vliv především dluhopisy vydané členským státem nebo jeho centrální bankou, jejichž hodnota činila v roce 2009 až 114 512 568 tis. Kč a od výše sledovaného roku 2006 tato hodnota postupně stoupala. Další položkou řazenou do dluhových cenných papírů s nezanedbatelným, ale podstatně menším podílem, jsou kótované dluhopisy vydané obchodními společnostmi, jejichž podíl v roce 2009 výrazně klesl oproti předcházejícím třem rokům. Další klesající položkou dluhových papírů jsou dluhopisy vydané EIB, ECB, EBRD nebo IBRD²². Ostatní položky jsou v numerické podobě uvedeny v příloze 2.

Hned po dluhových cenných papírech jsou důležitou složkou finančního umístění použitých ke krytí technických rezerv v životním pojištění majetkové cenné papíry, kde nejvýznamnější položkou jsou cenné papíry vydané fondem kolektivního investování splňující požadavky a práva Evropské rady.

Dalšími významnými položkami finančního umístění jsou vklady a vklady potvrzené vkladovým certifikátem nebo vkladním listem, dále nemovitosti s mírnou klesající tendencí od roku 2006, pohledávky se zajišťovkami a další položky uvedené v již zmíněné příloze 2.

7.4 Daňová uznatelnost

Velkou výhodou životního pojištění je daňová uznatelnost zaplacení pojistného. Novela zákona o daních z příjmů (účinná od 1.1. 2008) umožňuje odepisovat ze základu daně z příjmů příspěvek na životní pojištění, když maximální odečitatelná částka činí 12 tisíc Kč ročně²³.

Pro uplatnění daňového odpočtu je třeba splnit zákonem stanovené podmínky:

- výplata pojistného plnění je v rámci pojistné smlouvy sjednána až po 5 letech od uzavření smlouvy
- a současně nejdříve v kalendářním roce, v jehož průběhu dosáhne poplatník 60 let věku,
- osoba pojištěného je shodná s osobou plátce pojištění a plátce daně z příjmu,
- minimální poj. částka s poj.dobou 5 – 15 let činí 40 tis. Kč a nad 15 let 70 tis. Kč

²² Zkratky představují postupně Evropskou investiční banku, Evropskou centrální banku, Evropskou banku pro obnovu a rozvoj a nakonec Mezinárodní banku pro obnovu a rozvoj – Světová banka

²³ Z daní nelze odečítat částku na úrazové pojištění, na pojištění závažných onemocnění nebo pojištění od zproštění placení, i když tato pojištění bývají zpravidla součástí pojistné smlouvy.

Výši daňové úspory v jednotlivých letech vysvětluje tabulka 24. Schválením rovné patnáctiprocentní daně každá zaplacená tisícovka ušetří klientovi 150 korun. Ročně tak poplatník může ušetřit díky životnímu pojištění až 1800 Kč. [11, 23]

Tabulka 24 - Výše daňové úspory v jednotlivých letech

Měsíční pojistné	Roční odpočet od základu daně	Roční úspora na dani (rovná sazba daně 15 %)
100 Kč	1 200 Kč	180 Kč
200 Kč	2 400 Kč	360 Kč
300 Kč	3 600 Kč	540 Kč
400 Kč	4 800 Kč	720 Kč
500 Kč	6 000 Kč	900 Kč
600 Kč	7 200 Kč	1 080 Kč
700 Kč	8 400 Kč	1 260 Kč
800 Kč	9 600 Kč	1 440 Kč
900 Kč	10 800 Kč	1 620 Kč
1 000 Kč	12 000 Kč	1 800 Kč
nad 1 000 Kč	12 000 Kč	1 800 Kč

Zdroj: www.sfinance.cz

7.5 Prognóza budoucího vývoje

V dnešní době je v mnoha oborech důležité umět co nejlépe odhadnout budoucí stav na základě časové řady, kterou představují číselné hodnoty průběžných výsledků (či jiného údaje) za určité období. Tyto hodnoty jsou podstatné pro stanovení dané předpovědi. Metod používaných v prognostické činnosti je celá řada. Vycházejí z poznatků statistiky, aplikované matematiky nebo jsou jejich kombinací. Je tedy náročné vybrat pouze jednu metodu, která by objektivně odrážela budoucí stav. Nejvhodnější by bylo použití několika metod zároveň, z nich poté učinit průměr, zkombinovat jejich výstupy, nebo pomocí jiného způsobu se rozhodnout o výsledné prognóze. Velmi důležité je brát v úvahu příslušné faktory, které na časovou řadu působí a ovlivňují její budoucí průběh. Existuje také spousta aplikací a programů, pomocí kterých lze problém podrobněji analyzovat. Programy disponují mnoha funkcemi, postupy, modely, vykonávají náročné matematické výpočty a jejich velkou předností jsou příslušné výstupy, jak v grafické, tak i v numerické podobě.

Co se týká statistických metod, zkoumání daného problému je založeno zejména na analýze trendových funkcí, modelů časových řad a regresních modelů. V následující části práce bude stanovení prognózy předepsaného pojistného v budoucnosti prováděno pomocí jednoduchého modelu lineární regrese. Grafem regresní funkce u tohoto lineárního modelu je přímka, což

v budoucím průběhu znamená určité odchylky ve vývoji, avšak tento lineární průběh přibližně odpovídá dosavadnímu trendu předepsaného pojistného.

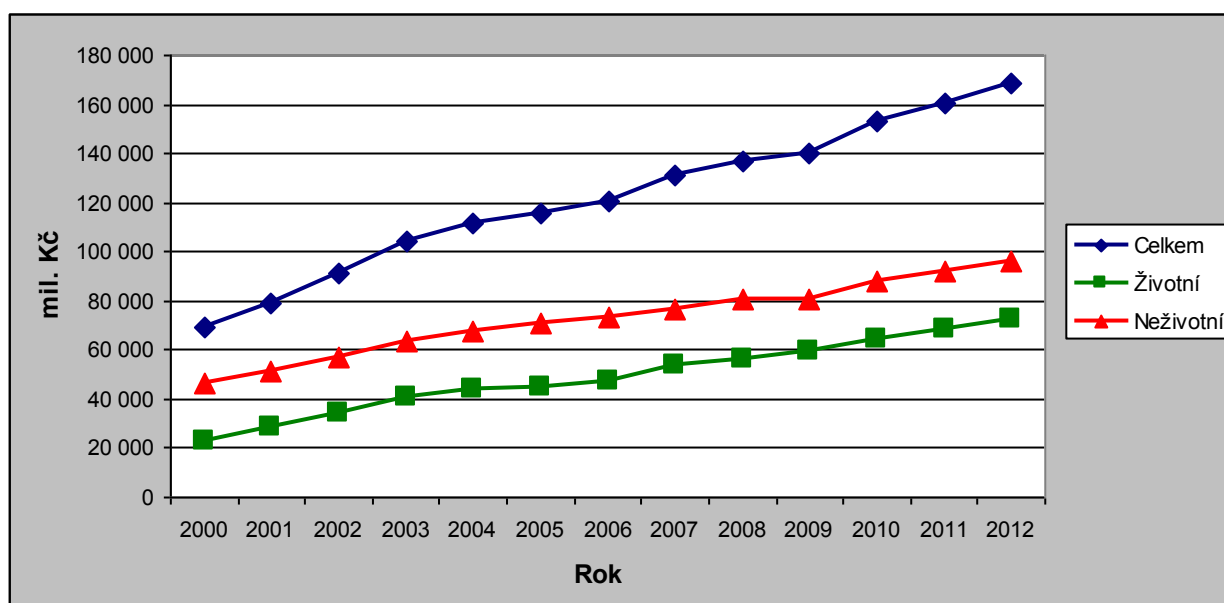
Jednoduchý model lineární regrese

$$Y_i = \alpha + \beta x_i + E_i \quad [13],$$

kde E_i je náhodná složka v lineárním modelu, která zahrnuje působení náhodných vlivů nebo působení veličin, které nejsou zahrnuty do modelu.

- přímka $y = \alpha + \beta x$ se nazývá regresní přímka, β je její směrnice
- úkolem je odhadnout neznámé parametry α , β , σ^2

Princip modelu je založen na metodě nejmenších čtverců. Veškeré vzorce a výpočet je naznačen v přílohách 3, 4 a 5. Tento model lineární regrese je v daném případě využíván k odhadu celkového předepsaného pojistného a předepsaného pojistného v životním a neživotním pojištění v České republice. Odhad je zkonstruován pro následující tříleté období. Výsledný průběh je znázorněn na obrázku 24.

Obrázek 24 – Prognóza vývoje předepsaného pojistného na základě lineární regrese (Zdroj:vlastní)

Podle výše uvedeného propočítaného budoucího průběhu na základě regresní analýzy lze v budoucích třech letech očekávat růst předepsaného pojistného. Je však nutné dodat, že s přibývajícimi roky, u kterých je hodnota odhadována, stoupá i nepřesnost daného odhadu. A to jednak z důvodu linearitý použitého modelu a jeho odchylky, ale také především díky jiným jevům a faktorům, které na kolísání předepsaného pojistného v jednotlivých letech působí. V budoucích obdobích mohou nastat zásadní ekonomické změny, klimatické změny, populační problémy,

hospodářské krize a jiné faktory, které obvykle narušují trend růstu předepsaného pojistného. Již samotný model lineární regrese nepatří mezi nejpřesnější metodu pro budoucí odhad hodnot, protože zde nejsou výše uvedené jevy uvažovány. Vše je založeno jen na průběhu minulých let. Přesto tento model má svoji podstatu a odhad v prvních dvou letech může být správný, nebo značně blízký budoucí skutečnosti, pokud nenastanou náhlé a neočekávané situace, již zmíněné zásadní změny v ekonomice apod.

Závěr

První část práce byla zaměřena na teorii životního pojištění, která měla čtenáře blíže seznámit s jeho podstatou, historií a jinými konkrétními tématy týkající se této oblasti pojištění. Důležitější částí práce bylo splnění zadaných cílů z úvodu diplomové práce. Hlavním cílem bylo charakterizovat současný stav životního pojištění v České republice a následně ho porovnat s ostatními zeměmi Evropy. Nejvýznamnějším parametrem pro srovnání jednotlivých pojistných trhů bylo předepsané pojistné. Zaměříme-li se nyní pouze na Českou republiku a na období od roku 2000 do roku 2009, lze konstatovat, že u předepsaného pojistného (v životní i neživotní oblasti) za dané období nikdy nedošlo k poklesu. Co se týče meziročního tempa růstu, objem celkového předepsaného pojistného vzrostl podle vlastních výpočtů meziročně o 2,45 % v roce 2009. Tempo růstu životního pojištění se meziročně zvýšilo o velmi pozitivních 5,09 % a u neživotní oblasti byla zaznamenána stagnace s hodnotou +0,59 %, což představuje nejmenší růst za poslední více než desetileté období. Na výsledné hodnotě celkového meziročního růstu se tedy téměř samostatně podílí životní pojištění. Růst životních pojistek nastal převážně díky jednorázově placenému pojistnému. Procentuální poměr životního pojištění k neživotnímu se tak každým rokem postupně zvyšuje ve prospěch pojištění životního. Porovnáme-li rok 2000, kde příslušný poměr dle vlastních výpočtů dosahoval 32,9:67,1 (živ:neživ), vidíme jasný rozdíl v současném poměru činícího 42,3:57,7 (živ:neživ). Za nynější stoupání popularity životního pojištění může pravděpodobně i světová finanční krize, která přiměla české obyvatele více přemýšlet o budoucnosti, která je charakteristická řadou nejistot a nepředvídatelných událostí. Lidé se tak začali více starat o krytí životních rizik, zabezpečení na stáří a také o připojištění v rámci životního pojištění. Důvodem je nižší cena pojistného než při sjednání připojištění samostatně. Nejen tyto hlavní důvody pro uzavření životní pojistky přiměly obyvatele pojistit se. Jsou tu i jiné podoby životního pojištění, které také získávají na významu. Například u dnešních rozšířených vysokých hypoték je neméně důležité pojištění proti neschopnosti splácet, které při ztrátě zaměstnání či jiné nepříjemné životní události v další případné obdobné krizi může mít obrovskou výhodu. Zvyšující se předepsané pojistné u životního pojištění může mít na svědomí i dnes často diskutovaný kolaps důchodového systému v České republice, který by nám v budoucnu hrozil především díky aktuálnímu stárnutí obyvatelstva, kdy by výrazně klesl počet obyvatel v produktivním věku. Dnešní přibývajícím klientům životního pojištění mohou mít tak strach z nedostatku financí ve svém důchodovém věku a spatřují tak životní pojištění jako jakýsi prvek zabezpečení v budoucnu. Nastává zde však paradoxní situace týkající se počtu uzavřených smluv v roce 2009, který je výrazně menší než v roce 2008, ale i letech předcházejících. Tuto situaci lze vysvětlit tím, že lidé v roce 2009 uzavírali životní pojistky na

výrazně vyšší částky. To lze také potvrdit i výše popsanou skutečností, kdy v roce 2009 byl zaznamenán značný počet smluv s jednorázovým pojistným, které tak bylo hlavní příčinou zvýšení životního pojištění, resp. předepsaného pojistného. Zůstaneme-li nadále u počtu uzavřených smluv, bylo dále zjištěno postupné klesání od roku 2006 u klasických pojištění pro případ smrti, dožití a obdobných. Naopak dnešním trendem jsou životní pojistky spjaté s investičním fondem, kde počet uzavřených smluv výrazně stoupá. Nejpopulárnější jsou však pojistky s garantovaným výnosem, kde jen určitá část pojistného je investována s příslušnou úrovní rizika. Jedná se o tzv. moderní investiční pojištění, jehož různé modifikace nabízí řada pojišťoven.

Co se týče konkrétního postoje obyvatel České republiky k životnímu pojištění, na základě vlastního zpracování dat z ankety České asociace pojišťoven bylo zjištěno, že životní pojistku má uzavřeno 51 % Čechů. Největší podíl tvoří Češi ve věku 30-54 let. Doba sjednání pojištění byla zaznamenána nejčastěji do 60ti let věku a naopak nejmenší dobou pojištění je rozmezí 5ti let, což bývá nejméně výhodné z hlediska případného výnosu z pojištění. Měsíční pojistné do jednoho tisíce korun měsíčně platí tři čtvrtiny klientů životního pojištění. Připojištění v rámci životního pojištění má sjednáno 65 % klientů, z toho nejčastěji pojištění pro případ trvalých následků (26,65 %) a pro případ invalidity (16,25 %).

Nyní přichází na řadu porovnání jednotlivých pojistných trhů Evropy a některých významných světových oblastí. Základem porovnání bylo opět předepsané pojistné a z něho odvozené další dva ukazatele, tj. předepsané pojistné na jednoho obyvatele (per capita) a podíl předepsaného pojistného na HDP. Dle vlastních výpočtů bylo sestaveno pořadí jednotlivých států v rámci předepsaného pojistného v životním pojištění. Česká republika tak v roce 2008 obsadila 20. místo mezi evropskými zeměmi, což lze vzhledem na počet obyvatel považovat za slušný výsledek. Trojici prvních států zaujímá postupně Velká Británie, Francie a Německo s celkovým podílem až 62 %. Zajímavým zjištěním je zde mírně klesající podíl států, které se držely dlouhou dobu v čele daného ukazatele, a naopak byl zaznamenán zvyšující se podíl většiny menších a méně vyspělých evropských států. Nejvíce ztratila oproti předchozímu roku Velká Británie a naopak největší růst udává Polsko, kde vzrostl podíl předepsaného pojistného Evropy v životním pojištění více než o polovinu. Celkové předepsané pojistné Evropy se však v roce 2008 oproti roku 2007 snížilo. Stejně tak tomu bylo u životního pojištění. Růst byl zaznamenán jen u předepsaného pojistného v neživotním pojištění. To se odrazilo i v celkovém poměru životního pojištění k neživotnímu, kde v roce 2007 byl zjištěn procentuální poměr 63,2:36,8 (živ:neživ) a v následujícím roce je vidět výrazná ztráta životního pojištění v poměru 59,97:40,03 (živ:neživ). Dále lze uvést, že nejvíce se pojišťují na život obyvatelé Velké Británie a Finska a naopak nejméně obyvatelé Islandu, Litvy

a Turecka (co se týče poměru životního pojištění k neživotnímu). Adekvátnějším ukazatelem, kterým lze hodnotit stav pojištění v dané zemi, je předepsané pojistné na jednoho obyvatele (uvažujeme životní pojištění), které bere v úvahu počet obyvatel země. Na prvních třech pozicích se postupně usadila Velká Británie, Dánsko a Švýcarsko. Česká republika se drží opět kolem 20. místa. Zajímavým zjištěním je situace Německa, které zaujímá v ukazateli celkového předepsaného pojistného (jak v životním i neživotním pojištění) třetí pozici, avšak v ukazateli předepsaného pojistného na jednoho obyvatele mu náleží až 12. pozice. Posledním ukazatelem daného hodnocení je podíl životního pojištění na HDP. Říká se mu také ukazatel pojištěnosti. Dle poměru k HDP se Češi na život pojišťují v průměru čtyřikrát méně než ostatní Evropané. V tomto srovnání jsme na tom s hodnotou 1,52 % HDP ze všech ukazatelů nejhůře. Jednoznačnou dominantní roli zde hraje velká Británie s podílem 10,66 % HDP, dále až Finsko s 6,9 % HDP, Irsko s 6,85 % HDP a první desítku uzavírá Itálie s 3,47 % HDP.

Ve srovnání světových kontinentů v rámci předepsaného pojistného v životním pojištění byl na základě vlastních výpočtů zjištěn podíl jednotlivých oblastí v roce 2008 a poté i poměr životního pojištění k neživotnímu. Evropa tak se svým podílem 42,2 % „kraluje“ světovému předepsanému pojistnému v životním pojištění, následuje Asie s 27,7 % a Amerika s 26,8 %. Světový poměr životního pojištění k neživotnímu udává 58,3:41,7 (živ:neživ) v roce 2008. Porovnáme-li navzájem pojistný trh Evropy, světa a České republiky na základě dynamiky růstu všech výše používaných ukazatelů za období let 2000 až 2008, vychází jednoznačně nejvyšší index vývoje u České republiky. Avšak hodnoty ukazatelů naší země ještě zdaleka nedosahují světového ani evropského standardu.

Na úplný závěr lze říci, že světová finanční krize, která vypukla krachem některých burz v září roku 2008, měla významný vliv i na sektor pojištění, a to převážně v negativním smyslu. Negativní dopad se týká zejména životního pojištění a objemu celkového předepsaného pojistného. Na druhou stranu je nutné podotknout, že evropská a světová data týkající se pojištění nebyla za rok 2009 doposud zveřejněna, proto nelze blíže popsat aktuální stav těchto pojistných trhů. Naopak statistická data pro Českou republiku za rok 2009 uvádějí, že český pojistný trh zásadně nepodleh vlivům hospodářské krize. Životní pojištění tak zaznamenává mírný růst oproti neživotním pojistkám. Dále na základě použité statistické metody v této práci, která předpovídá budoucí průběh předepsaného pojistného, lze s určitou rezervou očekávat trvalý růst předepsaného pojistného obou oblastí pojištění, zejména tak životního pojištění.

Literatura

- [1] *Akcie.cz* [online]. 2009, 5.5.2010 [cit. 2010-05-30]. Dostupné z WWW: <www.akcie.cz>.
- [2] BRNKOVÁ, Olga Assicurazioni Generali : Tradícia dvoch storočí. In *Pod krídlami leva*. První vyd. Bratislava : Generali pojišťovna, 2003. s. 64.
- [3] *Broker team a.s.* [online]. 2010, 15.4.2010 [cit. 2010-05-30]. Dostupné z WWW: <www.brokerteam.cz>.
- [4] CEA : *Insurers of Europe* [online]. 2007 - 2010 [cit. 2010-06-10]. Dostupné z WWW: <<http://www.cea.eu/>>
- [5] CIPRA, Tomáš. *Pojistná matematika : Teorie a praxe*. druhé aktualiz.vydání. Praha : Ekopress, 2006. 411 s. ISBN 80-86929-11-6.
- [6] *Česká asociace pojišťoven* [online]. 2010, 28.5.2010 [cit. 2010-05-30]. Dostupné z WWW: <www.cap.cz>.
- [7] *Česká národní banka* [online]. 2003 - 2010, 28.5.2010 [cit. 2010-05-30]. Dostupné z WWW: <www.cnb.cz>.
- [8] *Česká pojišťovna* [online]. 2008 - 2010, 24.5.2010 [cit. 2010-05-30]. Dostupné z WWW: <www.ceskapojistovna.cz>.
- [9] DAŇHEL, Jaroslav a kol. *Pojistná teorie*. první. [s.l.] : Professional Publishing, 2005. 332 s. ISBN 80-86419-84-3.
- [10] DUCHÁČKOVÁ, Eva. *Principy pojištění a pojišťovnictví*. druhé aktual.vydání. Praha : Ekopress, 2005. 178 s. ISBN 80-86119-92-0.
- [11] *Finance.cz : Poznejte hodnotu informace* [online]. 2001 - 2010, 25.5.2010 [cit. 2010-05-30]. Dostupné z WWW: <www.finance.cz>. ISSN 1213-4325.
- [12] *Finanční vzdělávání.cz : Společný vzdělávací projekt finančních institucí, ČNB a MFČR* [online]. 2007 - 2010, 24.5.2010 [cit. 2010-05-30]. Dostupné z WWW: <www.financnivzdelavan.cz>.
- [13] KUBANOVÁ, Jana. *Statistické metody pro ekonomickou a technickou praxi*. druhé vyd. Bratislava : Statis, 2004. 250 s. ISBN 80-85659-37-9.
- [14] LAŠŠUTH, Juraj. Životné poistenie v premenách času. *Historická revue : Časopis o dejinách spoločnosti*. 1999, 10.ročník, 6/99, s. 20-22.
- [15] MAJTÁNOVÁ, Anna; DAŇHEL, Jaroslav; DUCHÁČKOVÁ, Eva. *Pojišťovnictví : Teorie a praxe*. první. Praha : Ekopress, 2006. 288 s. ISBN 80-86929-19-1.
- [16] *Měsíc : Průvodce finančním světem* [online]. 1998 - 2010, 24.5.2010 [cit. 2010-05-30]. Dostupné z WWW: <www.mesec.cz>. ISSN 1213-4414.
- [17] *O pojištění : Informace ze světa pojištění* [online]. 2010, 24.5.2010 [cit. 2010-05-30]. Dostupné z WWW: <www.opojisteni.cz>. ISSN 1803-5000.
- [18] *Optimalizace financí* [online]. 2009, 20.5.2010 [cit. 2010-05-30]. Dostupné z WWW: <www.optimalizace-financi.cz>.

- [19] *OVB Allfinanz : Finanční pojištění pro Evropu* [online]. 2009, 31.5.2010 [cit. 2010-05-31]. Dostupné z WWW: <www.ovb.cz>.
- [20] *Peníze.cz* [online]. 2000 - 2010, 28.5.2010 [cit. 2010-05-30]. Dostupné z WWW: <www.penize.cz>. ISSN 1213-2217.
- [21] *Pojisti život : Partnerský web ČAP* [online]. 2010 [cit. 2010-05-30]. Dostupné z WWW: <www.pojistizivot.cz>.
- [22] *Pojištění.cz* [online]. 2008 - 2010, 25.5.2010 [cit. 2010-05-30]. Dostupné z WWW: <www.pojisteni.cz>.
- [23] *Sfinance* [online]. 1996 - 2007, 28.5.2010 [cit. 2010-05-30]. Dostupné z WWW: <www.sfinance.cz>.
- [24] SIVAŠOVÁ, Daniela. *Aktuárská demografia v prostredí konkurenčného poistného trhu*. prví vyd. Bratislava : Ekonóm, 2008. 100 s. ISBN 978-80-225-2509-1.
- [25] *Swiss Re : World insurance in 2008* [online]. 2010, 3/2009 [cit. 2010-05-31]. Dostupné z WWW: <www.swissre.com>.
- [26] ŠLECHTOVÁ, Jarmila . *Finanční a pojistná matematika: : Distanční studijní opora*. [s.l.] : Slezská univerzita v Opavě, 2005. 237 s. ISBN 8072483366.
- [27] *Životní pojištění* [online]. 2009, 15.4.2010 [cit. 2010-05-30]. Dostupné z WWW: <www.zivotnipojisteni.net>.
- [28] CAGÁŠKOVÁ, Hana. *Vývoj pojišťovnictví a jeho veřejnoprávní regulace*. [s.l.], 2008. 40 s. Bakalářská práce. Masarykova univerzita. Dostupné z WWW: <http://is.muni.cz/th/156005/esf_b/>.

Seznam obrázků

OBRÁZEK 1 - STRUKTURA POJISTNÉHO (ZDROJ: [10]).....	14
OBRÁZEK 2- STRUKTURA POJISTNÉHO V PRŮBĚHU POJISTNÉ DOBY – SMÍŠENÉ ŽIVOTNÍ POJIŠTĚNÍ (ZDROJ: [10]).....	22
OBRÁZEK 3 – STRUKTURA INVESTIČNÍHO ŽIVOTNÍHO POJIŠTĚNÍ (ZDROJ: [9]).....	25
OBRÁZEK 4 - KONTROLNÍ CYKLUS ZALOŽENÝ NA EV (ZDROJ: [5]).....	31
OBRÁZEK 5 - STRUKTURA FINANČNÍHO PORADENSTVÍ - VÝHRADNÍ AGENT (ZDROJ: VLASTNÍ).....	38
OBRÁZEK 6 - STRUKTURA FINANČNÍHO PORADENSTVÍ – MAKLEŘ (ZDROJ: VLASTNÍ).....	39
OBRÁZEK 7 - PŘEDEPSANÉ POJISTNÉ V ČR V OBDOBÍ 2000 – 2009 (ZDROJ: VL.ZPRAC NA ZÁKLADĚ [6]).....	41
OBRÁZEK 8 - MEZIROČNÍ RŮST PŘEDEPSANÉHO POJISTNÉHO V ŽIVOTNÍM POJIŠTĚNÍ V % (ZDROJ: [21]).....	43
OBRÁZEK 9 - PODÍL ŽIVOTNÍHO POJIŠTĚNÍ NA HDP V ČR V %. (ZDROJ:[HTTP://ZPRAVY.KURZY.CZ]).....	46
OBRÁZEK 10 – POČET POJIŠŤOVEN DLE ZAMĚŘENÍ V OBDOBÍ LET 2002 – 2008 (ZDROJ: [7]).....	47
OBRÁZEK 11 - POČET POJIŠŤOVEN DLE KAPITÁLU (ZDROJ: [6]).....	48
OBRÁZEK 12 – PŘEDEPSANÉ POJISTNÉ V EVROPĚ V LETECH 2000 – 2008 (ZDROJ: VLASTNÍ).....	53
OBRÁZEK 13 - PŘEDEPSANÉ POJISTNÉ V EVROPSKÝCH ZEMÍCH V ŽIV. I NEŽIVOTNÍ SFÉŘE V ROCE 2008 (ZDROJ:[4]).....	55
OBRÁZEK 14 - PŘEDEPSANÉ POJISTNÉ NA JEDNOHO OBYVATELE V EVROPSKÝCH ZEMÍCH V ROCE 2008 (ZDROJ: [4]).....	56
OBRÁZEK 15 - PODÍL ŽIVOTNÍHO POJIŠTĚNÍ NA HDP V EVROPSKÝCH ZEMÍCH (ZDROJ: VL. ZPRAC.NA ZÁKLADĚ [25]).....	57
OBRÁZEK 16 - PODÍL NA ŽIVOTNÍM POJIŠTĚNÍ V % (ZDROJ: VLASTNÍ ZPRACOVÁNÍ).....	65
OBRÁZEK 17 - DOBA SJEDNÁNÍ ŽIVOTNÍHO POJIŠTĚNÍ (ZDROJ: VLASTNÍ ZPRACOVÁNÍ).....	66
OBRÁZEK 18 - MĚSÍČNÍ POJISTNÉ NA ŽIVOTNÍ POJIŠTĚNÍ (ZDROJ: VLASTNÍ ZPRACOVÁNÍ).....	67
OBRÁZEK 20 – CELKOVÝ POČET SMLUV A NAHLÁŠENÝCH POJ. UDÁLOSTÍ (ZDROJ: VLASTNÍ ZPRACOVÁNÍ).....	69
OBRÁZEK 21 – POČET SMLUV A NAHLÁŠENÝCH POJ. UDÁLOSTÍ U ŽP NA SMRT A DOŽITÍ (ZDROJ: VL ZPRACOVÁNÍ).....	71
OBRÁZEK 22 – POČET SMLUV U POJIŠTĚNÍ SPOJENÝCH S INVESTIČNÍM FONDĚM (ZDROJ: VLASTNÍ ZPRACOVÁNÍ).....	72
OBRÁZEK 23 - STRUKTURA FINANČNÍHO UMÍSTĚNÍ REZERV ŽP OBDOBÍ LET 2006 – 2009 (ZDROJ: VL. ZPRACOVÁNÍ).....	73
OBRÁZEK 24 – PROGNÓZA VÝVOJE PŘEDEPSANÉHO POJISTNÉHO NA ZÁKLADĚ LINEÁRNÍ REGRESE (ZDROJ: VLASTNÍ).....	76

Seznam tabulek

TABULKA 1 – VLASTNOSTI ZÁKLADNÍCH DRUHŮ ŽIVOTNÍHO POJIŠTĚNÍ	27
TABULKA 2 – VÝHODY A NEVÝHODY VYBRANÝCH DRUHŮ ŽIVOTNÍHO POJIŠTĚNÍ	28
TABULKA 3 - CELKOVÉ PŘEDEPSANÉ POJISTNÉ V ČR PRO ROKY 2000-2009 V MIL. KČ	41
TABULKA 4 - JEDNORÁZOVÉ A BĚŽNĚ PLACENÉ POJISTNÉ U ŽIVOTNÍHO POJIŠTĚNÍ V MIL. KČ	42
TABULKA 5 - MEZIROČNÍ TEMPO RŮSTU PŘEDEPSANÉHO POJISTNÉHO V ČR V LETECH 2004 – 2009 (v %)	42
TABULKA 6 - POMĚR PŘEDEPSANÉHO POJISTNÉHO NA ŽIVOTNÍ A NEŽIVOTNÍ POJIŠTĚNÍ V OBDOBÍ LET 2000 – 2009 (v %)	44
TABULKA 7 - PŘEDEPSANÉ POJISTNÉ NA JEDNOHO OBYVATELE V ČR PRO ROKY 2006-2009 (v KČ).....	44
TABULKA 8 - PODÍL ŽIVOTNÍHO POJIŠTĚNÍ NA HDP v %.....	45
TABULKA 9 - POČET A STRUKTURA POJIŠŤOVEN.....	48
TABULKA 10 - PODÍL PŘEDEPSANÉHO POJISTNÉHO V ŽIVOTNÍM POJIŠTĚNÍ JEDNOTLIVÝCH INSTITUCÍ.....	49
TABULKA 11 - PODÍL NA CELKOVÉM PŘEDEPSANÉM POJISTNÉM V EVROPSKÝCH ZEMÍCH ZA ROKY 2007 A 2008 V USD ..	51
TABULKA 12 - PODÍL NA PŘEDEPSANÉM POJISTNÉM V ŽIVOTNÍM POJIŠTĚNÍ V LETECH 2007 A 2008	52
TABULKA 13 - CELKOVÉ PŘEDEPSANÉ POJISTNÉ EVROPY V OBDOBÍ LET 2000-2008 (V MIL. USD)	53
TABULKA 14 - POMĚR PŘEDEPSANÉHO POJISTNÉHO ŽIV. A NEŽIV. POJIŠTĚNÍ V EVROPĚ V LET. 2000-2008 (v %).....	54
TABULKA 15 - STRUKTURA CELKOVÉHO PŘEDEPSANÉHO POJISTNÉHO VE SVĚTĚ	58
TABULKA 16 - STRUKTURA PŘEDEPSANÉHO POJISTNÉHO V ŽIVOTNÍM POJIŠTĚNÍ VE SVĚTĚ.....	59
TABULKA 17 - TOP 7 SVĚTOVÝCH STÁTŮ V PŘEDEPSANÉM POJISTNÉM NA ŽIVOTNÍ POJIŠTĚNÍ.....	60
TABULKA 18 - POMĚR PŘEDEPSANÉHO POJISTNÉHO NA ŽIV. A NEŽIV. POJIŠTĚNÍ VE SVĚTĚ	60
TABULKA 19 - PŘEDEPSANÉ POJISTNÉ NA JEDNOHO OBYVATELE VE SVĚTOVÉM MĚŘÍTKU V USD	61
TABULKA 20 - PODÍL PŘEDEPSANÉHO POJISTNÉHO NA HDP VE SVĚTĚ V ROCE 2008	61
TABULKA 21 - VÝVOJ PŘEDEPSANÉHO POJISTNÉHO NA ŽIVOTNÍ POJIŠTĚNÍ V USD – KOMPARACE TRHŮ	62
TABULKA 22 - POROVNÁNÍ JEDNOTLIVÝCH TRHŮ - PER CAPITA V USD	63
TABULKA 23 - PODÍL ŽIVOTNÍHO POJIŠTĚNÍ NA HDP JEDNOTLIVÝCH TRHŮ (v %).....	63
TABULKA 24 - VÝŠE DAŇOVÉ ÚSPORY V JEDNOTLIVÝCH LETECH.....	75

Seznam příloh

PŘÍLOHA 1 – ÚDAJE O ŽIVOTNÍM POJIŠTĚNÍ PODLE ODVĚTVÍ (ZDROJ ČNB)

PŘÍLOHA 2 – SLOŽKY FINANČNÍHO UMÍSTĚNÍ (ZDROJ ČNB)

PŘÍLOHA 3 – REGRESNÍ ANALÝZA – CELKOVÉ PŘEDEPSANÉ POJISTNÉ

PŘÍLOHA 4 – REGRESNÍ ANALÝZA – PŘEDEPSANÉ POJISTNÉ V ŽIVOTNÍM POJIŠTĚNÍ

PŘÍLOHA 5 – REGRESNÍ ANALÝZA – PŘEDEPSANÉ POJISTNÉ V NEŽIVOTNÍM POJIŠTĚNÍ

Příloha 1 – Údaje o životním pojištění podle odvětví (zdroj ČNB)

počet nebo
tis. Kč

	31.12.2006	31.12.2007	31.12.2008	31.03.2009	30.06.2009	30.09.2009	31.12.2009
Životní pojištění celkem							
Počet smluv	10 010 546	10 119 438	10 104 445	9 555 766	9 468 181	9 459 985	9 349 600
Počet nově uzavřených smluv	1 035 658	1 223 196	1 241 242	258 420	531 244	794 229	1 134 451
Počet nahlášených pojistných událostí	857 260	914 711	951 141	270 425	515 801	742 636	977 606
Počet nevyřízených pojistných událostí	139 654	139 121	127 737	134 047	120 507	123 977	135 202
Předepsané hrubé pojistné	47 233 389	54 125 331	56 899 902	14 338 512	28 559 810	42 780 599	60 230 225
jednorázově placené	10 729 570	14 400 819	14 182 187	4 009 222	7 806 455	11 953 806	18 432 372
u nově uzavřených smluv	12 560 952	15 836 047	15 876 396	3 796 070	7 166 799	11 339 343	18 036 795
Předepsané pojistné, očištěné od zajištění	45 918 356	52 757 195	55 447 565	13 986 432	27 840 957	41 687 642	58 724 263
jednorázově placené	8 355 309	13 254 339	13 061 381	3 430 594	7 841 904	10 864 397	16 691 793
Hrubá výše nákladů na pojistná plnění	18 836 983	25 195 222	30 576 022	9 100 714	17 323 438	24 789 106	33 400 171
u předčasně ukončených smluv	4 984 865	6 939 352	7 709 524	2 482 032	4 987 626	7 587 064	10 400 783
Požizovací náklady na pojistné smlouvy	6 591 901	8 548 012	9 533 834	2 259 253	4 674 768	7 084 128	10 049 630
Náklady na provize zprostředkovatelům	4 334 841	5 998 903	6 601 999	1 528 094	3 176 921	4 872 653	7 127 683
Technické rezervy celkem (hrubá hodnota)	183 900 536	198 394 493	207 204 179	206 106 613	209 891 271	216 439 244	223 444 037
Technické rezervy celkem (čistá hodnota)	182 911 758	197 413 405	206 189 140	205 084 107	208 876 901	215 431 966	222 425 541

Pojištění pro případ smrti, dožití a obdobné							
Počet smluv	4 408 375	4 336 345	4 099 614	3 962 098	3 912 005	3 860 435	3 794 555
Počet nově uzavřených smluv	437 379	414 710	321 428	62 131	131 624	192 491	257 490
Počet nahlášených pojistných událostí	374 080	410 408	411 461	113 730	218 628	306 784	405 853
Počet nevyřízených pojistných událostí	10 401	11 342	11 417	15 378	11 178	12 409	14 817
Předepsané hrubé pojistné	25 013 300	24 841 586	24 115 675	5 943 070	12 064 804	17 996 702	24 329 575
jednorázově placené	5 042 212	4 852 717	4 814 489	1 369 174	3 063 191	4 822 131	6 729 608
u nově uzavřených smluv	5 683 292	5 252 329	4 479 800	958 131	2 085 949	2 955 708	4 343 899
Předepsané pojistné, očištěné od zajištění	25 027 211	24 640 578	23 900 657	5 902 602	11 976 151	17 860 084	24 117 024
jednorázově placené	3 832 630	4 757 030	4 803 770	1 145 187	3 282 571	4 695 415	6 544 853
Hrubá výše nákladů na pojistná plnění	11 695 850	15 841 706	18 211 419	5 440 522	10 368 270	14 686 110	19 603 856
u předčasně ukončených smluv	3 919 842	5 097 778	5 314 354	1 684 662	3 433 096	5 181 229	7 127 550
Požizovací náklady na pojistné smlouvy	2 939 198	3 183 340	3 146 146	726 878	1 464 114	2 126 143	2 757 010
Náklady na provize zprostředkovatelům	1 769 352	2 162 159	1 709 739	400 292	731 456	1 068 375	1 435 012
Technické rezervy celkem (hrubá hodnota)	115 460 117	114 758 902	119 417 668	124 861 766	122 674 899	123 722 453	124 449 462
Technické rezervy celkem (čistá hodnota)	115 393 756	114 688 109	119 342 404	124 785 537	122 605 637	123 651 188	124 379 102

Pojištění důchodu							
Počet smluv	491 755	459 372	426 472	413 330	402 165	394 711	385 067
Počet nově uzavřených smluv	27 407	16 398	13 825	2 926	6 284	10 866	16 648
Počet nahlášených pojistných událostí	46 295	48 553	48 766	17 829	30 413	40 548	52 978
Počet nevyřízených pojistných událostí	1 293	1 805	1 705	1 912	1 485	1 313	1 914
Předepsané hrubé pojistné	2 768 345	2 577 237	2 439 052	555 180	1 115 629	1 700 836	2 314 308
jednorázově placené	118 257	120 186	95 529	8 148	39 080	101 279	131 961
u nově uzavřených smluv	235 718	173 062	164 465	20 429	47 609	122 110	188 646
Předepsané pojistné, očištěné od zajištění	2 798 860	2 574 223	2 437 410	555 139	1 115 003	1 699 723	2 312 565
jednorázově placené	51 625	118 092	94 452	8 253	349 537	77 451	101 217
Hrubá výše nákladů na pojistná plnění	1 894 722	1 975 970	2 080 796	507 600	1 158 114	1 704 124	2 369 767
u předčasně ukončených smluv	279 057	361 082	299 283	113 011	253 966	388 064	523 748
Požizovací náklady na pojistné smlouvy	148 381	138 008	139 560	18 803	38 805	80 097	105 843
Náklady na provize zprostředkovatelům	98 765	97 773	93 261	10 659	20 683	39 837	52 305
Technické rezervy celkem (hrubá hodnota)	16 505 933	16 835 356	17 145 067	15 398 644	16 539 497	16 235 994	16 509 717
Technické rezervy celkem (čistá hodnota)	16 505 552	16 834 762	17 145 045	15 398 644	16 539 469	16 235 969	16 509 711

Pojištění úrazu nebo nemoci							
Počet smluv	3 253 432	3 195 599	3 122 006	2 678 383	2 604 094	2 582 893	2 449 180
Počet nově uzavřených smluv	249 755	310 072	297 419	52 965	108 496	156 742	208 573
Počet nahlášených pojistných událostí	325 914	301 463	285 543	73 749	145 817	213 137	274 774
Počet nevyřízených pojistných událostí	122 071	117 312	106 736	103 796	100 849	100 952	107 081
Předepsané hrubé pojistné	5 424 111	5 675 845	6 169 462	1 632 513	3 362 481	5 097 863	6 980 070
jednorázově placené	597 761	674 974	13 401	79 384	21 664	32 961	18 221
u nově uzavřených smluv	295 925	332 881	382 859	65 372	163 472	297 922	492 851
Předepsané pojistné, očištěné od zajištění	4 181 617	4 546 286	4 969 366	1 326 420	2 741 971	4 166 211	5 718 682
jednorázově placené	-447 324	-373 500	-1 095 608	-275 357	-502 687	-820 968	-1 126 539
Hrubá výše nákladů na pojistná plnění	1 569 745	1 604 310	1 639 771	488 884	1 006 957	1 510 200	2 039 741
u předčasně ukončených smluv	38 900	71 378	60 344	19 458	36 384	62 077	75 741
Pořizovací náklady na pojistné smlouvy	425 304	556 051	626 424	192 771	371 764	565 700	935 308
Náklady na provize zprostředkovatelům	229 848	334 722	327 894	112 937	212 043	327 939	563 556
Technické rezervy celkem (hrubá hodnota)	6 278 170	4 543 455	4 330 401	3 577 866	3 684 217	3 698 780	3 884 993
Technické rezervy celkem (čistá hodnota)	5 357 984	4 380 486	4 165 082	3 413 593	3 506 514	3 530 022	3 705 587

Svatební pojištění nebo pojištění prostředků na výživu dětí							
Počet smluv	830 349	753 911	696 404	679 362	662 361	640 606	614 171
Počet nově uzavřených smluv	45 272	41 877	37 041	7 878	16 583	23 649	27 805
Počet nahlášených pojistných událostí	62 456	86 517	89 321	25 201	49 013	73 890	103 062
Počet nevyřízených pojistných událostí	4 121	5 536	4 109	3 639	2 987	5 126	7 230
Předepsané hrubé pojistné	2 436 613	2 432 276	2 370 473	564 579	1 136 496	1 693 265	2 240 513
jednorázově placené	43 795	39 601	36 032	6 820	13 850	18 578	20 963
u nově uzavřených smluv	163 318	160 098	137 738	14 609	39 544	70 168	97 712
Předepsané pojistné, očištěné od zajištění	2 433 901	2 431 254	2 369 802	564 485	1 135 848	1 692 410	2 239 933
jednorázově placené	36 414	39 601	36 032	6 820	98 466	18 577	20 963
Hrubá výše nákladů na pojistná plnění	1 439 985	1 895 131	2 042 580	553 659	1 175 499	1 812 145	2 554 494
u předčasně ukončených smluv	293 418	291 958	236 766	114 284	256 092	396 813	562 783
Pořizovací náklady na pojistné smlouvy	265 840	224 441	178 546	20 873	44 511	69 424	84 981
Náklady na provize zprostředkovatelům	128 957	130 474	88 033	11 042	23 287	34 353	43 279
Technické rezervy celkem (hrubá hodnota)	16 283 629	17 366 758	16 402 696	13 660 763	15 781 846	15 547 643	15 317 380
Technické rezervy celkem (čistá hodnota)	16 283 251	17 366 038	16 402 686	13 660 758	15 781 838	15 547 635	15 317 377

Pojištění dle bodu I. písm. a), b) a II, která jsou spojena s investičním fondem							
Počet smluv	770 031	1 129 538	1 529 240	1 597 032	1 666 635	1 764 548	1 893 798
Počet nově uzavřených smluv	265 077	431 638	563 995	129 937	263 671	404 433	615 838
Počet nahlášených pojistných událostí	31 479	51 183	99 722	35 564	63 445	96 326	125 407
Počet nevyřízených pojistných událostí	359	1 269	1 643	7 020	1 766	1 913	1 395
Předepsané hrubé pojistné	11 356 953	18 390 984	21 590 557	5 571 372	10 744 405	16 112 041	24 125 932
jednorázově placené	4 693 478	8 505 938	9 008 053	2 473 898	4 532 675	6 798 965	11 291 792
u nově uzavřených smluv	5 954 400	9 711 078	10 498 280	2 670 042	4 698 114	7 717 386	12 677 607
Předepsané pojistné, očištěné od zajištění	11 242 700	18 357 451	21 555 647	5 565 988	10 735 989	16 089 322	24 096 232
jednorázově placené	4 647 897	8 505 713	9 008 052	2 473 893	4 478 022	6 714 030	10 911 472
Hrubá výše nákladů na pojistná plnění	2 025 731	3 675 229	6 398 285	2 057 578	3 503 010	4 921 104	6 631 103
u předčasně ukončených smluv	357 591	1 039 676	1 761 181	533 586	975 117	1 512 029	2 049 166
Pořizovací náklady na pojistné smlouvy	2 793 741	4 432 296	5 429 558	1 283 259	2 728 382	4 205 822	6 107 885
Náklady na provize zprostředkovatelům	2 099 882	3 267 441	4 377 231	984 572	2 175 487	3 383 447	5 003 923
Technické rezervy celkem (hrubá hodnota)	26 281 298	39 843 186	44 781 306	43 544 839	46 225 851	52 254 998	58 316 097
Technické rezervy celkem (čistá hodnota)	26 279 826	39 839 453	44 775 716	43 539 083	46 224 825	52 253 419	58 314 466

Příloha 2 – Složky finančního umístění (zdroj ČNB)²⁴

	31.12.2006	31.12.2007	31.12.2008	2009			
				31.3.	30.6.	30.9.	31.12.
Celkem							
Finanční umístění celkem	259 411 713	281 431 811	296 798 416	343 929 409	353 092 105	365 640 641	381 847 588
Dluhové cenné papíry	186 713 578	201 023 673	217 138 191	231 472 548	240 537 862	250 043 895	263 116 906
dluhopisy vydané členským státem nebo jeho centrální bankou	96 400 994	106 195 085	123 888 190	136 697 938	152 516 916	161 974 687	172 289 227
kotované dluhopisy vydané bankami členských států	14 627 172	16 254 280	18 715 647	16 546 518	16 828 768	19 515 049	21 416 831
nekotované dluhopisy vydané bankami členských států	0	0	0	234 227	250 694	266 441	287 746
kótované dluhopisy vydané obchodními společnostmi	22 133 262	23 428 667	21 399 577	20 887 740	19 952 429	18 432 141	21 815 369
pokladniční poukázky	5 251 454	8 702 048	3 430 900	14 072 590	9 245 579	9 658 033	5 353 976
kótované komunální dluhopisy	2 805 233	2 791 315	2 886 301	2 980 103	3 436 031	3 581 009	3 666 151
hypoteční zástavní listy	18 627 062	22 157 084	20 738 611	20 943 337	20 256 297	19 760 634	19 879 402
dluhopisy vydané EIB, ECB, EBRD nebo IBRD	15 951 122	14 043 098	14 122 631	12 735 836	12 611 125	9 862 447	10 469 102
nekótované akcie a jiné CP obdobné akciím a dluhové CP (dluhové)	0	0	0	266 404	61 598	56 887	319 520
zahraniční CP, obchodované na regulovaném trhu členských států OECD (dluhové)	10 917 279	7 452 096	11 956 334	6 107 855	6 378 425	6 936 567	7 619 582
Majetkové cenné papíry	33 255 961	42 051 857	38 417 874	47 375 363	45 725 888	49 400 541	52 461 397
kótované akcie	10 649 609	13 208 158	13 009 375	3 447 971	3 379 085	4 092 535	4 909 093
CP vydané fondem kolektivního investování splňující požadavky práva ES	22 806 352	28 843 699	25 408 499	20 517 914	21 366 491	21 519 906	24 020 141
CP vydané fondem kolektivního investování nespĺňující požadavky práva ES	0	0	0	3 079 830	3 091 287	4 560 869	4 685 835
nekótované akcie a jiné CP obdobné akciím a dluhové CP	0	0	0	15 845 838	13 451 741	13 803 959	13 771 032
zahraniční CP, obchodované na regulovaném trhu členských států OECD	0	0	0	4 483 810	4 437 284	5 423 272	5 075 296
Půjčky, úvěry a jiné pohledávky	466 516	214 238	32 565	194 849	193 250	497 454	632 379
Ostatní pohledávky	32 182	34 706	11 256	1 140 126	456 666	489 800	571 568
Směnky	101 385	267 729	144 753	149 070	97 100	170 150	198 800
Nemovitosti	6 783 632	2 845 600	3 112 061	5 266 102	5 254 869	5 259 357	4 762 784
Vklady a vklady potvrzené vkladovým certifikátem, vkladním listem	16 074 314	17 215 661	19 746 721	31 704 665	30 239 776	28 216 390	27 547 514
Předměty a díla umělecké kulturní hodnoty	105 561	105 561	103 937	253 504	253 504	253 504	252 966
Pohledávky za zajišťovami	15 872 071	17 666 796	17 838 763	20 316 142	21 343 199	21 768 135	21 179 673
Deriváty	0	-147	241 133	-1 078 896	1 108 213	769 471	-466 376
Ostatní finanční umístění	6 513	6 137	11 162	7 135 936	7 881 778	8 771 944	11 589 975

	31.12.2006	31.12.2007	31.12.2008	2009			
				31.3.	30.6.	30.9.	31.12.
použité ke krytí technických rezerv k životnímu pojištění							
Finanční umístění celkem	184 186 308	198 686 968	207 369 057	206 626 866	210 098 758	216 769 775	223 491 056
Dluhové cenné papíry	142 281 171	152 450 594	162 111 122	159 261 345	164 061 196	165 237 947	171 731 577
dluhopisy vydané členským státem nebo jeho centrální bankou	79 957 695	85 648 490	93 041 553	95 259 220	103 816 284	108 006 289	114 512 568
kotované dluhopisy vydané bankami členských států	11 013 376	12 690 539	15 135 941	12 095 920	12 345 672	14 479 149	16 235 204
nekotované dluhopisy vydané bankami členských států	0	0	0	12 584	15 989	16 294	16 756
kótované dluhopisy vydané obchodními společnostmi	16 844 674	17 088 615	16 155 459	15 960 126	12 443 301	11 735 296	11 380 173
pokladniční poukázky	1 016 520	3 301 525	217 708	5 979 900	5 159 541	4 688 069	2 081 465
kótované komunální dluhopisy	2 072 186	1 949 156	2 053 531	2 089 601	2 587 112	2 390 885	2 784 247
hypoteční zástavní listy	9 839 906	13 378 461	12 980 594	12 023 856	11 783 350	11 376 414	11 560 398
dluhopisy vydané EIB, ECB, EBRD nebo IBRD	14 523 913	12 787 776	12 666 423	11 134 331	10 874 991	8 353 144	8 627 947
nekótované akcie a jiné CP obdobné akciím a dluhové CP (dluhové)	0	0	0	0	0	0	0
zahraniční CP, obchodované na regulovaném trhu členských států OECD (dluhové)	7 012 901	5 608 032	9 859 913	4 705 807	5 034 956	4 192 407	4 532 819
Majetkové cenné papíry	26 240 445	34 428 089	32 303 014	27 871 713	25 789 141	28 808 875	31 342 252
kótované akcie	6 624 655	8 461 325	8 826 204	3 177 493	3 105 173	3 732 713	4 491 931
CP vydané fondem kolektivního investování splňující požadavky práva ES	19 615 790	25 966 764	23 476 810	16 348 978	17 588 716	18 925 584	20 550 932
CP vydané fondem kolektivního investování nespĺňující požadavky práva ES	0	0	0	2 731 615	2 500 394	3 094 582	3 661 240
nekótované akcie a jiné CP obdobné akciím a dluhové CP	0	0	0	2 391 734	0	0	0
zahraniční CP, obchodované na regulovaném trhu členských států OECD	0	0	0	3 221 893	2 594 858	3 055 986	2 638 149
Půjčky, úvěry a jiné pohledávky	232 486	1 348	2 297	5 203	5 410	4 539	4 575
Ostatní pohledávky	32 182	34 706	11 256	6 257	6 507	6 528	7 337
Směnky	14 846	144 359	17 139	19 270	13 101	20 988	25 991
Nemovitosti	4 715 644	913 700	681 298	682 852	682 537	682 579	409 962
Vklady a vklady potvrzené vkladovým certifikátem, vkladním listem	9 915 793	9 987 070	11 183 439	10 728 469	10 966 198	12 718 456	9 435 070
Předměty a díla umělecké kulturní hodnoty	0	0	0	0	0	0	0
Pohledávky za zajišťovami	747 228	721 112	807 197	702 580	692 033	696 533	698 815
Deriváty	0	-147	241 133	238 884	33 469	22 859	-21 137
Ostatní finanční umístění	6 513	6 137	11 162	7 110 293	7 849 166	8 570 471	9 856 614

²⁴ Všechna čísla jsou uvedena v tis. Kč

Příloha 3 – Regresní analýza – celkové předepsané pojistné

Rok	1	2	3	4	5	6	7	8
Pojistné	68284	79197	91072	104635	111585	115527	120411	130780

Odhadněte parametry regresní přímky $y = \alpha + \beta x$

$$B = \frac{n \sum_{i=1}^n y_i x_i - \sum_{i=1}^n x_i \sum_{i=1}^n y_i}{n \sum_{i=1}^n x_i^2 - \left(\sum_{i=1}^n x_i \right)^2} \quad A = \frac{1}{n} \left(\sum_{i=1}^n y_i - B \sum_{i=1}^n x_i \right)$$

Rok - nezávisle proměnná ... x

n=10

Pojistné - závisle proměnná ... y

x _i	y _i	(x _i) ²	x _i ·y _i	y _i ·y _i	
1	68284	1	68284	4,66E+09	
2	79197	4	158394	6,27E+09	
3	91072	9	273216	8,29E+09	
4	104635	16	418540	1,09E+10	
5	111585	25	557925	1,25E+10	
6	115527	36	693162	1,33E+10	
7	120411	49	842877	1,45E+10	
8	130780	64	1046240	1,71E+10	
9	136574	81	1229166	1,87E+10	
10	139915	100	1399150	1,96E+10	
Σ	55	1097980	385	6686954	1,26E+11

B	7855,3212
A	66593,733

odhad: $\hat{Y} = A + Bx$

$$\hat{Y} = 66593,73 + 7855,321x$$

Odhadneme hodnotu za rok 11, 12 a 13

- dosadíme za x

odhad x=11 153002,3

odhad x=12 160857,6

odhad x=13 168712,9

Vypočítáme charakteristiky variability

$$S_y \quad S_r \quad S_e \quad S_{rez}^2$$

$$S_y = \sum_{i=1}^n y_i^2 - \frac{1}{n} \left(\sum_{i=1}^n y_i \right)^2$$

SY 5250035810

- celk. součet čtverců odchylek

ST 5090750886

- součet čtverců odchylek

Se 159284924

- reziduální součet čtverců

S2rez 19910615,5

- reziduální rozptyl

$$S_r = A \sum_{i=1}^n y_i + B \sum_{i=1}^n x_i y_i - \frac{1}{n} \left(\sum_{i=1}^n y_i \right)^2$$

kontrola: $S_r + S_e = S_y$

5250035810

$$S_e = \sum_{i=1}^n y_i^2 - A \sum_{i=1}^n y_i - B \sum_{i=1}^n y_i x_i$$

$$S_{rez}^2 = \frac{S_e}{n - 2}$$

Charakterizujeme těsnost závislosti pomocí koeficientu determinace

$$R^2 = \frac{S_r}{S_y}$$

R2 0,96966 ...index (koeficient) detem inace

Příloha 4 – Regresní analýza – předepsané pojistné v životním pojištění

Rok	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Pojistné	22770	28282	34275	41123	44201	44917	47232	54121	56285	59154

Odhadněte parametry regresní přímky $y = \alpha + \beta x$

$$B = \frac{n \sum_{i=1}^n y_i x_i - \sum_{i=1}^n x_i \sum_{i=1}^n y_i}{n \sum_{i=1}^n x_i^2 - \left(\sum_{i=1}^n x_i \right)^2} \quad A = \frac{1}{n} \left(\sum_{i=1}^n y_i - B \sum_{i=1}^n x_i \right)$$

Rok - nezávisle proměnná ... x

n=10

Pojistné - závisle proměnná ... y

x _i	y _i	(x _i) ²	x _i ·y _i	y _i ²
1	22770	1	22770	5,18E+08
2	28282	4	56564	8E+08
3	34275	9	102825	1,17E+09
4	41123	16	164492	1,69E+09
5	44201	25	221005	1,95E+09
6	44917	36	269502	2,02E+09
7	47232	49	330624	2,23E+09
8	54121	64	432968	2,93E+09
9	56285	81	506565	3,17E+09
10	59154	100	591540	3,5E+09
Σ	55	432360	385	2698855

B	3889,394
A	21844,33

odhad: $\hat{Y} = A + Bx$

$$\hat{Y} = 21844,33 + 3889,394x$$

Odhadneme hodnotu za rok 11, 12 a 13

- dosadíme za x

odhad x=11 64627,67

odhad x=12 68517,06

odhad x=13 72406,45

Vypočítáme charakteristiky variability S_y, S_r, S_e, S_{rez}^2

$$S_y = \sum_{i=1}^n y_i^2 - \frac{1}{n} \left(\sum_{i=1}^n y_i \right)^2$$

S_y 1289110914

- celk. součet čtverců odchylek

S_r 1248009280

- součet čtverců odchylek

S_e 41101633,7

- reziduální součet čtverců

S_{rez}^2 5137704,212

- reziduální rozptyl

$$S_r = A \sum_{i=1}^n y_i + B \sum_{i=1}^n x_i y_i - \frac{1}{n} \left(\sum_{i=1}^n y_i \right)^2$$

kontrola: $S_r + S_e = S_y$

$$S_e = \sum_{i=1}^n y_i^2 - A \sum_{i=1}^n y_i - B \sum_{i=1}^n y_i x_i$$

1289110914

$$S_{rez}^2 = \frac{S_e}{n - 2}$$

Charakterizujeme těsnost závislosti pomocí koeficientu determinace

$$R^2 = \frac{S_r}{S_y}$$

R^2 0,968116 ... index (koeficient) determinace

Příloha 5 – Regresní analýza – předepsané pojistné v neživotním pojištění

Rok	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Pojistné	46514	50915	56797	63512	67384	70609	73179	76659	80288	80761

Odhadněte parametry regresní přímky $y = \alpha + \beta x$

$$B = \frac{n \sum_{i=1}^n y_i x_i - \sum_{i=1}^n x_i \sum_{i=1}^n y_i}{n \sum_{i=1}^n x_i^2 - \left(\sum_{i=1}^n x_i \right)^2} \quad A = \frac{1}{n} \left(\sum_{i=1}^n y_i - B \sum_{i=1}^n x_i \right)$$

Rok - nezávisle proměnná ... x

n=10

Pojistné - závisle proměnná ... y

x _i	y _i	(x _i - \bar{x}) ²	x _i · y _i	y _i · y _i
1	46514	1	46514	2,16E+09
2	50915	4	101830	2,59E+09
3	56797	9	170391	3,23E+09
4	63512	16	254048	4,03E+09
5	67384	25	336920	4,54E+09
6	70609	36	423654	4,99E+09
7	73179	49	512253	5,36E+09
8	76659	64	613272	5,88E+09
9	80288	81	722592	6,45E+09
10	80761	100	807610	6,52E+09
Σ	55	666618	385	3989084

B	3911,333
A	45149,47

odhad:

$$\hat{Y} = A + Bx$$

$$\hat{Y} = 45149,47 + 3911,33x$$

Odhadneme hodnotu za rok 11, 12 a 13

- dosadíme za x

odhad x=11 88174,13

odhad x=12 92085,47

odhad x=13 95996,8

Vypočítáme charakteristiky variability S_y , S_T , S_e , S_{rez}^2

$$S_y = \sum_{i=1}^n y_i^2 - \frac{1}{n} \left(\sum_{i=1}^n y_i \right)^2$$

S_y 1304111706

- celk. součet čtverců odchylek

S_T 1262128597

- součet čtverců odchylek

S_e 41983108,93

- reziduální součet čtverců

S_{rez}^2 5247888,617

- reziduální rozptyl

$$S_T = A \sum_{i=1}^n y_i + B \sum_{i=1}^n x_i y_i - \frac{1}{n} \left(\sum_{i=1}^n y_i \right)^2$$

kontrola: $S_T + S_e = S_y$

1304111706

$$S_e = \sum_{i=1}^n y_i^2 - A \sum_{i=1}^n y_i - B \sum_{i=1}^n y_i x_i$$

$$S_{rez}^2 = \frac{S_e}{n - 2}$$

Charakterizujeme těsnost závislosti pomocí koeficientu determinace

$$R^2 = \frac{S_T}{S_y}$$

R^2 0,967807 ... index (koeficient) determinace